

EL TURISME OCCIDENTAL BUSCA SEXE FÀCIL

EL TEMPS

SETMANARI D'INFORMACIÓ GENERAL

12 AGOST 1996 • NUM. 634 • 450 PTES.

normalització
EL
FUTUR
DEL
CATALÀ

EL PRIMER PLA DE PENSIONS AMB SOLUCIÓ TOTAL

La solució per al futur

Tindrà la pensió que desitgi

Adaptem el Pla a les seves necessitats i li planifiquem la pensió que vostè vulgui, en funció de l'edat.

Les aportacions, a la seva mida

Li donem absoluta flexibilitat en les seves aportacions, tant pel que fa a la quantitat (des de 1.000 ptes. al mes) com a la freqüència (aportacions periòdiques o esporàdiques).

L'orientem perquè es prepari la millor jubilació

Vingui a les nostres oficines i li direm, gratuïtament i sense cap tipus de compromís, el que pot cobrar quan es jubili amb la pensió de la Seguretat Social.

A més, li regalem la Guia per a la Jubilació, per a preparar-se el millor dels futurs.

La solució per al present

Disposi de diners quan en necessiti

Amb la garantia de crèdit certificada per escrit per Caixa de Catalunya a tots els participants del Pla, podrà disposar de diners sempre que en necessiti i per a qualsevol imprevist.

Grans avantatges fiscals

El Pla de Pensions Total no només és la millor solució per a la seva jubilació, sinó que a més li permet deduir fins al 56% de l'IRPF.

**GARANTIA
DE CRÈDIT CERTIFICADA
PER ESCRIT**

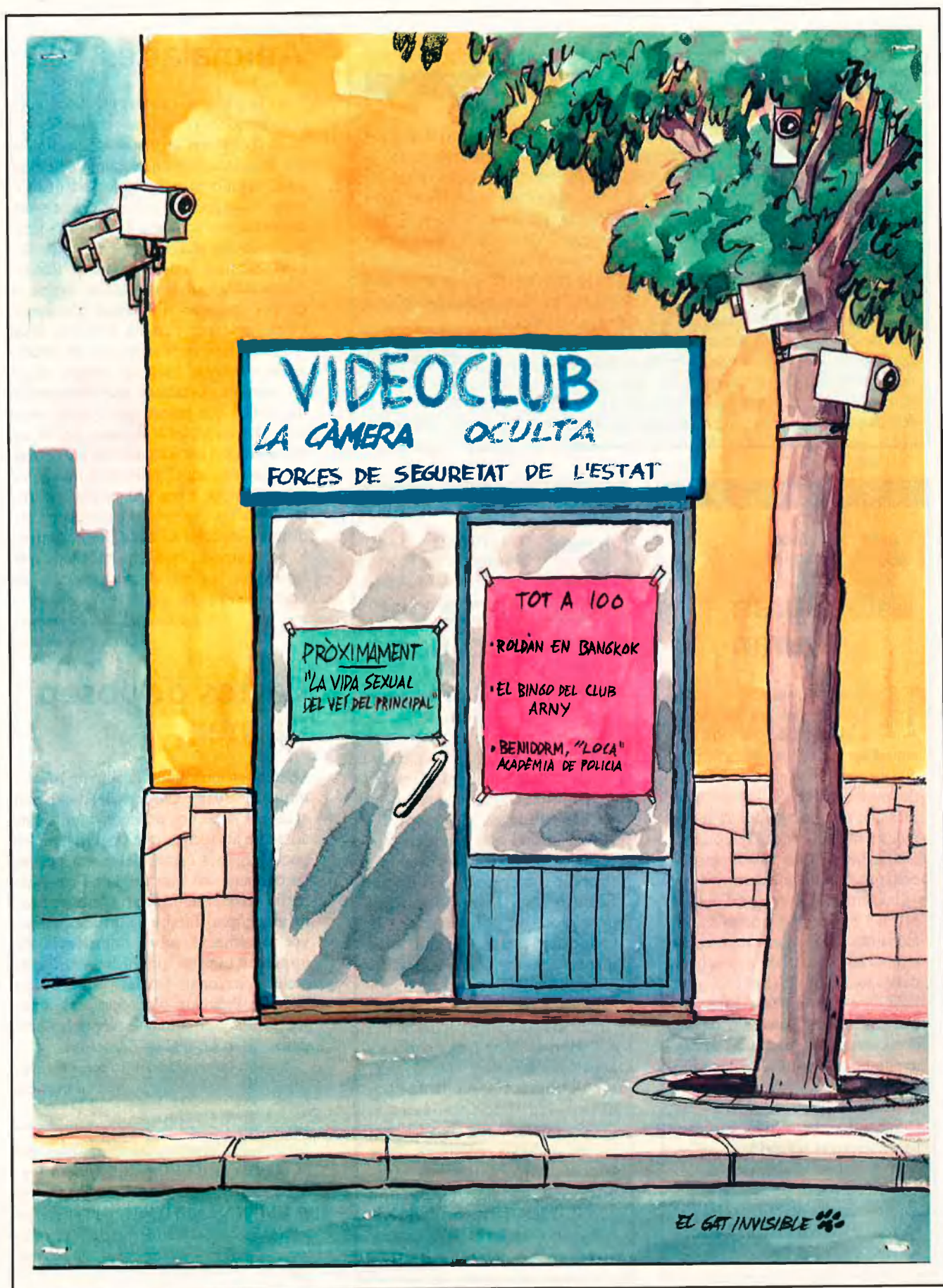
NOU PLA DE PENSIONS TOTAL

Diners Sempre Seus

Informació i contractació per telèfon:

 900 12 00 12

CAIXA DE CATALUNYA

ALS NOSTRES LECTORS

El passat dijous, 1 d'agost, tenia lloc al Saló de Cent de l'ajuntament de Barcelona un acte solemne d'homenatge a Josep Sunyol i Garriga, president del FC Barcelona, afusellat fa seixanta anys per les tropes franquistes a Guadarrama (Madrid). La figura de Sunyol i Garriga ha passat en quatre mesos d'estar condemnada a l'ostracisme d'una manera totalment injustificada a rebre un homenatge de l'ajuntament de la capital del país pel qual donà la vida. EL TEMPS publicava el passat mes d'abril (núm. 619) un ampli reportatge titulat "Com matar un president del Barça". Aleshores apostàrem -fôrem els únics- per donar veu a l'associació Amics de Josep Sunyol, impulsora de la campanya que finalment ha aconseguit ressuscitar aquesta figura amb tots els mèrits que mereix. EL TEMPS es felicita per la seua contribució totalment reeixida.

Director

AMUNT...

Ramon Barnils

Duran Duran

Han causat sensació els mots "antinacionalistes" de Duran i Lleida, d'Udc. Sobretot han causat agradables sensacions entre els nacionalistes espanyols: ells, de nacionalisme en saben molt més que no nosaltres, de fa molts més de segles i pel cap que crema. Deixem-los: ni tan sols no ho saben, que són xovinistes.

Una tempesta en un got d'aigua? Sí i no. Sí perquè Duran o és nacionalista -pel cap que no crema- o no és res, que vol dir que es quedaria sense la possibilitat, més gran com més el bèstia continuï fent les nostres esquerres, de ser el successor de Pujol. I no és cap tempesta en un got d'aigua, sinó una cosa més seriosa, aquesta manifestació "antinacionalista" de Duran i Lleida; moltes persones han interpretat les seves paraules com el tribut, diguem-ne anual, que ha de pagar per haver-se fet amb els serveis de l'Opus Dei per fer fort el seu partidet. I l'Opus és fonamental per al Pp.

I AVALL

J. J. Pérez Benlloch

Pacte per l'ocupació

Un dirigent dels comunistes valencians, Joan Ribó, ha declarat que el pacte pel treball entre els sindicats i la Generalitat valenciana els lleva força als primers, alhora que atorga un baló d'oxigen al govern. En aquest cas, el que presideix Zaplana, però podem suposar que també passava això amb el que liderava Joan Lerma. Com podran protestar després contra la congelació salarial?, diu l'esmentat dirigent. Però aquest ha estat el destí dels sindicats majoritaris al llarg de les legislatures: firmar els pactes i estendre la mà a l'administració per rebre els generosos fons destinats als cursos de formació, que tantes boques i burocràcies alimenten. Podem continuar la ficció i parlar de sindicats autònoms. Pura inèrcia. Avui, autònoms, solament són els qui s'acullen a aquest règim laboral perquè no tenen un altre remei. Quina servitud!

Animalades

No fa gaire que els meus ullons i les meves orelles pecadores varen tenir l'ocasió d'observar un cas curiós de diglòssia. Imaginau-vos una senyora de mitjana edat, amb un canet molt agut, que esperava asseguda en un banc. La senyora mantenia una conversa en la nostra llengua amb una amiga. Que per què he decidit escriure aquestes retxes? Perquè l'esmentada senyora, quan es dirigia al ca per increpar-lo, perquè s'estigués quiet, ho feia en castellà. Fins i tot li va fer, en un moment determinat, un discurs en espanyol. Així, idè, podem afegir un nou comportament de subordinació lingüística que pareix que s'estén: hem de parlar en castellà als cans, per si no ens entenen o per educació. Jo em deman com xerraria aquella doneta a una gallina, a un moix, a una somera o a una truja. Devia fer distincions també entre les distintes espècies animals? Pobre animaló, segurament devia tenir més seny que la madona, ja que no li feia gaire cas. Per ventura no l'entenien.

Josep Antoni Calvo i Femenies
Marratxí (Mallorca)

Cartes de Josep Carner

Estant en curs la publicació de l'*Epistolari* de Josep Carner, del qual han aparegut ja els dos primers volums, ens adrecem als lectors que puguin tenir en poder algunes cartes del poeta per tal de demanar-los que tinguin l'amabilitat de fer-nos-ho saber o d'enviar-nos en una còpia. També agrairíem qualsevol informació sobre l'existència de possibles fons en què hi hagués documents relacionats amb el "príncep dels poetes". Preguem d'adreçar les trameses a: Jaume Medina, Carrer dels Albigesos, 3-1r-2a, 08024-Barcelona.

Albert Manent i Jaume Medina
Barcelona

Les cartes al director han de ser com més breus millor, màxim quinze ratlles mecanografiades, i han d'anar signades i amb el número de DNI. EL TEMPS agraeix tota la correspondència adreçada a aquesta secció, però, per motius d'espai, no en garanteix la publicació.

Generalitat de Catalunya

BOMBA INCENDIÀRIA

A la natura, qualsevol foc és molt perillós.

Aquest estiu, una simple burilla pot tenir la potència devastadora d'una bomba incendiària; només serà necessari que un inconscient la llenci per la finestra del cotxe, no l'apagui trepitjant-la o faci servir el bosc com un immens cendrer.

Aquest any, aquest estiu, el perill d'incendi és màxim.

Qualsevol flama o espurna, per insignificant que pugui semblar, pot tenir conseqüències desastroses; per això, si us plau, aquest estiu no encengueu foc, enlloc.

Per a més informació: Teletex TV3, plana 626.

*Videotex *BOSC#*

Internet <http://gencat.es/bosc>

Empreses col·laboradores: WINTERTHUR • ENHER • ACESA • FORD • DIT I FET

DIRECCIÓ, ADMINISTRACIÓ, PUBLICITAT I VENDES: Av. del Baró de Càr- cer, 40, 13. 46001-València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83.
 REDACCIÓ DE BARCELONA: Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011-Barcelona. Telèfons: (93) 451 03 75 i 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41.
 REDACCIÓ DE MALLORCA: Costa de la Pols, 6, 1-7. 07003-Palma de Mallorca. Telèfon i Fax: (971) 72 07 63.
 ADREÇA CORREU ELECTRÒNIC: temps@bcn.servicom.es.

EDITA: Edicions del País Valencià, SA.
 EDITOR: Eliseu Climent.

DIRECTOR: Joan Marí.
 DIRECTOR D'ART: Domènec Òrrit.
 REDACCIÓ DE VALÈNCIA: Miquel Calvet, Laia Climent (*Coordinació Llibres*), Àlex Milian, Joan Morales (*Cap de tancament*), Joan M. Oleaque, Jordi Sebastià i Xelo Tortosa (*Secretària de redacció*).

REDACCIÓ DE BARCELONA: Eduard Voltas (*Cap de redacció*), Eliseu T. Climent, Oriol Cortacans (*Coordinació La Setmana*), Pere Martí, Francesc Viadel i Mercè Montoliu (*Secretària de redacció*).

REDACCIÓ DE PALMA: Miquel Payeras.
 PRODUCCIÓ: Josep Agustí i Jem Cabanes (*Correcció lingüística*), Lina Casanovas (*Maquetació*), Oriol Martí (*Gràfics*) i Rosanna Puchades.

RÚBRICUES: Ramon Barnils, Fabià Estapé, Jordi Fortuny, Joan F. Mira, J. J. Pérez Benlloch, Valentí Puig, Joan de Sagarra, Xavier Vinader.

COL·LABORADORS: A. Alfaro, V. Arqué, J. Balló, L. Bonada, F. de P. Burguera, X. Bussé, F. Calafat, R. de la Calle, T. Canís (*Coordinació Economia*), A. Castel, P. Codonyan (*Perpinyà*), A. Cort, M. Domínguez, X. Duran (*Coordinació Ciència*), L. Ferrer (*Coordinació Món*), V. Franch, C. Gàmez, A. Gil, J. Iborra, V. Jiménez, V. Lozano, O. Malló, X. Montanyà, A. Muns, M. Ollé, A. Papiol, M. Porta Perales, A. Reig, A. Rotger (*Coordinació La Galeria*), J. Roura, E. Sanjuan, M. Serra, J. Ll. Sirera, Ll. Soler, M. Soler, F. Torrent, M. Vicent.

COL·LABORADORS GRÀFICS: P. Carmo- na, J. Celià, R. Cugat, R. Gil, X. Gómez, V. A. Jiménez, S. Llosà, C. Puértolas.

ARXIU: Jesús Prats (*Fotografia*), Rosa Serrano (*Documentació*).

PUBLICITAT I PROMOCIÓ: Salva Martí- néz, València. Tel.: (96) 352 48 69. Anava Publicitat, València. Telèfon: (96) 397 30 94. Molas-Batalla. Carrer d'Aribau, 15. 08011-Barcelona. Tels.: (93) 453 20 31 i 453 32 10. Fax: (93) 453 14 08.

SUBSCRIPCIONS: Quica Sena.
 ADMINISTRACIÓ: Susanna Alacreu, Pilar Martí.

TRACTAMENT ELECTRÒNIC D'IMAT- GES I FOTOMECÀNICA: Jemagraf, SL.
 IMPRESSIÓ: Rivadeneyra, SA.
 DIPÒSIT LEGAL: V-853-1984.

Cap part d'aquesta publicació pot ser re- produïda per cap mitjà, ja siga mecànica, fotoquímica, electroòptica, magnètica, de fo- tocòpia, o qualsevol altre, sense permís de l'editor.

ANALISI

- 'Batzokis valencians', J. Marí 16
 El pare Estat ens abandona, V. Lozano 17

EN PORTADA

- Català, qüestió de supervivència, E. Voltas 18
 Entrevista a Albert Branchadell, A. Punsola 22

PAÍS

- L'ocàs de l'educació ambiental, À. Milian 26
 Entrevista a Joan Puigcercós, E. Voltas 30

ENTREVISTA

- Entrevista a Lluís Llongueras, J. M. Oleaque 34

MÓN

- El turisme occidental..., C. Colomina 38
 Entrevista Joan Vallvé, V. Arqué 42

DOCUMENT

- L'Alguer un poble català d'Itàlia, V. Gómez 44

SOCIETAT

- Entrevista a Joan Ferrés, N. Clotet 54
 Entrevista a V. Blasco Infante, V. Jiménez 58

CIENCIA

- La febre del sol: l'altra 'cremà', X. Duran 60

CULTURA

- Art modern al cor del Pirineu, E. T. Climent 63
 Entrevista Milo Manara, M. València/M. Romo 68

LA GALERIA

- La tornada de l'orgia, I. Abad 71

OPINIÓ

- Un subjecte encaputxat, V. Puig 14
 Bikini, cinquanta anys, J. F. Mira 82

38 El turisme sexual és font de malalties i llavor d'esclavatge.

18 El català no té encara, ni de bon tros, el futur assegurat.

44 L'Alguer lluita per mantenir la seua identitat catalana.

EL TEMPS

Normalitzar o morir

Des de fa molts anys, al nostre país, el tema de la normalització lingüística desperta opinions divergents i fins i tot enfrontades. Afortunadament, no pel que fa a l'objectiu que tothom afirma desitjar: la plenitud del català en el seu propi territori. Però sí quant a l'estat de salut de la llengua i, sobretot, evidentment, pel que fa als mecanismes institucionals que calen per assolir la normalitat. En aquest punt, es poden marcar dues tendències que crispen un debat obert, però d'una gran importància per al futur de la nostra llengua. Es tracta, d'una banda, de la posició d'aquells que tenen responsabilitats de govern i que, a grans trets, i amb independència del lloc on exerceixen aquest poder, coincideix a dir que el procés de normalització va endavant i a bon ritme. No importa que la Generalitat de Catalunya haja passat dues legislatures sense poder consensuar una nova Llei de Normalització Lingüística que incentive eficaçment la iniciativa privada en l'ús del català; o que la Generalitat valenciana suprimisca la Direcció General de Política Lingüística i congele les ajudes als mitjans en valencià; o fins i tot que un dels principals factors que varen propiciar la caiguda de l'ex-president del Govern balear fóra la seua aposta decidida per la normalització a les Illes. Segons aquestes institucions, el perill d'involució està completament descartat.

Però al costat d'aquest cofoisme oficial hi ha la veu d'un ampli sector de professionals que no coincideixen gens en aquesta anàlisi optimista i que reclamen alhora una actuació més agosarada. L'última d'aquestes veus és la d'Albert Branchadell (vegeu l'entrevista en la pàgina 22), qui en el seu llibre *La normalitat improbable* qüestiona que s'aconsegueixen els objectius de la normalització amb el manteniment de les dinàmiques actuals. I una mica més enllà, Modest Prats, August Rafanell i Albert Rossich dissec-

cionaven fa uns anys un estat de malaltia quasi irreversible per al català.

No es tracta, doncs, en aquest debat, de discutir si la nostra llengua ha arribat al punt idoni de normalització. És clar que no és així, àdhuc per a la ment més espanyolista. La discussió se situa en termes d'avanç o reculada. O el que és el mateix, de vida o de mort. En una societat tan interrelacionada, cada vegada més universalitzada, la supervivència d'una llengua minoritària com la nostra no pot ser fruit de l'especulació perquè no disposem de tot el temps que voldríem ni tampoc dels instruments més eficaços.

El marc legal —els marcs legals— que condicionen la vida de la llengua catalana són clarament deficitaris. Han servit per avançar, però corren el

risc de quedar obsolets en un món que es mou a gran velocitat. És responsabilitat dels poders públics, i dels tres parlaments, revisar, canviar, actualitzar o ampliar, segons el cas, els instruments jurídics de què disposem. Però també és responsabilitat de la gent, de tots, mantenir una actitud compromesa amb la recuperació de la llengua. Si la gent no ho vol, el català no assolirà mai l'objectiu de la plenitud, i de res no serviran els esforços dels polítics.

En qualsevol cas, no és mal moment per recordar que si hi ha un tema que afecta tots els Països Catalans per igual, aquest és el de la llengua. Que un retrocés del català en qualsevol punt del territori és una derrota per a tots els parlants, també per als que viuen en zones lingüísticament plàcides (si és que en queden). I per tant la defensa de la llengua, allà on siga, és responsabilitat de tots els parlants i no solament dels qui viuen en aquell lloc. Com més pròxima siga la frontera del desús lingüístic, més pròxima és també la decadència de l'ús allà on encara es pot parlar de normalitat. Seria bo que tots els professionals que intervenen en aquest debat tingueren això molt en compte, i evitar visions limitades sols a una part del domini lingüístic. Ens hi juguem massa. ■

“No es tracta, en aquest debat, de discutir si la nostra llengua ha arribat al punt idoni de normalització. És clar que no és així. La discussió se situa en termes d'avanç o reculada. O el que és el mateix, de vida o de mort.”

Què **uneix** aquest territori?

Molts segles d'història comuna.
Una cultura rica i singular.
Una llengua viva, parlada per 10
milions de persones.
Un eix econòmic motor del
Mediterrani i decisiu en el futur
d'Europa, i...

EL TEMPS

SETMANARI INDEPENDENT D'INFORMACIÓ GENERAL

Fes-te'n subscriptor. És molt fàcil. Un cop de telèfon i llestos.

96 - 352 48 69 / 93 - 453 20 31

Amb la subscripció, EL TEMPS regala una selecció de vídeos de MEDITERRÀNIA.
La sèrie audiovisual més nostra sobre les relacions entre les persones i la natura.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

1r COGNOM _____ 2n COGNOM _____ NOM _____ TEL. PART. _____
DOMICILI _____ POBLACIÓ _____
ANY DE NAIXEMENT _____ PROFESSIONIÓ _____ TEL. TREBALL _____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si
no hi ha ordre en contra, i un import de 18.762 pessetes.

Amb pagament:

- ☐ Anual: 1 rebut per la quantitat abans citada.
☐ Semestral: 2 rebuts de 9.381 PTA. (sols en el cas de pagament per banc)
☐ Europa: 32.500 PTA.
☐ Amèrica: 41.500 PTA.

(Firma)

Forma de pagament:

- ☐ Dom. bancària ☐ Xec bancari adjunt
☐ Gir postal núm.

DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

DISTINGITS SENYORS: CAIXA/BANC _____ AGÈNCIA _____
ADREÇA _____ POBLACIÓ _____
NOM I ADREÇA DEL TITULAR DEL COMPTA _____

Els pregue que, fins a nova ordre, els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, SA per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestral
siguen pagats amb càrrec: ☐ C/c ☐ Llibreta Núm. _____ de _____ 199 ____

Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a
Tel (96) 352 48 69 - CIF A-46186821 - 46001 VALÈNCIA

EL TEMPS

(Firma)

Suspeses les ajudes als mitjans en valencià

Els 30 milions que rebien els mitjans en català "no s'han pogut incloure" en cap partida dels pressupostos de 1996, segons Alejandro Bañares, director general de Política Lingüística.

CATERINA UBEDA

Els mitjans del País Valencià que utilitzen el català no rebran ni una pesseta dels 30 milions que rebien anualment de la Generalitat valenciana. La línia 4.03 del programa 422.10 de la qual es beneficiaven no ha estat renovada. La partida no s'ha inclòs en cap pressupost, ni en el de la Direcció General de Comunicació de la Conselleria de Presidència, ni en el de la Conselleria d'Educació. Així ho va anunciar el director general d'Ordenació i Innovació Educativa i Política Lingüística, Alejandro Bañares, en una reunió que va mantenir amb Vicent Cardona, director de la revista *Saó*, i amb Josep Antoni Mollà, director de *Crònica d'Ontinyent*.

Segons Bañares la partida no ha estat eliminada, sinó que "no s'ha pogut incloure en cap pressupost". No obstant això, Bañares es va comprometre a estudiar una altra forma d'incloure la partida en els pressupostos per a 1997.

Les ajudes als mitjans s'han esborrat malgrat la declaració d'intencions dels

pressupostos d'"aconseguir un major ús del valencià en els mitjans de comunicació". Amb aquesta decisió, la Generalitat valenciana també ha arraconat la resolució que va aprovar el 29 de juny de 1995, quan el PSOE encara l'encapçalava, en la qual es renovava la concessió d'ajudes als mitjans per un valor de 30 milions de pessetes.

Els diners assignats als mitjans es repartien seguint uns criteris de periodicitat i quantitat d'exemplars difosos —hores d'emissió en el cas de les ràdios— però hi ha mitjans com *EL TEMPS*, *Saó* i *Crònica d'Ontinyent* que encara no han cobrat les subvencions del 1995, si bé Presidència ha anunciat que les cobraran en breu.

Des del passat mes de maig totes les escoles del País Valencià reben entre set i vuit exemplars del diari *Las Provincias* quan publica el seu suplement d'ensenyament. Cultura va subscriure tots els col·legis al diari que dirigeix María Consuelo Reyna, i es va donar de baixa de les subscripcions del nostre setmanari que arribaven a totes les biblioteques

Els mitjans valencians en català encara no han cobrat les subvencions del 1995.

públiques municipals del País Valencià.

A més a més, aquesta Conselleria també promourà un conveni amb l'*Abc* i ampliarà la distribució gratuïta de la revista *Magisterio Español*.

Tot i la polèmica generada, Genoveva Reig, directora general de Mitjans de Comunicació Social i Relacions Informatives, es va negar a rebre els representants dels mitjans de comunicació afectats quan li van adreçar una carta demanant-li explicacions.

SUMARI

País	10
Societat	11
Economia	12
Internacional	13
Contraportada	14

L' alcalde d'Alzira pel Partit Popular, Alfred Garés, ha estat destituït pel PP de la Ribera Alta com a portaveu d'aquest partit en la Mancomunitat de municipis de la comarca. També ha estat cessat com a representant popular en la comissió de govern. Garés serà substituït per un altre popular, el regidor d'Algemesí Paco Ripoll. D'altra banda, José Carlos Enguix, regidor a Alzira pel Partit Popular, també va ser destituït com a representant del seu partit en la comissió informativa de Medi Ambient, Infraestructures i Serveis Públics de la Mancomunitat.

Raimon Obiols i Narcís Serra s'acosten tímidament. Confirmant el to de les seves declaracions a EL TEMPS de la setmana passada, l'encara primer secretari del PSC ha afirmat que a poc a poc va "sintonitzant" amb Narcís Serra. A hores d'ara no hi ha dubtes que aquest serà el pròxim primer secretari del partit. Resta per saber si Obiols acceptarà algun càrrec en el "nou ordre" del socialisme català.

Fonts de la policia han confirmat a EL TEMPS la presència de membres de Jarrai en els incidents esdevinguts durant la darrera celebració de la Diada del Pi de les Tres Branques. Els independentistes bascos van ser convidats per la Plataforma per la Unitat d'Acció (PUA).

Sense acord Balears-Madrid

La darrera negociació amb el govern central sobre les immediates transferències ha resultat un absolut fracàs.

Ni l'INSERSO ni, sobretot, la important transferència d'universitats, han pogut ésser incloses abans que acabàs el juliol, tal i com havia manifestat la ministra d'Educació.

Formalment les diferències entre el govern de Balears i el de Madrid es deuen a qües-

tions econòmiques. Mentre que els primers parlen d'una inversió d'almenys 4.500 milions de pessetes, els altres no volen ni sentir parlar d'aquestes quantitats.

Les divergències entre els dos governs podrien ser, a més a més, polítiques. Segons aquesta interpretació Aznar i el seu equip estan cobrant-se els darrers escàndols protagonitzats pel PP balear (Cane-

Jaume Matas, president del Govern balear

llas, túnel de Sóller, Berastain, Calvià...), que han obert un focus de tensió.

Volen canviar els estatuts d'ERC

Joan Puigcercós, president regional a Girona d'ERC i impulsor, amb Josep Lluís Carod-Rovira, del moviment de renovació en el partit independentista, ha anunciat en una entrevista concedida a EL TEMPS que un dels objectius del grup que colidra és introduir canvis als estatuts d'ERC per evitar la concentració d'un poder excessiu en mans del secreta-

ri general, sigui qui sigui. Puigcercós també es manifesta a favor d'una direcció col·legiada que inclogui Àngel Colom i Pilar Rahola. (vegeu l'entrevista a la pàgina 30).

D'altra banda, en el moment de tancar aquesta edició Àngel Colom no havia fet cap declaració pública sobre les seves intencions immediates.

Durà és cessat de la direcció de l'IVAJ

Unió Valenciana ha destituït Pasqual Durà del càrrec de director de l'Institut Valencià de la Joventut (IVAJ). La gestió de Durà al capdavant d'aquesta institució s'ha caracteritzat per la reducció del dèficit de l'IVAJ en un 60%.

Els objectius que va establir Durà com a director foren la racionalització, la despolitització, la descentralització i la redacció d'un avantprojecte

del Pla Jove Valencià en consens. Així Durà serà substituït per Joaquim Lanuza, home proper a Hèctor Villalba, que ha ratificat la decisió de continuar les línies directrius marcades pel seu predecessor.

Els joves d'Esquerra Unida del País Valencià han elogiat el tarannà dialogant de Pasqual Durà, que ara ocuparà la gerència del Consell Metropolità de l'Horta. **J. F.**

Signat l'acord transferencial en matèria de justícia

Dimecres passat se signà l'acord per al traspàs de competències en matèria de justícia entre el ministre per a les Administracions Públiques, Mariano Rajoy, i el president de la Generalitat valenciana, Eduardo Zaplana.

Aquest acord, segons Rajoy, equipara el País Valencià a la resta d'autonomies històriques.

Les transferències aprovades signifiquen el traspàs de 3.262 funcionaris i una dotació econòmica de 9.500 milions de pessetes. A més, entraran a formar part de les competències de la Generalitat l'assistència sanitària de l'Institut Social de la Marina, l'ensenyament nàutic i subaquàtic-esportiu i l'expedició de títols acadèmics i professionals. La Generalitat també ha rebut la titularitat de l'antiga presó Model i de la presó de dones de València.

El causant de l'incendi forestal del passat 23 de juliol al barranc de la Batalla, a la Font Roja, era membre de la brigada forestal de l'Orxa (el Comtat). El jove va ser detingut per la policia el 25 de juliol i continua ingressat en la presó de Fontcalent, a Alacant.

❧

La Unió Europea pot retirar el fons LIFE de la marjal Pego-Oliva si no s'aturen les obres il·legals que s'hi duen a terme. Aquesta amenaça es pot extraure de l'informe elaborat per la Comissió Europea, que també anuncia mesures judicials contra les transformacions agrícoles que no respecten l'ecosistema. Aquest informe és la resposta a una pregunta de la UPV-BN a la Comissió Europea, formulada a través de Joan Vallvé (CiU), i que van donar a conèixer el dijous passat a Gandia el secretari de la UPV a la Safor, Emili Selfa, i la presidenta del PVN, Pepa Chesa.

❧

La Inspecció de Treball ha imposat una multa a Alcampo per vulnerar la intimitat de les treballadores i una altra "en matèria de seguretat i higiene" després de la denúncia feta per UGT. El sindicat considerava la samarreta del personal femení de l'hipermercat molt transparent i d'una composició inadequada. UGT proposava continuar amb l'antic uniforme, però l'empresa s'hi va negar.

Barcelona serà seu matemàtica el 2000

Barcelona acollirà el Congrés Europeu de Matemàtiques l'any 2000. Aquesta decisió, la va prendre el consell de la Societat Matemàtica Europea, reunit a Budapest.

Aquest congrés se celebra cada quatre anys i reuneix les figures més destacades europees del món de les matemàtiques.

Els experts hi presenten els darrers resultats de les seves

investigacions i les noves aplicacions de les matemàtiques en camps diversos.

La candidatura de Barcelona va ser presentada per la Societat Catalana de Matemàtiques, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, i ha competit amb seus com Brighton, Copenhaguen o Torí.

Al congrés de Barcelona s'espera la participació d'unes 2.000 persones.

Marca 'valencià' a la Universitat

Les universitats valencianes promouran —amb el suport de la Generalitat valenciana— una campanya amb l'eslògan "Marca'm" perquè els alumnes trien els grups en català a la Universitat.

Aquesta proposta continuarà la tasca iniciada per la Comissió de Normalització Lingüística de la Universitat Politècnica de València, que ja fa sis anys que es dedica a

defensar l'ús del català en el seu àmbit. El lema que ha fet servir la Comissió al llarg d'aquest temps, "Marca valencià", serà substituït l'any vinent per noves iniciatives, una vegada la resta de centres universitaris han adoptat la seua proposta.

L'actual campanya promourà l'opció "en valencià" amb regals i sorteigs entre els alumnes que l'hagen escollit.

La vida i obra d'Ausiàs Marc, a debat per Internet

Els estudis d'Humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) i la Facultat de Llengües Medievals i modernes de la Universitat de Cambridge han preparat un congrés internacional sobre la vida i obra d'Ausiàs Marc que podrà ser seguit per Internet a partir del 24 d'octubre.

Les ponències es podran enviar fins el proper dia 1 de setembre per correu electrònic. Es preveu que més de tres-centes persones participen en aquest debat virtual.

La iniciativa anirà seguida de la publicació, de les diferents ponències, al primer número i en suport electrònic de la revista *The Journal of Catalan Studies*.

Per trobar més informació podeu adreçar-vos a la web de la Universitat Oberta de Catalunya: www.uoc.es/uoc7ausias_cat.html.

La màfia xinesa reapareix a Mallorca

El passat dimarts, dia 30, un incendi va destruir el restaurant xinès China-City, a sa Coma (Sant Llorenç, Mallorca). Tot i que les primeres investigacions assenyalen que una explosió en les canonades del gas va causar el foc, la policia sospita que la màfia xinesa, present a Mallorca des de fa deu anys, en pot ser la responsable.

Bozhong Xen, el propietari,

havia denunciat el mes de desembre passat una suposada extorsió i amenaces de mort proferides per un grup de xinesos, també relacionats amb el món de la restauració. A pesar de les investigacions del jutge, ningú no fou detingut.

Segons investigacions de la policia, a Mallorca, com en altres llocs de l'estat, funciona una màfia xinesa

La policia sospita de l'existència d'una màfia a Mallorca

que amaga les morts dels residents per afavorir l'entrada d'immigrants il·legals.

Les obres de reforma i ampliació de l'aeroport de Son Sant Joan (Palma) han experimentat un nou endarreriment. Pedro Meaurio, el director, va anunciar que si bé està prevista una inauguració oficial per finals del mes de novembre vinent, el fet és que les obres no es tancaran definitivament fins la pròxima primavera. En principi estava previst que aquest estiu fos operatiu l'aeroport. Quan acabi aquesta fase de les obres encara restarà la construcció —hores d'ara no atorgada— d'un gran hotel a les mateixes instal·lacions aeroportuàries.

A les recepcions que s'han celebrat durant els Jocs Olímpics d'Atlanta es podran beure vi i cava catalans, ja que el Comitè Olímpic Espanyol (COE) ha seleccionat el vi Blanc de Blancs i el cava Gran Reserva Chardonnay i Brut Nature de Rove-l·lats. Aquesta casa té els seus orígens en el segle X, a l'Alt Penedès, i és una de les empreses elaboradores de cava més antigues.

L'atur als Països Catalans ha disminuït en 47.230 persones durant el segon trimestre de 1996, segons l'Enquesta de Població Activa (EPA). Al Principat el descens en el nombre d'aturats s'ha quantificat en 21.520 (un 4,20% menys respecte al trimestre anterior). Al País Valencià s'ha reduït en 19.720 (-5,28%) i a les Illes en 5.990 (-12,19%).

L'economia catalana comença a alentir-se

L'economia catalana ha crescut poc més del 2% en el primer semestre d'aquest any, segons l'informe de conjuntura del Departament d'Economia de la Generalitat de Catalunya presentat la setmana passada. Aquesta dada evidencia un alentiment de l'activitat econòmica, en comparació amb el mateix període de l'any anterior. Els sectors de la construcció i de la in-

dústria mantenen una situació d'estancament. Per contra, l'agricultura és l'únic dels sectors que experimenta una millora; concretament, d'abril a juny s'ha incrementat en un 8,2%, per un augment del 3,2% en el primer trimestre.

L'informe de la Generalitat de Catalunya coincideix amb els que també han fet públics, seguint la mateixa línia, el Servei d'Estudis de

ARXIU / CARME PUERTOLAS

Macià Alavedra, conseller d'Economia i Finances.

Caixa Catalunya i la Cambra de Comerç i Navegació de Barcelona.

Pujol demana ajuts a Aznar per a l'avellana

El president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, demanarà a José María Aznar un ajut de 150 milions de pessetes per al sector avellaner. Aquesta subvenció es destinaria a pal·liar l'impacte ambiental del conreu de l'avellana. El coordinador nacional de la Unió de Pagesos, Pep Riera, creu que el Ministeri d'Agricultura hauria de desemborsar aquesta quantitat

per complementar els actuals 150 milions que aporta la Generalitat mitjançant un pla agroambiental.

Per la seua part, el conseller català d'Agricultura, Francesc Xavier Marimon, afirma que l'avellana rep més ajudes que altres conreus en proporció al seu pes econòmic. Segons Marimon, aquest fet constitueix un greuge comparatiu respecte altres sectors.

Soto, nou president de la Institució Firal Alacantina

Francisco Soto és el nou president de la Institució Firal Alacantina (IFA). Aquest crevillentí, empresari tèxtil de catifes, substituirà Vicent Arellano. 27 vots favorables i 8 en blanc va ser el resultat de la reunió del patronat firal, encapçalada pel seu president, el conseller d'Indústria i Comerç, Diego Such. Francisco Soto és gerent de l'empresa New Carpet de Crevillent. L'empresari elegit és un home de confiança del conseller Diego Such, i el seu nom, juntament amb el de Roberto Cremades i Eliseo Quintanilla, es perfilava com a possible nou president de la IFA. Isabel Fons podria ser en breu la nova directora general del comitè organitzador de la IFA. D'altra banda, l'economista alcoià Rafael Olcina Reig sona com a nou director general de la Fira de València.

Pascual vol un perdó del 70% del deute

L'empresa hortofructícola Pascual Hermanos negocia amb els prop de 2.000 creditors una quitança del 70% del deute acumulat. L'endeutament sobrepassa els 7.000 milions de pessetes segons el secretari del consell d'administració, José Luis Delgado. El grup nord-americà Dole, amb el 91% del capital de l'empresa, proposa que només es retorne el 30% del

dèbit. Així, el pagament es faria en dos abonaments anuals del 15% sense que els reportara cap interès.

La junta general d'accionistes ha aprovat els comptes de l'últim exercici (juliol 95-febrer 96) i ha tancat amb 3.427 milions de pessetes de pèrdues. El grup Dole ja ha invertit uns 3.000 milions en el salvament de l'empresa.

LA SETMANA INTERNACIONAL

L'acord de pau entre el president de Filipines, Fidel Ramos, i el cap dels rebels musulmans, Nur Misuari, dona, segons els cristians de Mindanao, un poder inacceptable al líder musulmà. La tensió a l'illa és molt alta i fa que, segons alguns observadors, com el director de la publicació *Philippine Star*, el risc del retorn a les armes sigui real.

A Shkoder, al nord d'Albània, s'ha creat una associació que porta el nom de l'aiatol·lah iranià Khomeini. Aquesta associació vol ser un referent pels islàmics d'Albània i del món sencer, segons diu Gezim Jakupi, president d'aquesta nova entitat. L'associació es mostra partidària d'aplicar les lleis de l'estat democràtic, però s'oposa a la publicació en albanès del llibre de Salman Rushdi i a la seva presència a Tirana, la capital de l'estat.

El Partit Socialdemòcrata Txec (CSSD) ha exigut un referèndum per decidir l'entrada de la República Txeca tant en la Unió Europea (UE) com en l'OTAN. No obstant això, i a diferència dels socialdemòcrates polonesos i hongaresos, els socialdemòcrates txecs s'han mostrat contraris a la instal·lació d'armes estrangeres dins el seu territori.

Israel pressiona els EUA pels satèl·lits

ARXIU / RAFA GIL

Benjamin Netanyahu, primer ministre d'Israel.

Diplomàtics israelians pressionen la Casa Blanca per tal que limiti la capacitat de resolució de les imatges preses pels satèl·lits espies privats que es començaran a comercialitzar d'aquí a pocs mesos.

Els diplomàtics invoquen "raons de seguretat nacional" davant el perill que alguns estats àrabs puguin conèixer amb precisió l'emplaçament de les instal·lacions estratègiques de l'estat israelià.

Els nous satèl·lits civils de fabricació privada podran

visualitzar jardins i vigilar els moviments d'una persona dins casa seva amb una precisió més gran que els aparells militars.

També podran proporcionar, per exemple, dades als mitjans d'informació sobre possibles moviments de tropes als límits fronterers, sense estar sotmesos als serveis de premsa militars.

Alguns especialistes nord-americans ja han assenyalat que amb l'entrada en funcionament d'aquests nous satèl·lits es "modificarà l'ordre internacional".

Un dirigible britànic vigilarà els nord-irlandesos

El Ministeri de Defensa britànic acaba de comprar un dirigible als EUA equipat amb un sofisticat equip de vigilància que inclou un mecanisme per captar converses en veu baixa i càmeres d'infrarojos capaces de fer fotografies en la foscor.

El govern britànic destinarà el dirigible —de 59 metres de llargària i 15 metres de diàmetre— a la lluita contra el terrorisme a Irlanda del Nord. El dirigible vola a una altitud de 1.500 metres i ha costat uns 500 milions de pesetes.

Els Estats Units utilitzen aquests dirigibles per controlar l'entrada d'immigrants mexicans per la frontera del sud, detectar terroristes i lluitar contra els traficants de drogues.

En el model de dirigible que ha comprat el govern britànic, que s'ha batejat amb el nom de *Prince of Wales*, caben 10 persones.

ARXIU

Àustria prepara el seu mil·lenari

Àustria es prepara per commemorar el propi cent 1 de novembre els mil anys del primer testimoni escrit del seu nom.

Un document oficial de l'emperador Otton III datat l'1 de novembre del 996 en què surt el nom d'"Ostarrîchi" ha servit de pretext perquè les autoritats austríaques celebrin el seu mil·lenari. El mot "Ostarrîchi" de-

signava en el segle X un territori situat al sud de Viena molt més petit que el que ocupa actualment.

Enmig de les restriccions pressupostàries, el govern austríac vol que la commemoració serveixi per debatre la seva pròpia identitat cultural, enfront de les connotacions negatives que fins els primers anys noranta havien envoltat aquest tema.

Viena, capital del mil·lenari.

LA CONTRAPORTADA de VALENTÍ PUIG

Un subjecte encaputxat

“Des de la meva cambra, on llegia l'esplèndida premsa dominical britànica, vaig sentir el tiroteig. L'endemà, al Bogside hi havia una foganya encesa, els encaputxats de guàrdia, gent que resava, les taques de sang dels caiguts, enrevoltades ja d'estampes o de flors.”

En un pub de Derry –al Bogside, territori exclusiu de l'IRA– vaig conèixer un jove terrorista d'ETA que era a Irlanda del Nord per ensenyar karate als terroristes irlandesos. Després l'entrevistaren per televisió, encaputxat i amb intèrpret. Això era pel curs 1971-1972 i jo era a Derry per donar classes com a “Spanish assistant teacher”. Aleshores, generalment es negava la col·laboració internacional del terrorisme, però la presència del “karate kid” d'ETA al Bogside més aviat va fer-me entendre que les coses anaven d'una altra manera.

Als matins donava classes en un col·legi protestant –Foyle College–, a les tardes anava a un col·legi catòlic –St. Columba–, situat a l'àrea del Bogside i un subjecte amb pistola i caputxa em deixava passar amb un gest d'habitualitat. L'ex-professor més conegut del col·legi catòlic era John Hume, qui és des de fa anys el vertader líder de la minoria catòlica i no els assassins del Sinn Féin en excandència. Aleshores encara cuejava Bernadette Devlin, famosa per una bufetada que havia despatxat contra un diputat a la Cambra dels Comuns.

A Derry, cada dia una bomba de l'IRA destruïa un hotel o un magatzem. L'avís pertinent permetia gairebé sempre desallotjar el lloc amenaçat: la campanya terrorista de l'IRA encara no havia inclòs víctimes civils. Als primers mesos vivia al Bogside, amb una família catòlica i a les nits passava les hores en un dels pocs pubs on les comunitats catòlica i protestant es barrejaven. Una tarda, l'IRA va matar un soldat britànic a deu passes del portal de casa i tot sovint el gas lacrimogen que emprava l'exèrcit entrava a les vivendes i ploràvem més del compte, mentre els gossos fugien com centelles. Quan la policia va disparar contra un cotxe que no parava en un control, hi quedà mort un alumne del St. Columba.

També vaig viure en una zona més tranquil·la –mixta– amb una família protestant i per veí teníem un professor catòlic cunyat de Seamus Heaney –ara premi Nobel–. Erem a molt poca distància de la frontera fruit de la partició dels comtats del nord i la traspasàvem tot sovint, quan anàvem de passeig per la vora del riu Foyle, de cap a la costa atlàntica. Alguna vegada anàvem a Belfast però molt més sovint a Dublín, capital de la República d'Irlanda.

Aleshores succeí el “Bloody Sunday”, tot just quan un cinema de Derry tenia programada –i va retirar-la– la pel·lícula *Sunday Bloody Sunday*, el curiós *menàge a trois*, amb Peter Finch i la insuportable Glenda Jackson. Encara avui, les circumstàncies del “Bloody Sunday” no han estat aclarides del tot. Va ser una marxa dels drets civils convocada per organitzacions catòliques. Els paracaigudistes, recentment destinats a l'Ulster i poc habituats a situacions d'aquella mena, actuaren sense un bon control: també hi hagué provocació per part de l'IRA. En total, tretze manifestants morts al Bogside. Des de la meua cambra, on llegia l'esplèndida premsa dominical britànica, vaig sentir el tiroteig. L'endemà, al Bogside hi havia una foganya encesa, els encaputxats de guàrdia, gent que resava, les taques de sang dels caiguts, enrevoltades ja d'estampes o de flors. Vaig veure Bernadette Devlin, perorant des d'un cadafal.

Després, el govern de Londres decidí reduir els poders del parlament autonòmic de Stormont, dominat pels unionistes. Quan la BBC donà la notícia jo era a la sala de professors del col·legi protestant. Aleshores, un professor *senior* digué: “Em sento com els francesos d'Algèria quan De Gaulle donà la independència als algerians”. Han passat anys i he tornat sovint a Irlanda. Per desgràcia, allà i aquí encara queden còmplices encaputxats.

Saps que aquest llibre ...

i aquests CD's ...

i tots aquests llibres ...

i 600 més, els pots trobar al catàleg del GRUP DEL LLIBRE ?

si t'agrada llegir i escoltar música...

Subscriu-te al GRUP DEL LLIBRE...

i rebràs gratuïtament el nostre catàleg trimestral – i podràs comprar des de casa – i t'enviarem la teva comanda sense cap despesa addicional – i pagaràs al final del trimestre – i gaudiràs d'avantatges econòmics i regals

i, a més a més, quan hagis acumulat compres per un valor de 10.000 ptes. ET REGALAREM el Diccionari Català-Castellà / Castellà-Català de l'editorial Moll, de 3.500 ptes de preu de venda

**El Club de Lectors
dels Països Catalans**

Accepto la vostra oferta d'adherir-me al Grup del Llibre, abonant 800 pessetes de quota d'inscripció quan faci la primera comanda

Nom i cognoms.....

Adreça.....

Codi postal Població.....

Telèfon.....

envia aquesta butlleta retallada
o copiada a Grup del Llibre
avinguda de l'Hospital Militar, 24,
08013 Barcelona
o bé a través del fax (93) 415 62 91
o telefona al (93) 415 34 10

T-35

'Batzokis' valencians

El Bloc Jaume I obrirà el primer Casal Jaume I als voltants del 9 d'Octubre vinent a la ciutat d'Alacant (vegeu EL TEMPS, núm. 633). Una inauguració que marcarà l'inici d'un projecte més ambiciós: crear una xarxa de cent casals arreu del País Valencià en els propers tres anys –primera fita: acabar el 1996 amb quatre casals propis en quatre barris de la ciutat de València, que són Cabanyal, Russafa, Trànsits i Patraix i amb alguns locals ja existents que en vulguin esdevenir associats, com el de l'Associació de Veïns de Benimaclet, també a València, que compta amb 400 membres; segona fita: acabar el 1997 amb 25 locals d'aquest tipus. I encara més, el Bloc vol que l'esperit d'aquests espais socioculturals i lúdics siga una simbiosi dels *batzokis* (paraula al seu torn fruit de la unió de dues paraules: *batu*, reunir, ajuntar, i *toki*, lloc) del Partit Nacionalista Basc (PNB) i dels casals fallers valencians.

En un moment en què els partits polítics fan aigua com a instruments de representativitat social, iniciatives encaminades ha possibilitar l'organització de la població són una bona notícia. I més encara quan aquestes es dediquen a buscar una via de progrés en la construcció nacional del País Valencià.

En un moment en què la majoria de la massa nacionalista valenciana està atacada de frustració i escepticisme, l'aparició d'aquests llocs de reunió destinats a implicar la societat en dinàmiques de compromís és una bona notícia. I més quan aquestes vénen a complementar la capacitat ja demostrada de mobilització social que té el Bloc Jaume I. En aquest sentit, l'eficàcia ja està provada i el salt anunciat ara per aquesta plataforma cívica palesa una clara voluntat de no limitar el seu activisme al simple fet d'ajuntar gent i prou. Una identificació que seria perillosa; com perillós seria per a un moviment d'aquest tipus caure en accions repetitives la ritualitat de les quals les faria perdre la frescor que col·loca el Bloc en el punt just del debat polític i social.

En un moment en què el carrer com a espai col·lectiu està força diversificat i atomitzat, l'aparició dels casals Jaume I esdevindrà, ben segur, una aportació força inte-

ressant des d'on treballar específicament al voltant de la dinàmica local. I una qüestió que és més important encara per a una tasca l'eficàcia de la qual ha d'estar pensada per a un trajecte de llarga durada: que aquesta es faça al marge de les estructures polítiques.

En un moment en què l'anticatalanisme social viu hores baixes, l'aparició d'espais destinats a la cohesió social i a la gestació de nous protagonistes cívics també és una bona notícia. Sobretot, en un país com el valencià que s'esgargamella sol·licitant amb urgència un *casting* político-social.

Explicava en aquest mateix espai, fa algunes setmanes, que la manca de vertebració social del País Valencià era un clar símptoma que la transició democràtica no s'ha tancat encara en aquest territori. Crec que traslladar a terres valencianes la idea dels *batzokis* del PNB és la millor importació basca que el nacionalisme dels Països Catalans puga haver fet i més encara si això es mescla amb la xerinola dels casals fallers. El resultat d'aquesta recepta pot esdevenir la vacuna ideal per combatre la invertebració social valenciana. L'advocat basc Txema Montero, deia a EL TEMPS fa alguns anys a propòsit de la cohesió social basca: "O serem la primera minoria nacional d'Europa Occidental que aconseguix la independència o la

darrera tribu d'Europa. És a dir, Euskadi s'ha d'interpretar també sempre en clau tribal. Aquí es donen situacions familiars problemàtiques perquè en una mateixa família hi ha membres en diferents formacions polítiques. La basca és una societat molt interrelacionada. Jo crec que els bascos devem d'estar al cap d'Europa, o molt propers, en associacionisme. A cada poble hi ha una associació de boletaires, de ciclistes... Llavors, hi ha una enorme connexió i la comunicació política mai no ha deixat d'existir; a vegades és agre, de discussions en tavernes, però no ha deixat d'existir".

A tall d'exemple, el Bloc Jaume I del meu barri es reuneix fa mesos en el casal faller i no passa res. Benvinguts siguen, doncs, els *batzokis* en un País Valencià que en trauria l'aigua més clara si fóra tribal que no essent caníbal. ■

JOAN MARI

"L'aparició d'espais destinats a la cohesió social i a gestar nous protagonistes cívics és una bona notícia, sobretot, en un país com el valencià que s'esgargamella sol·licitant un 'casting' político-social."

El pare Estat ens abandona

A firmen orgullosos que és el país on qualsevol pot arribar algun dia a president, un lloc en el qual tothom té, encara que només sigui durant un segon en la vida, l'oportunitat de ser ric i famós, de fer el seu primer milió de dòlars. És el món dels somnis, de les grandeses, de Hollywood, la terra promesa on tot és possible. Però no per a tothom.

Uns 26 milions de nord-americans malviuen fora del circuit laboral. La meitat d'aquests marginats s'acullen a programes d'assistència familiar i 6 milions reben ajudes com a mutilats i gent gran.

Van ser els demòcrates els qui fa 61 anys van implantar aquest sistema de seguretat social conegut com *welfare* i ara serà també un president demòcrata qui pràcticament deixarà el sistema d'ajut reduït al no res.

Durant la campanya per les presidencials del 1992, Bill Clinton va prometre reformar aquest sistema que a ningú no se li amaga que és imperfecte i que en alguns casos fins i tot pot resultar contraproductiu per alguns beneficiats que n'han fet una forma de vida. Al llarg d'aquests quatre anys, Clinton ha rebutjat dos projectes de reforma que qualificava d'injustos i cruels per als sectors menys afavorits del país. Ara que vénen les eleccions el mateix president accepta el risc de ser considerat insensible. Conquerir vots als republicans de Bob Dole és més útil que fer-se popular entre un sector de la població que majoritàriament no va a les urnes.

Aquests dies a la Casa Blanca hi ha hagut seriosos enfrontaments entre els consellers presidencials. Als maldecap per la seguretat dels Jocs i l'explosió de l'avió de la TWA, s'hi ha afegit el debat sobre el *welfare*, però Clinton —amb un partit també dividit com s'ha comprovat en la votació del Congrés— vol alliberar “la gent atrapada en el sistema d'assistència social i fer-la entrar —ha dit— en el món del treball i la independència”.

Sempre s'ha afirmat que els Estats Units és el paradigma de la societat capitalista, però des que Ronald Reagan i la seva sòcia britànica Margaret Thatcher pregonaven les virtuts neoliberals, han passat moltes coses. Fins i tot els demòcrates guanyaven fa quatre anys i amb ells renaixia

l'esperança que —malgrat l'enemic comunista fos humiliat— el capitalisme amb rostre humà no permetria que la humiliació s'apliqués als sectors menys afavorits de la societat nord-americana. Tot ha estat molt diferent, i el capital ha ensenyat la seva autèntica cara. El sistema necessita retroalimentar-se i ho fa amb autocomplaença. La marginació no organitzada, amb líders deprimits i partits o sindicats en hores baixes, no són ja un rival a considerar.

Les xifres han fet canviar Clinton. 55.000 milions de dòlars estalviats en els pròxims cinc anys són un bon pessic.

A canvi d'això, el pare Estat desapareix de la vida de 26 milions de nord-americans. El ciutadà ha de tornar a ser l'individu “independent” i aprendre a desenvolupar-se en la selva on sempre continuarà guanyant el més fort. No s'hi val a ser mutilat, immigrant, jove, vell, malalt, pobre, dona o nen... tothom ha de ser conscient que el que no faci per si mateix ningú no té l'obligació de fer-li-ho. La premsa liberal ofereix aquests dies tot tipus de reportatges sobre famílies, nenes, avis o malalts que sense la petita ajuda social estan condemnats a una mort segura.

A la Nova York turística que tots coneixem (Manhattan) ja és difícil veure captaires i *homeless* (rodamons) pels carrers, gràcies a la política de neteja urbana feta per l'alcalde republicà i gairebé neofeixista

Rudolf Giuliani. Però malgrat el maquillatge, la marginació augmenta dia a dia.

La que s'anomena la capital del món ha estat aquests últims anys un autèntic laboratori del que ara es pot esdevenir a tot el país. S'han tancat centres socials, menjadors populars, s'han reduït els programes d'ajut als immigrants i tancat escoles de barri escanyades sense subvenció pública.

Els Estats Units semblen molt lluny, però com totes les modes, aquesta també arribarà a la vella Europa, on ja s'estan posant les bases per copiar els comportaments dels legisladors nord-americans. No hi ha govern europeu que no parli de desmuntar l'anomenat estat del benestar i reformar la seguretat social i el sistema de pensions.

No som capaços de veure que el pare Estat, que contribuïm cada dia a engrair, ens abandona? ■

VICENÇ LOZANO

*“Bill Clinton vol alliberar
‘la gent atrapada
en el sistema
d’assistència social
i fer-la entrar —segons
ha dit— en el món del
treball i de la
independència.”*

Un nou llibre, 'La normalitat improbable', d'Albert Branchadell, ha reobert el debat sobre la supervivència de la llengua catalana. Sis anys després que el grup de Girona pronostiqués una mort relativament ràpida, la discussió continua.

CATALÀ

QÜESTIÓ DE SUPERVIVÈNCIA

És l'any 1990 i dos joves professors universitaris de Girona, acompanyats per un capellà historiador de la llengua, disparen un míssil contra la línia de flotació del cofoisme lingüístic. Si no s'inverteix radicalment la tendència actual –afirmen– el català pot estar condemnat a la desaparició en cinquanta anys. Són August Rafanell, Albert Rosich i Modest Prats, i des d'aleshores seran coneguts en els àmbits sociolingüístics com "el grup de Girona". El seu llibre –titulat *El futur del català*– té la virtut de marcar un abans i un després en el debat sobre la normalització del català, i de tornar a posar sobre la taula, quinze anys després del terrèmol del manifest d'*Els Marges* ("Una nació sense estat, un poble sense llengua?"), la qüestió de la supervivència de la llengua catalana.

Els de Girona, a més, obliguen les ments benpensants de la capital a mirar al sud del país, a Alacant, un mirall lingüístic on fa angúnia contemplar-se. El que ara passa allà –diuen– pot passar aquí més aviat del que imaginem. I continuen: un retrocés de la frontera del domini lingüístic no només és fatal per al català al País Valencià, sinó també al Principat.

D'aleshores ençà, el debat sobre la salut present i futura de la llengua s'ha reproduït cíclicament.

Els posicionaments són diversos, però es podrien dividir genèricament en dos grups, optimistes i pessimistes. "Anem bé", "no anem bé". El llibre d'Albert Branchadell que acaba d'aparèixer

Un retrocés de la frontera del domini lingüístic no només és fatal per al català al País Valencià, sinó també al Principat.

(*La normalitat improbable*) és la darrera aportació al debat, però no serà l'última. A Branchadell, ho podeu comprovar en l'entrevista que segueix aquest article, se l'ha de situar en el grup dels pessimistes. Dels molt pessimistes, fins i tot. Un resum de la seva tesi, molt sintètic: el procés de normalització té tres obstacles que l'entrebiquen: la situació jurídica de la llengua, "que oscil·la entre l'adversitat i la insuficiència"; la voluntat política del govern de la Generalitat (de dalt), "molt més feble que no sembla"; i, final-

ment, "la indiferència de la majoria de la població de Catalunya". Conclusió del jove sociolingüista: és poc probable que la llengua catalana arribi a la situació de normalitat que teòricament persegueix l'actual procés de normalització. O en paraules més planes, com diu en l'entrevista: "el català no serà una llengua normal". Almenys si tot continua com fins ara.

Branchadell només parla del Principat, però les seves paraules podrien ser extensibles a la resta del país. A les Illes, superat el *miratge* Soler –breu parèntesi d'esperança lingüística–, el nou govern ha retornat a la tònica Canel·las. El president Jaume Matas ha rebut en audiència privada una minoritària entitat que defensa el secessionisme lingüístic abans d'entrevistar-se amb els representants de l'Obra Cultural Balear (OCB), que compta amb milers d'afiliats i una llarga trajectòria en defensa de la llengua i la cultura pròpies de les Illes. Tot un símptoma. I al País Valencià, el govern de Zaplana continua en la línia del més absolut desinterès pel procés de normalització, que està en perill de retrocés respecte a les petites conquestes de l'etapa socialista...

De fet, fa temps que les cuines de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de

ARXIU / RAFA GIL

Catalunya han detectat les vies d'aigua en el procés de normalització que denuncien Rafanell, Rossich, Prats, Murgades, Branchadell i tants d'altres. El problema és que els cuiners fa anys que van preparar les receptes corresponents per afrontar la situació, van cuinar els plats, i aquests són al congelador. Si més no, el plat principal: la reforma —o actualització— de la Llei de Normalització Lingüística de 1983. Es tracta d'una promesa electoral de CiU des de 1992, però les circumstàncies político-ambientals dels darrers anys han fet pensar als responsables de la Generalitat que era millor anar endarrerint la trama al parlament del projecte de llei (que està redactat).

En realitat, l'aprovació de la nova llei, el dia que es produeixi, serà l'oficialització del final d'u-

na etapa que ja fa temps que ha acabat *realment* —la de l'extensió del coneixement de la llengua— i l'inici d'una altra que ja hauria d'haver començat fa temps —la del salt endavant en l'ús social—. L'*impasse* que viu la política lingüística al Principat s'havia aguditzat els darrers mesos. Aturada la reforma de la llei, la sensació de desconcert i manca de perspectives en tots els nivells de la direcció general comandada per Miquel Renui era clarament detectable. En bona part fruit d'aquesta situació Isidor Marí —durant molts anys sots-director general— va decidir fer el salt per anar a raure a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC).

En aquest context, el canvi produït recentment en la Conselleria de Cultura —Joan Maria Pujals ha substituït Joan Guitart— ha aixecat

expectatives sobre un nou impuls a la política lingüística. A hores d'ara es dona per segur que Miquel Renui serà rellevat, i el candidat a la direcció general més ben situat sembla el conegut notari de Barcelona Lluís Jou, que en el moment de tancar aquesta edició encara no ha acceptat l'oferta que li ha fet Pujals. El nomenament de Jou pot donar una pista sobre les intencions de Pujals pel que fa a la normalització: prestigiar la llengua apostant per la introducció del català en el món jurídic entès àmpliament, bufets d'advocats, registres, notaries i, naturalment, l'administració de justícia. Un terreny vedat fins ara a la llengua pròpia del país.

No se sap, però, si Pujals té intenció o no de tirar endavant la reforma de la llei del 1983. Sobre aquest aspecte, els sociolingüistes

L'aprovació de la nova llei de normalització, el dia que es produeixi, serà l'oficialització del final d'una etapa que ja fa temps que ha acabat 'realment' —la de l'extensió del coneixement de la llengua—. I l'inici d'una altra que ja hauria d'haver començat fa temps: la del salt endavant en l'ús social.

"Si fóssim estat independent l'objectiu de l'hegemonia"

Dalt, Albert Rossich, coautor d'"El futur del català" (1990), amb August Rafanell i Modest Prats (dreta). El Grup de Girona és clarament escèptic sobre el procés de normalització.

ARXIU / VICENT A. JIMÉNEZ

coincideixen: és necessari. Albert Rossich pensa que "ara és el moment de fer un pas endavant, perquè el perill de campanyes contra la normalització sembla desactivat, o si més no en estat letàrgic. Es podria buscar un màxim de consens i avançar en la reforma del marc legal".

Francesc Vallverdú, que tradicionalment se situa en posicions més optimistes que el grup de Girona, coincideix amb Rossich, però matisa: "la llei actual té moltes deficiències i cal polir-les, però també és veritat que en molts àmbits encara no s'aplica. Ja sigui una nova llei o una reforma de l'anterior, el que es faci s'ha de fer amb consens".

Està garantida la supervivència? És la pregunta del milió. El discurs oficial, ni al Principat, ni a les Illes, ni al País Valencià no fa pensar que la llengua catalana es trobi en una situació de vida o mort. En canvi, la majoria dels estudiosos d'aquests territoris coincideixen, amb matisos, a pintar un panorama prou més preocupant: Bernat Joan a les Illes, Vicent Pitarch, Toni Mollà o Antoni Ferrando al País Valencià, i els ja esmentats al Principat... El diagnòstic és molt similar en tots els casos, i les diferències, majors o menors, arriben a l'hora de fer propostes.

Aquest seria el cas, per exemple, del darrer llibre de Vicent Pitarch, *Control lingüístic o caos*.

Vista la difícilíssima situació de la llengua catalana al País Valencià, marcada pel problema afegit del secessionisme, el sociolingüista castellonenc —membre de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC)— diu bàsicament dues coses: primer, que cal una autoritat normativa forta i acceptada per tothom que eviti el perill de disgregació de la llengua; segon, que aquesta autoritat, al País Valencià, no pot ser el IEC sinó que ha de ser una institució valenciana. I Vicent Pitarch aposta per l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV).

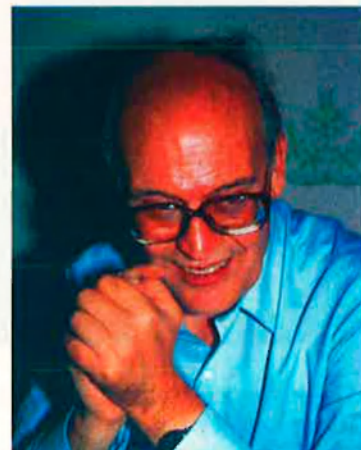
És clar, doncs, que Pitarch no considera que la supervivència estigui garantida. Rossich, sis anys després de la publicació d'*El futur del català*, considera que la situació no ha canviat prou per

rectificar el pronòstic que s'hi feia: "Continuo pensant el mateix. Mentre una llengua no és totalment hegemònica en un territori determinat, la seva supervivència no està garantida. Quan en un territori conviuen dues llengües i una de les dues és més forta que l'altra, la feble té totes les de perdre. El català, avui, té totes les de perdre".

Vallverdú es va sumar a la polèmica sobre el futur del català amb l'obra *L'ús del català. Un futur controvertit* (1990). I no vol ser tan contundent com Rossich: "El món actual cada vegada em resulta més desconegut, i les coses canvien tan ràpidament que el futur és una nebulosa. Per tant, no em sento capaç de dir res fiable sobre la supervivència del català. El que sí que puc dir és que conec

ARXIU / PRATS I CAMPS

"El que és clar —diu Albert Rossich— és que la recuperació del català comportarà, per força, que el castellà reculi."

Miquel Reniu, director general de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya durant els últims anys. L'aturada de la reforma de la llei de 1983 ha omplert de desconcert l'actuació de la direcció general els darrers temps.

Està garantida la supervivència? És la pregunta del milió. El discurs oficial, ni al Principat, ni a les Illes, ni al País Valencià no fa pensar que la llengua catalana es trobi en una situació de vida o mort. En canvi, la majoria dels estudiosos d'aquests territoris coincideixen, amb matisos, a pintar un panorama prou més preocupant: Bernat Joan a les Illes, Vicent Pitarch, Toni Mollà o Antoni Ferrando al País Valencià, i els ja esmentats al Principat... El diagnòstic és molt similar en tots els casos, i les diferències, majors o menors, arriben a l'hora de fer propostes.

Aquest seria el cas, per exemple, del darrer llibre de Vicent Pitarch, *Control lingüístic o caos*.

ARXIU / CARMÉ PUÉRTOLAS

quina era la situació de la llengua en els anys 40, els 50, els 60, els 70, els 80 i els 90. I puc dir que, amb contradiccions, veig un progrés evident en la normalització lingüística".

El concepte d'hegemonia utilitzat per Rossich és clau. En el seu llibre, Branchadell hi circula quan fa una de les seves afirmacions més polèmiques: una de les conseqüències d'una "normalització forta" (la que té per objectiu que tots els ciutadans visquin —no "puguin viure"— de fet en català) seria la desaparició d'una comunitat lingüística castellana als Països Catalans.

"El que és clar —diu Rossich— és que la recuperació del català comportarà, per força, que el cas-

tellà reuli en algunes de les parcel·les que ocupa, i potser això no s'ha sabut explicar bé a la gent".

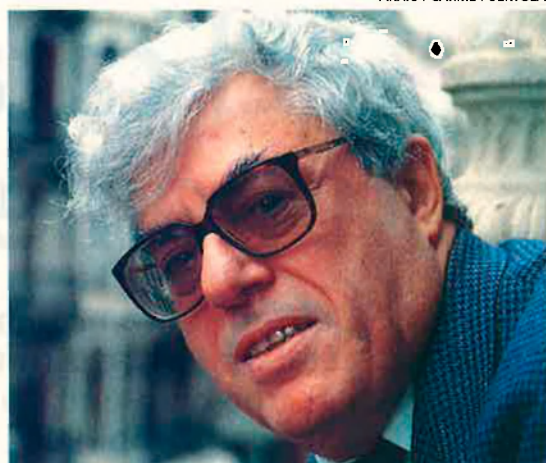
Arribem, doncs, al tabú. Què passa amb el castellà, i amb els castellanoparlants, si el procés de normalització progressa de debò i es culmina. Rossich avança una possible resposta: "En els països normalitzats, les persones procedents de la immigració tendeixen a reduir l'ús de la seva llengua als àmbits privats. No per imposició, sinó perquè ells mateixos ho veuen com la cosa més normal del món. Això, en el nostre cas, no es pot forçar, però s'ha d'ajudar la població a comprendre que això seria el més natural també aquí. El que no es pot esperar és que el castellà desaparegui dels Països Catalans, en tant que hi ha gent que el té i el tindrà com a primera llengua".

Quan Albert Rossich parla de països normalitzats es refereix a estats independents, on els immigrants tenen plena consciència d'haver canviat de país. No és el nostre cas... "S'ha de fer entendre a tothom que aquest és un estat plurinacional i plurilingüe, i que històricament als Països Catalans l'ús del castellà s'ha introduït coercitivamente. O bé això s'entén o bé aquest estat no funciona des del punt de vista lingüístic. Penso que si fóssim un

estat independent l'objectiu de l'hegemonia del català seria vist per la població com una cosa més natural i lògica, i fins i tot segurament les mesures legals podrien ser menys dures que les que actualment són necessàries". (Si el lector salta un moment a la pàgina 24 d'aquest mateix número veurà com en aquest punt Rossich i Branchadell estan radicalment en desacord.)

Entretant, però, l'actitud lingüística dels catalanoparlants continua essent un factor absolutament decisiu segons tots els estudiosos. Vallverdú ho il·lustra amb les ensenyances del desaparegut Uriel Weinrich, autor d'una obra de referència per a tots els sociolingüistes catalans: "Ell va explicar que de la mateixa manera que l'actitud de defensar la nació rep el nom de nacionalisme, l'actitud de defensar la llengua havia de rebre un nom. En va dir lleialtat lingüística. I igual com la lluita d'una nació per la llibertat rep el nom de procés d'alliberament nacional, la lluita d'una llengua havia de rebre un nom: procés de normalització lingüística".

Una altra cosa és, segons Francesc Vallverdú, que "tant els processos d'alliberament nacional com els de normalització lingüística poden tenir diversos graus de realització. En el primer cas, de

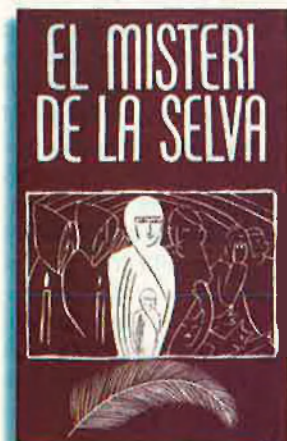
ARXIU / CARME PUÉRTOLAS

la frustració fins a la independència, passant per l'autonomia, la confederació, etc; en el segon, des del fracàs fins a l'hegemonia total, passant per fórmules intermèdies".

Per a molts estudiosos, és precisament aquest el mal de què pot morir el català: el comportament dels seus parlants, especialment dels més joves, que a les grans àrees urbanes del nostre país —com ha demostrat l'estudi *Triar no és trair. Identitat i llengua en els joves de Barcelona*, d'Emili Boix— tenen una actitud lingüística molt poc compromesa. La majoria no saben que, això del català, és qüestió de supervivència.

Francesc Vallverdú, autor de 'L'ús del català. Un futur controvertit' (1990). Tot i ser més optimista, coincideix en molts punts amb el grup de Girona.

Eduard Voltas

**LA REPRESENTACIÓ ASSUMPCIONISTA MÉS ANTIGA D'EUROPA (S. XIV)
EN LLENGUA CATALANA / TEXT MUSICAT SEGONS LA CONSUETA**

LA SELVA DEL CAMP BAIX CAMP

LLOC: Església Parroquial de Sant Andreu Apòstol
HORARIS: 14 d'agost, 22.30 hores / 15 d'agost, 20 hores

INFORMACIÓ I RESERVES:

Tel. (977) 76 60 28 i Fax (977) 84 43 12.
Patronat de la Representació de l'Assumpció (Joan Massana)
C. Major, 16 - 43470 LA SELVA DEL CAMP (Baix Camp)

"El català no serà una llengua normal"

L'autor de 'La normalitat improbable', el professor de filologia catalana Albert Branchadell, ens explica en aquesta entrevista per què creu que no s'assoliran els objectius de la normalització lingüística. Opinions polèmiques.

Per què després de quinze anys de normalització lingüística encara estem donant-li voltes al tema?

—Perquè no s'ha resolt. Hi ha un seguit d'obstacles que fan inviable poder viure en català: un marc jurídic advers, que ho fa impossible legalment, una actitud del govern de Catalunya i dels de la resta dels Països Catalans que dificulten aquesta normalitat i l'aspecte més preocupant de tots, que és la falta d'una consciència popular suficient.

—Quan diu que és impossible viure en català vol dir de forma absoluta? Perquè, de fet, és possible fer-ho en molts àmbits...

—Però n'hi ha d'altres on necessàriament cal utilitzar el castellà i hi ha pocs indicis que aquests àmbits puguin ser catalanitzats, com l'exèrcit, però no cal anar a un exemple tan exòtic; en el mateix món polític un diputat o senador català no pot usar la seva llengua a les institucions de l'estat.

—Com es poden superar aquests obstacles?

—Jo no tinc propostes clares en aquest sentit però en algun cas la superació seria tècnicament senzilla. Pel que fa al marc jurídic hi hauria dues mesures bàsiques; una seria reformar a llarg termini la Constitució per fer el català llengua oficial de l'estat espanyol i a Catalunya la mesura evidentíssima seria reformar la llei de normalització lingüística, que és una assignatura que tenim pendent des de fa anys i que no acabem d'aprovar mai. Caldria també aconseguir que Convergència i Unió prengué més interès en la llengua, cosa que sembla difícil per ara i això va lligat a l'increment de la consciència popular sobre el tema.

—Es preocupen més de la llengua els qui no són de Convergència i Unió?

—Analitzant els programes electorals dels diversos partits, i almenys sobre el paper, es pot veure que tant Esquerra Republicana com Iniciativa per Catalunya tenen propostes més avançades que CiU.

El problema és que és poc probable que aquests partits arribin al govern a curt termini. Més important seria veure què proposa el PSC, que és el recanvi de govern més immediat, però aquí ens trobem amb una gran ambigüïtat, ja que en principi el seu programa en matèria lingüística era força avançat, del 92 ençà les propostes han retrocedit.

—Vostè té un concepte bastant clar del que comporta la normalitat. Podria explicar-lo?

—Sí, jo crec que no hi ha una sola normalitat sinó tres normalitats possibles. La primera és la normalitat mínima i consisteix a aconseguir que cada ciutadà s'expressi en la llengua oficial que vulgui. Després hi ha la normalitat feble en què, a més de poder triar la llengua que vol, el ciutadà es troba que les institucions utilitzen el català, aquest seria l'objectiu que es persegueix en la normalització lingüística del català actualment. Finalment hi hauria la normalitat forta que és la que jo crec que cal

—bé, jo i altres estudiosos del tema— en què la majoria de la població tindria el català com a llengua primera, que és el tipus de situació que es dona al Quebec, on el francès és la llengua del 83% de la població.

—El govern català té clar cap on vol anar?

—Parcialment. Com ja he dit, el govern persegueix una normalitat feble perquè en el fons hi ha una indefinició de l'objectiu final a què es vol arri-

"Caldria que CiU tingués més interès en la llengua. Les propostes d'Esquerra Republicana i d'Iniciativa per Catalunya en aquest àmbit són més avançades, però és poc probable que aquests partits arribin al poder a curt termini."

distribució funcional perjudicial per al català"

RICARD CUGAT

bar. Aquesta indefinició es transmet a la població que sap que el català es vol promoure perquè ho veu cada dia, però no té una idea clara de fins a quin punt. Hi ha parlants que es pregunten si ens estem passant o no ens estem passant perquè no saben quin és el rang definitiu que el català ha de tenir.

—*No és possible que hi hagi altres conceptes de normalitat? Per exemple, a Filipines, tothom considera normal utilitzar el tagàlog per unes coses i l'anglès per unes altres. No pot ser que els catalans davant d'una normalitat que no arriba acabin per assumir com a normal la situació actual?*

—Jo crec que moltes persones ja ho han fet. La creença en el bilingüisme és molt àmplia socialment. Això és dolent perquè una llengua només sobreviu pel que s'anomena plenitud d'ús i amb el bilingüisme es pot tendir a una distribució funcional, en què el català quedi relegat a uns usos concrets. A llarg termini, la percepció que això genera en el parlant és que la llengua catalana és poc útil o menys útil que el castellà i el procés de substitució lingüística es pot accelerar.

—*Una forma de classificar les actituds a l'entorn del tema és la de pessimistes i optimistes. Vostè a quina s'apunta?*

—Jo em definiria com a pessimista però no en el sentit de creure que el català desapareixerà, sinó en el sentit que el català no assolirà la normalitat.

—*El seu llibre està escrit de forma metòdica i coherent, no obstant això, en algun moment el rigor és substituït per una voluntat provocadora. Vostè en realitat creu tot allò que diu o pretén esperar els que pensen que ho tenim tot guanyat?*

—El llibre té dues característiques, l'una és la intenció de rigor científic, acadèmic, i l'altra, una intenció polèmica. Quan dic, per exemple, que la llengua no té suport popular vull que hi hagi polèmica al voltant d'això però al mateix temps penso que és veritat. Per a mi, la paraula polèmica té el sentit de debat seriós sobre el tema, debat que ara no existeix.

—*Llegint les seves tesis és després l'idea que cal fer alguna cosa i ràpid abans no sigui tard, però donada la composició sociològica del país, no se'ns pot trencar la corda si l'estirem massa?*

—Aquest perill no és tan clar com es vol fer veure. Fins ara Convergència i Unió sempre ha posat la convivència davant de la normalització de la llengua, però aquest pensament no és un dogma de fe i caldria discutir-lo. El que està clar és que no hem estirat la corda per saber si es trencaria o no. En aquest moment vivim canvis substancials en finançament autonòmic, supressió de governadors civils, etc. Per què no incloure el tema de la llengua en aquest paquet? Fins aquest moment ha calgut assolir un consens del cent per cent per tirar endavant les lleis de normalització lingüística, però jo no crec que avui això sigui estrictament necessari.

—*I el fantasma del neolèxicisme?*

—Aquest perill sempre hi és però el que cal és neutralitzar-lo. Fins ara el que s'ha fet és repetir un

"Cal deixar els símbols i viure en la normalitat"

RICARD CUGAT

Albert Branchadell
veu una involució en l'afany normalitzador:
"Les propostes que els socialistes fan en matèria lingüística han retrocedit respecte a les que tenien fa uns anys."

discurs per legitimar una normalització que es basa en conceptes una mica estranys al ciutadà com són llengua pròpia de la comunitat, drets col·lectius de la comunitat catalanoparlant, etc. La idea seria presentar la normalització com una cosa que afecta els ciutadans com a individus i no com a nació, això deixaria sense eficàcia aquests atacs que van llençar recentment molts mitjans de comunicació.

—*Vol dir que el fet de lligar el discurs nacionalista amb el tema de la normalització lingüística ha estat negatiu?*

—N'estic més que convençut. En la mesura que com a discurs se sosté que la llengua és el nervi de la nació, tal i com ha fet la Generalitat, això té efectes contraproductius en la política lingüística. Si es diu que trepitjant la llengua es trepitja el nervi de la nació, el ciutadà que no s'identifiqui amb aquesta nació no se sentirà afectat directament; en canvi, si es vincula el progrés de la llengua al nervi de l'individu, als seus drets personals, sigui o no nacionalista, aquest reaccionarà. Potser d'aquesta manera trobaríem una nova forma de legitimar el procés i sobretot de fer-lo engrescador per a tothom.

—*Es tractaria d'abandonar el nacionalisme per viure en normalitat?*

—Sí, cal abandonar la retòrica nacionalista que és el que ens ha afectat. Cal deixar-se de tants elements simbòlics i simplement viure en la normalitat nacional.

—*Tant de mal fan els símbols?*

—Hi ha una empresa lletera en el país —i no en diré el nom— que té quinze productes i pel fet que ha decidit etiquetar-ne un en català ha rebut un premi

oficial per la seva gran col·laboració en la normalització lingüística. Aquestes són les situacions que hem d'evitar perquè no serveixen per res.

—*La sobirania portaria un canvi de situació lingüística a Catalunya?*

—Hi ha qui creu que la llengua només es normalitzarà si obtenim la independència, però jo no ho crec. S'usaria més en l'àmbit oficial, però al carrer tot continuaria igual. Fins i tot, des de la perspectiva del Dret Internacional, seria més fàcil que el català es normalitzés amb Catalunya dins d'Espanya que no pas fora. Perquè dins d'Espanya formem una minoria i hi ha tota una legislació internacional que ens protegeix. Independents, nosaltres tindríem la minoria a casa, una minoria que reclamaria els seus drets amb el suport d'Espanya i d'alguns països llatinoamericans. Tindríem els problemes que ara pateixen els països bàltics amb la població russòfona.

—*En la situació monolingüe —que vostè creu que seria l'òptima— quin lloc tindria el castellà?*

—Doncs que la gent que l'usa en les seves relacions privades, continuaria utilitzant-lo i ningú no s'hi podria posar.

—*La major mobilitat de professionals dins la Unió Europea, ens pot afectar negativament en el tema lingüístic?*

—Tot depèn de si adoptem com a llengua de relació internacional el castellà o no. Si ho fem, ens perjudicarà. En canvi l'ús de l'anglès, en no ser una llengua establerta aquí, no seria un problema. Això és el que han fet els escandinaus i els funciona.

—*Hem parlat molt de Catalunya però què n'opina, de la situació a la resta dels Països Catalans?*

—Al País Valencià la situació és molt negra, a les Illes és una mica millor, però ni uns ni altres no poden fer res pel seu compte. Si el català es normalitza algun dia això passarà primer a Catalunya i a partir d'aquí els altres podrien seguir-nos.

—*La gran quantitat de reflexions i llibres sobre la llengua no l'estigmatitzen i la converteixen en un problema, més que en un instrument de comunicació atractiu?*

—Aquí m'hi sento implicat, i hi ha una part de raó en això que diu. De tota manera, el debat no es pot aturar, perquè la situació no ho permet. Honestament, crec que l'aproximació que jo faig en el meu llibre és científica i el que pretenc és portar el debat a terrenys seriosos, ja hem patit massa discussions estèrils.

"Independents, nosaltres tindríem la minoria a casa, una minoria que reclamaria els seus drets amb el suport d'Espanya i d'alguns països llatinoamericans. Tindríem els problemes que ara pateixen els països bàltics amb la població russòfona."

Albert Punsola

PREMIS EL TEMPS 1996

EL TEMPS

convoca per segon any consecutiu els seus premis, que consten de nou categories i que seran lliurats públicament a València el 26 d'octubre de 1996 en el transcurs del sopar dels XXV. Premis Octubre.

Necessitem ara la col·laboració de tots els lectors del nostre setmanari perquè trieu les persones o entitats que, al vostre parer, en són mereixedores per tal de reconèixer, així, la labor feta en aquest últim any en cadascuna d'aquestes modalitats i que ha significat un pas endavant per a la nostra cultura i el nostre país.

Us agraïrem, per tant, que ompliu i ens retorneu la butlleta adjunta, abans del 25 de setembre de 1996, a:

Edicions del País Valencià, SA (Premis EL TEMPS 1996)
Av. del Baró de Càrcer, 40, 13a - 46001 VALÈNCIA

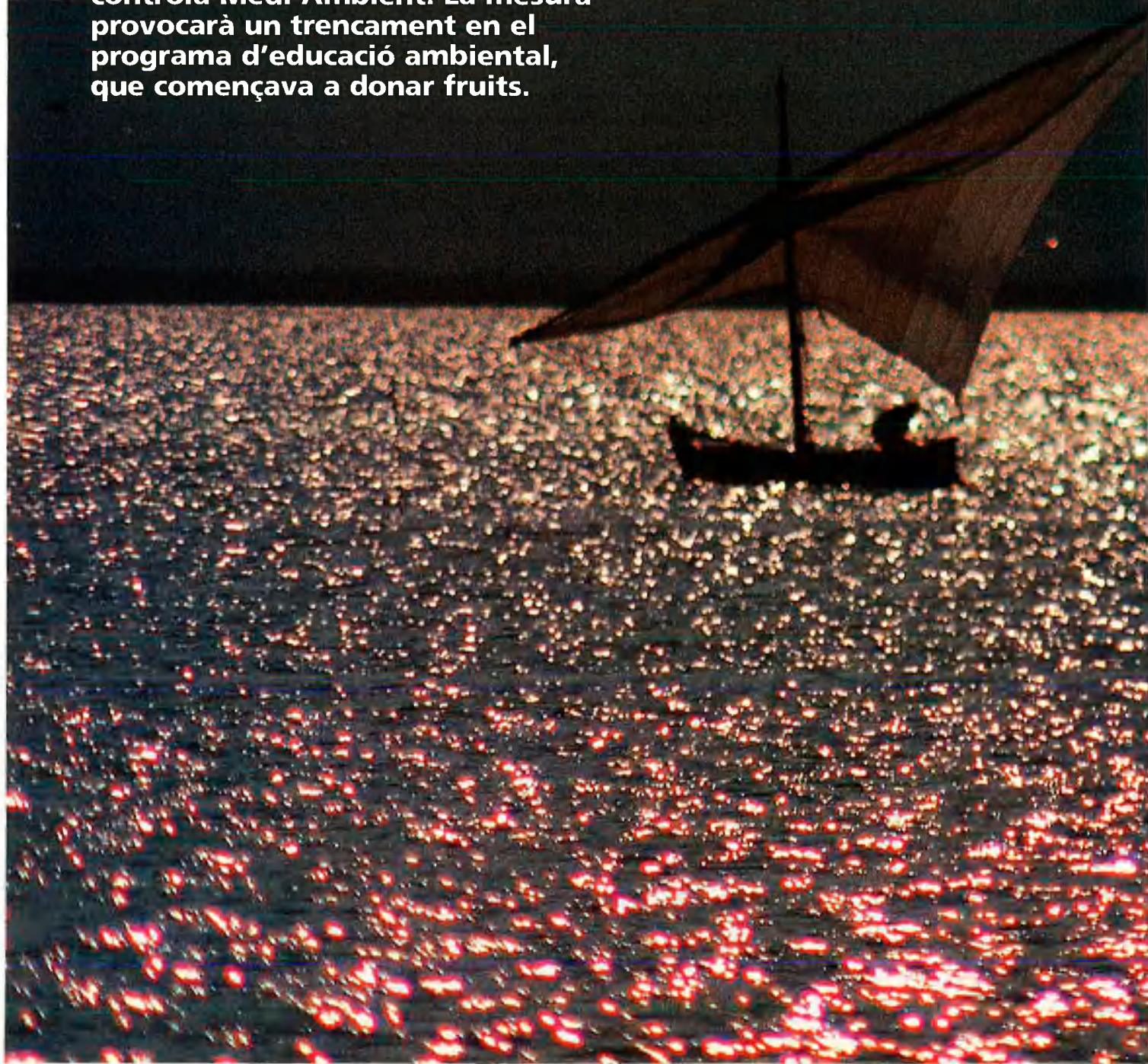
ATORGUE EL MEU VOT A:

- Premi de Cinema:
- Premi de Teatre:
- Premi de Música:
- Premi d'Esport:
- Premi d'Arts Plàstiques:
- Premi de Comunicació:
- Premi de Medi Ambient:
- Premi de Solidaritat:
- Premi de Difusió Internacional de la Cultura Catalana:
-

EL TEMPS

L'OCÀS DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Un grup de treballadors dels parcs naturals valencians amb cinc anys d'experiència ha estat substituït per gent propera a UV, partit que controla Medi Ambient. La mesura provocarà un trencament en el programa d'educació ambiental, que començava a donar fruits.

Una enquesta realitzada recentment per la Unió de Consumidors de la Comunitat Valenciana afirma que "gran part dels valencians és conscient de la necessitat de protecció del medi ambient", però sempre que això no represente un esforç afegit de la butxaca. És a dir que la consciència és molt feble. Un 70% dels enquestats han visitat alguna vegada un dels onze parcs naturals del País Valencià. L'altre 30% mai no han anat a cap, malgrat que totes tres capitals de província, ciutats on s'ha realitzat l'enquesta, tenen un paratge molt a prop. Aquestes dades donen una idea de la importància que en aquest context té l'educació ambiental. Al País Valencià, aquesta educació es va veure molt incrementada amb el Programa que la Conselleria de Medi Ambient inicià fa cinc anys i que s'ha mantingut fins ara. Però si el programa no va aconseguir mai suscitar un interès suficient en el

tants d'UV, o gaudeixen de bones relacions amb el partit regionalista. Aquesta formació controla actualment la Conselleria de Medi Ambient i Agricultura gràcies al pacte a què va arribar amb el PP per governar la Generalitat. UV, mana també en les empreses públiques que depenen d'aquesta conselleria, com ara VAERSA, que s'encarrega de la selecció i contractació dels monitors i guies dels parcs naturals.

Proves amb mal ambient. En aquest cas, VAERSA va delegar en l'empresa Stemper Consultores la selecció del personal, que va consistir en una entrevista, un test de personalitat i la valoració del currículum. Els requisits imprescindibles que es demanaven eren una diplomatura per a ser monitor i el graduat social per a guia del parc, a més de tenir carnet de conduir i residir a la comarca on es localitza el paratge. A més, els requisits

En la pàgina anterior, l'Albufera de València. La senyalització del parc fou concebuda pels seus guies i monitors.

Molts dels nous guies i monitors dels parcs no tenen experiència en educació ambiental, però sí bons contactes amb UV.

PSOE, que el va mantenir sempre amb una esquifida plantilla de 26 treballadors entre guies i monitors dels parcs, ara, amb l'arribada d'Unió Valenciana (UV) a la Conselleria de Medi Ambient, s'ha precaritzat encara més. Una prova de selecció de personal realitzada el passat mes de juny ha deixat fora 15 dels 26 treballadors. Aquest fet, que per ell mateix no és gens excepcional, ha provocat moltes crítiques perquè molts dels nous vinguts no tenen l'experiència dels seus predecessors i, en alguns casos, tampoc la titulació requerida. A canvi, la majoria d'ells són mili-

Dalt, una imatge captada al Fondó d'Elx. Els guies dels parcs han fet una tasca molt important iniciant el cens de les aus dels paratges naturals.

incloïen coneixements de "fontaneria" i jardineria, que cap dels antics treballadors entén per què hi són, ja que la feina no té res a veure amb aquestes especialitats.

Abans d'aquestes proves ja hi va haver una pre-selecció que va eliminar 190 dels 250 candidats que havien presentat sol·licituds. Curiosament, segons els antics guies, aquesta pre-selecció ja va ser irregular, perquè deixà fora professionals amb llicenciatura i doctorat en el seu currículum. Dins del grup de 60 persones que van passar a la selecció hi havia tots els qui encara estaven contractats per VAERSA

ARXIU / RAFA GIL

Dalt, el Penyal d'Ifac i el Montgó. La localització d'aquests parcs els converteix en font de continus conflictes. Els antics treballadors dels parcs asseguren que l'educació ambiental no agrada els qui se'n volen aprofitar amb la urbanització dels límits.

i 34 persones més, algunes de les quals optaven a monitor sense tenir cap diplomatura i sense residir a la comarca del parc a què optaven. Dies abans de les proves, alguns dels qui aleshores eren guies o monitors de parcs van rebre trucades a través de terceres persones en què els comunicaven que calia fer-se militant d'Unió Valenciana per a poder continuar en el seu lloc de treball. En aquest cas es van trobar Antoni Barceló, ex-monitor de la Font Roja, i Marian Campderós, ex-monitorea en el Fondó d'Elx, i tres persones més consultades per EL TEMPS. Marian explica el seu cas: "a través de terceres persones em van fer arribar que me'n fera el carnet si volia continuar en el parc". Finalment el seu lloc se l'ha quedat una xicona relacionada sentimentalment amb el fill del qui va llançar el rumor.

Selecció acurada. En una estratègia que sembla preparada a consciència, les proves de selecció van donar continuïtat a un dels antics treballadors per cadascun dels parcs. "Així —explica un monitor que hi continua treballant— s'asseguren que els puguem explicar com és el parc i quina és la feina que hi fem, perquè ells no ho saben".

La resta de la gent que va "supe-
rar" la prova de selecció té molta menys experiència que els anteriors monitors i guies però millors contactes. És el cas de la nova monitorea de la Font Roja, que encara no ha acabat els estudis de biologia. Però el fet que tinga més

de tres anys de biologia aprovats l'ha servit com una diplomatura, tot i que la diplomatura de biologia no existeix. La cap del servei d'Espais Naturals de la Conselleria, Teresa Barrés, afirma, però, que "sempre s'ha comptat que tres

anys valen com una diplomatura".

En alguns casos, el favoritisme cap a militants o persones que han estat presents en les llistes d'Unió Valenciana és molt clar. És el cas, segons els antics treballadors, del nou guia de la Mata de Torrevella, Trinitario Alonso, que anava a les llistes d'UV al Congrés per Alacant, o del nou guia del Penyal d'Ifac, José Giner, que ocupava un lloc en la candidatura regionalista de Calp. El monitor de Santa Pola és ara Francisco Javier Serra, molt relacionat amb les joventuts del partit i que es distingeix per un cotxe ple d'adhesius del Grup d'Acció Valencianista (GAV), una formació secessionista violenta.

Els antics treballadors de l'educació ambiental als parcs deixen clar, però, que no es tracta d'una qüestió de sigles, sinó de professionalitat. Un comunicat conjunt afirma que "la direcció de l'actual conselleria no es creu el tema de l'educació ambiental i ho demostra perquè no es preocupa de valorar l'experiència i/o formació dels seus professionals". La majoria, un 95%, dels treballadors de l'antic equip eren biòlegs llicenciats i molts havien cursat o estaven cursant el Màster Medioambiental de la Universitat de València. Tots havien rebut el suport de les diferents universitats del País Valencià en forma de cartes, i també el de totes aquelles institucions educatives o científiques amb les quals havien tingut contacte professional. La Conselleria i VAERSA no en van fer ni cas. Tots ells tenien un mínim de tres anys d'experiència

El relleu de guies i monitors trencarà l'evolució positiva de l'educació ambiental i pot aturar iniciatives com el cens d'aus de les marjals.

ARXIU RAFA GIL

Al costat, la consellera de Medi Ambient, Maria Àngels Ramon-Llin. UV controla aquesta conselleria i les empreses públiques que en depenen, com VAERSA.

cia en els llocs de treball que s'ofertaven i cap d'ells tenia el carnet del PSOE. Un monitor que encara conserva la seua feina recorda també que "a cap de nosaltres ens digueren mai que no fèiem la feina bé i, en canvi, se'ns utilitzava fins i tot com a membres del tribunal per aprovar projectes escolars sobre els parcs amb dotació econòmica de la Generalitat". Aquest monitor no comprèn que un canvi polític pugui implicar un canvi dels treballadors de base si la feina que fan es considera positiva: "En cinc anys hem vist canviar consellers, i cada conseller substituïa els directors generals i els càrrecs de confiança, però no els monitors i guies d'educació ambiental". Aquest col·lectiu considera que les conseqüències de la desprofessionalització seran més greus del que pot semblar perquè la seua feina era molt diversa. Pel que fa al Programa d'Educació Ambiental, els

canvis provocaran un alentiment considerable de la feina. "Durant tres anys —explica una ex-monitro— hem anat fent contactes amb tots els centres escolars de les comarques veïnes, tenim bona relació amb els mestres, i ells cada vegada es fan més exigents a l'hora de preparar les visites".

Futur incert. La nova situació, segons ella, crearà una mala imatge dels parcs i un trencament en la progressió positiva que havia adquirit el programa. Marian Campderrós reconeix que ella va trigar quasi dos anys a conèixer perfectament el Fondo d'Elx. "Aquesta inversió de temps i de diners per part de la Conselleria ara es perdrà perquè la persona que entra tampoc no el coneix i tornarà a necessitar dos anys per poder fer el que jo faig des de fa tres". A més, la feina dels monitors i guies sempre ha estat molt diversa, cosa que augmen-

ta les conseqüències de la desprofessionalització. A banda de preparar material didàctic i fer reunions prèvies amb els mestres per augmentar l'aprofitament d'una visita escolar, els guies i monitors feien la recollida d'animals morts i ferits, vigilaven del perill d'incendis, censaven les aus de les marjals i milloraven la senyalització. El desconeixement dels nous guies pot fer que els progressos en tots aquests aspectes es perdin. Rosario Ortiz, ex-monitro de les Salines de Santa Pola, posa un exemple del desinterès: Quan em van acomiadar vaig deixar preparats cartells informatius de fusta per a col·locar pel parc. Un mes després encara no els han penjat". Les conseqüències greus no es veuran a mig termini. Cal saber, però, què diran les enquestes sobre sensibilitat ambiental d'ací a quatre anys.

Àlex Milian

A l'esquerra, les Illes Columbretes. A la dreta, un senyal en català. Els antics treballadors estan convençuts que els cartells prompte seran canviats per d'altres en valencià no normatiu.

Amnistia Internacional

informe anual 1996 en català

UNA OBRA BÀSICA PER A
CONÈIXER LA SITUACIÓ DELS
DRETS HUMANS A TOT EL MÓN.
PAÍS PER PAÍS.

3.200 ptes. (tramesa per correu inclosa)

Envia per fax o per correu, junt amb el teu nom i la teva adreça, còpia del comprovant de l'ingrés en el compte de la Caixa de Catalunya núm. 2013-0618-70-0200417948

Amnistia Internacional

Alfons XII, 19-21. 08006 Barcelona

Fax: 200 77 57 Tel: 209 35 36

"Colom ha de garantir el canvi"

Joan Puigcercós és la clau de volta de l'aliança renovadora que, amb Josep Lluís Carod-Rovira al capdavant, ha sacsejat aquestes darreres setmanes la vida interna d'ERC. Reclama per al seu partit una nova direcció col·legiada que no deixi fora ningú.

Josep Lluís Carod-Rovira potser no s'hauria atrevit a llançar-se a l'arena com ho ha fet, si no hagués tingut el suport de Joan Puigcercós. Aquest jove ripollenc, independentista de primera hora, format a l'ombra d'Àngel Colom, va dirigir les JERC durant molts anys i conserva un gran ascendent sobre el sector més jove del partit i els militants procedents de l'independentisme combatiu. És promotor, amb Carod-Rovira, del moviment de renovació iniciat amb la carta dels 229, i ara dóna suport a la candidatura del portaveu del grup parlamentari d'ERC a secretari general.

—*Es possible una solució no traumàtica de la crisi d'ERC?*

—És possible i necessària. Hem de reinventar les regles de joc del funcionament del partit, actualitzar els estatuts i aparcar el debat sobre les persones. Seria un error que el moviment de renovació que un seguit de gent intencionalment de tirar endavant s'acabés amb un canvi de cadires. Seria un error, canviar les figures i no canviar el paisatge.

—*Pot concretar més?*

—Els nous estatuts han d'evitar el presidencialisme i afavorir que hi hagi una direcció política real, que en aquests moments és bastant difusa. En els òrgans de direcció no hi ha hagut debat polític i n'hi ha d'haver, i s'ha d'aconseguir que la direcció delegui responsabilitats. La secretaria d'organització, o la de finances, o la d'afers municipals, no han de ser d'elecció digital del secretari general, sinó que han de ser triades des de baix. El representant dels alcaldes i regidors, per exemple, ha de ser escollit pels alcaldes i regidors, i no per la direcció del partit.

La segona gran reforma és de donar al secretari general més paper polític i menys paper organitzatiu. El secretari general s'ha de dedicar a pensar, a marcar l'agenda política del partit i a impulsar el debat.

—*Quina dimensió ha de tenir la direcció col·legiada que propugnen?*

—És massa d'hora per a dir-ho. Però em penso que la col·legiada hauria de tenir un paper polític, no de control del funcionament intern. Debatre el dia a dia. Per exemple: marcar la posició d'ERC sobre el paquet fiscal del PP, les privatitzacions o les decisions del Consell Executiu de la Generalitat. Una direcció col·legiada té més capacitat d'anàlisi que no pas una d'unipersonal, la porti qui la porti. Dotze ulls hi veuen més que dos.

—*Què n'espera, d'Àngel Colom?*

—Vejam. L'Àngel Colom és la persona que ha galvanitzat un partit que es trobava en una situació molt difícil. S'ha complert una etapa d'acumulació de forces, de reagrupament de tota la gent nacionalista, independentista i progressista. Jo tinc la percepció que ara comencem una segona etapa diferent: hem de deixar de ser un moviment polític per esdevenir un partit polític. Això vol dir més corresponsabilització en les decisions i una estructura més permanent i estable. Fins ara hem fet un efecte de provisionalitat, tant en els plantejaments com en les campanyes; semblava que allò que no es podia aconseguir en quinze dies no valia la pena d'insistir-hi. Un partit polític actua a terme mitjà i a llarg, fent una política d'inversió. Tothom sap que ERC és independentista, i ara ha de

saber que som més coses.

—*La pregunta era què n'espera, d'Àngel Colom.*

—Que faci el paper que li pertoca en aquesta segona etapa. Ell ha de ser un dels grans constructors d'aquesta Esquerra, i esperem d'ell la capacitat de dialogar i d'aconseguir que en el congrés de novembre hi hagi una candidatura única. Ell ha de garantir el canvi, i en realitat ja ho ha començat a fer anunciant que

"Els nous estatuts han d'evitar el presidencialisme. La segona gran reforma és de donar al secretari general més paper polític i menys paper organitzatiu, s'ha de dedicar a pensar, a marcar l'agenda política del partit i a impulsar el debat dintre seu."

no es tornaria a presentar. Té un capital polític que hem de saber explotar, en benefici seu i de tots. Seria un error prescindir de Colom com en el seu moment hom va prescindir d'Heribert Barrera.

—*Ha de formar part de la direcció col·legiada que propugnen?*

—Evidentment.

—*Vostès fan una distinció entre Àngel Colom i el seu entorn més directe, que forma l'aparell central del partit. Per què?*

—Nosaltres reconeixem la feina feta fins ara per Àngel Colom i les coses positives. Per tant, algú es podria demanar per què hem arribat a la situació actual, si tot és positiu. Doncs perquè en la seva gestió hi ha clars-obscurs. Hem tingut la sensació que, a l'Àngel Colom, li faltava equip, que totes les decisions requeien sobre seu, i que això no podia ser. La incapacitat de determinada gent de prendre decisions ha acabat creant una situació insostenible. Per això diferenciem entre ell i les altres persones que segurament no eren les idònies per a ocupar les responsabilitats que han ocupat. Si s'hagués produït una remodelació profunda de determinades àrees del partit, potser no hauríem arribat aquí. Com que després de la carta dels 229 no hi ha hagut cap canvi hem hagut de fer un pas endavant.

—*Últimament és moda criticar l'aparell dels partits.*

—Vejam, jo també sóc aparell, i no me n'he amagat mai. Sóc president regional de Girona i, per tant, formo part de l'engranatge territorial del partit. L'aparell és necessari, el mal és quan ofega la gestió política, la capacitat d'anàlisi crítica, o quan obliga a fer determinades coses perquè interessin per a les finances del

partit. Em penso, per exemple, que seria un error obligar uns regidors a pactar en un ajuntament perquè això implica uns beneficis econòmics per al partit. Els pactes han de partir d'una decisió política, no econòmica.

—*Fa l'efecte que el seu sector té més ganes d'integrar Àngel Colom que no Pilar Rahola. Per què?*

—És que són dos casos diferents. La Pilar Rahola és important, i el que diu s'ha d'escollir, ho dic sincerament. El que passa és que l'origen polític de l'Àngel Colom és el meu origen polític. Jo m'he format dins la Crida a la Solidaritat, i això vol dir formar-se sota l'Àngel Colom. I només he estat a la Crida i a ERC, enlloc més. Per tant, és normal que tinguem una sèrie de coincidències polítiques i de manera d'entendre el món. Això és extensible a tot l'independentisme, a tota la gent que prové del nacionalisme d'esquerreres. Hi ha una gent que compartim una cultura política. Jo puc dir que la comparteixo amb Carod-Rovira, amb Josep Huguet (*impulsor d'una tercera via en la crisi*), amb Jordi Portabella (*igual que Huguet*), amb Xavier Bosch (*del sector més afí a Colom*) i molts més. Com que ERC no n'ha de tenir prou amb això, i ha d'incorporar nous sectors, vol dir que incorporem al partit persones amb una cultura política diferent. Benvingudes siguin, evidentment; però és normal que amb aquestes persones hi hagi més diferències de matís.

—*L'actuació de Rahola a Madrid seria un exemple d'aquesta diferència de cultura política?*

—Si mires la lletra dels discursos de la Pilar Rahola a Madrid, hi estariem d'acord pràcticament en tot. Les diferències són de petits matisos; el que passa és que en el món dels impactes mediàtics aquests petits ma-

Joan Puigercós se sent més proper a Colom que a Rahola:

"L'origen polític d'Àngel Colom és el meu origen polític. Jo m'he format dins la Crida a la Solidaritat, i això és formar-se sota l'Àngel Colom. Per tant, és normal que tinguem una sèrie de coincidències polítiques i de manera d'entendre el món." (Foto: Ricard Cugat)

"Al País Valencià, les Illes i Catalunya Nord hi ha persones que creuen que allà hi ha d'haver un partit nacional. Nosaltres agafem aquest compromís.

tisos es poden arribar a convertir en grans abismes.

—*Pilar Rahola ha de formar part de la direcció col·legiada?*

—Sí, evidentment. És diputada a Madrid i tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona, la capital de Catalunya. Qualsevol secretari general que entri ha de veure clar que Colom i Rahola han de ser dins l'òrgan de direcció màxim.

—*Està d'acord amb el secretari general de les JERC, Camil Ros, quan diu que l'independentisme no és una ideologia?*

—Totalment. Ni el nacionalisme ni l'independentisme són una ideologia. Són una adscripció, una identificació amb un territori, una cultura, una llengua. El que defineix una ideologia és la posició sobre uns temes concrets. Hi ha una ratlla que separa la dreta i l'esquerra, i aquí ens hem de situar tots. Això pertany al món de la racionalitat; en canvi el nacionalisme pertany a un altre món, el de l'adscripció sentimental. El problema ve quan algú utilitza el nacionalisme per treure'n rendibilitat electoral, i això és el que fa en Puig, que és l'ambigüitat ideològica total.

—*No es podria dir igual d'ERC?*

—No, ERC està molt ben situada. Hi conviuen tres grans famílies ideològiques: liberals progressistes, socialdemòcrates i esquerra alternativa. Aquest és un paquet molt compaginable en un programa. A ERC, l'avortament hi és claríssim; la defensa de l'estat del benestar també. A Convergència, no. A Convergència hi ha contradicció entre avortistes i antiavortistes, entre defensors de la intervenció estatal i neoliberals...

—*I Puigcercós, com es defineix ideològicament?*

—Socialdemòcrata. Això vol dir demòcrata primer de tot, perquè no hi ha cap sistema possible fora de l'estrictament democràtic; i social perquè entenc que

la societat s'ha de millorar a través d'una redistribució dels recursos. ERC va ser el primer partit socialdemòcrata d'Europa, ja als anys 30. I governant.

—*El sector oficialista insinua que amb vostès ERC pot caure en posicions extremistes. Què hi té a dir?*

—Amb tot el respecte per a tothom, aquest discurs em recorda el que feia l'entorn de Joan Hortalà després del congrés de Lleida, i després es va veure que amb la nova direcció ERC era un partit radicalment democràtic i que optava per la fi de la violència. Per tant, això no em fa perdre ni un minut de son. El que sí que em fa perdre el son és el desconeixement de la història del nostre país: jo tinc a casa dues fotos, l'una de Macià i l'altra de Companys, i aquest aixecant el puny. El puny alçat és una expressió de les esquerres, i també de les esquerres democràtiques.

—*S'ha de replantejar la implantació d'ERC al País Valencià i les Illes?*

—ERC ha tingut la virtut de ressituar dos conceptes desterrats pel franquisme i la classe política que va fer la transició i de posar-los damunt la taula despenalitzant-los. El primer, el dret d'autodeterminació. El segon, la unitat nacional dels Països Catalans. Hem fet un partit nacional, l'únic partit nacional que hi ha. Em penso que seria un error i un pas enrere renunciar a la presència d'ERC en aquests territoris. Allà hi ha homes i dones que creuen fermament que hi ha d'haver un partit nacional, i nosaltres agafem aquest compromís. Ara bé, és evident que les dinàmiques nacionals al País Valencià, a les Illes i a Catalunya Nord són més lentes i complicades i que requereixen polítiques adequades. Per tant, podem parlar amb les altres forces, tenir-hi tractes i anar plegats en una candidatura.

Eduard Voltas

EL TEMPS **U**niversitari

PRÒXIMA APARICIÓ
7 D'OCTUBRE

36 pàgines mensuals per difondre
la producció cultural i científica
de totes les universitats
dels Països Catalans.

Un servei als nostres lectors
i alhora una eina imprescindible
per a la comunitat universitària.

EL TEMPS
SETMANARI INDEPENDENT D'INFORMACIÓ GENERAL

A PROP D'ALLÒ QUE MÉS T'INTERESSA

LLONGUERA

LLONGUERA

TIQUE
HASTA

HORA: 2.000

FAST

LLUÍS LLONGUERAS, PERRUQUER

Text: JOAN M. OLEAQUE / Fotos: RAFA GIL

"Sóc perruquer per amor a les dones"

Lluís Llongueras (Esparreguera, 1936) és el mascaró de proa de l'imperi de perruqueries que du el seu cognom. Amb un premi recent que el reconeix com una llegenda viva de la moda capil·lar, Llongueras troba ara un nou camp d'expressió en l'escultura.

Recordeu Mandrake? Era un elegant heroi de còmic parit pel genial Lee Falk, que dominava la màgia blanca. El seu bigoti contenia la gràcia de Houdini, i les seues fintes de prestidigitador únic el convertien en una versió empolainada de Merlí l'encantador. Quan Lluís Llongueras fixa els ulls en tu, et mira Houdini, et mira Mandrake.

La pereta mefistofèlica de Llongueras augmenta visualment un art que li batega dintre: la capacitat d'hipnotitzar. Les ones que li naixen de la cara convencen el més plantat. És un venedor amb cor de creador o a l'inrevés? Potser tant se val. Ell mateix reconeix que l'empori Llongueras és fruit d'una capacitat d'organització i promoció que sap estructurar de manera creixent allò que és fruïció. Un equilibri on no se sap ben bé què va davant, i què ha aconseguit que Lluís Llongueras rebera fa uns mesos l'International Legend Award, l'oscar de la perruqueria que abans només havien atorgat a dos mites, Vidal Sasoon i Trevor Sorbie. Avui, ja sense la seua tradicional cabellera de lleó, Llongueras, el perfil multinacional de la perruqueria, mira al futur amb la seguretat que dona saber que el camí traçat és ple de certeses.

—*Què puc fer-me als cabells, senyor Llongueras? [Els porte llargs i, en el moment de l'entrevista, recollits en una cua.]*

—Arreglar-te'ls, tenir-ne cura. El cabell llarg és molt bonic, però te n'has de preocupar molt.

—*Es per això que vostè es va tallar la cabellera,*

perquè estava fart d'haver-ne de tenir tanta cura?

—No exactament. Crec que ara amb els cabells curts passa el que fa anys amb els llargs, que funcionen com una revolució més enllà dels sexes. Una nit, em vaig despertar a les quatre de la matinada, i em vaig observar al mirall de casa meua. I me'n vaig adonar.

—*De què?*

"Les meves perruqueries han de servir com a innovació també en la moda dels caps rasurats. I és clar, si jo propugno aquest canvi, no puc incentivar-lo amb el cabell llarg. Així que me'l vaig tallar jo mateix."

—Que si gent com Iván de la Pena i molts altres estaven marcant un estil amb els seus caps rasurats, les meves perruqueries havien de servir de punta de llança d'aquesta innovació. I és clar, si jo propugno aquest canvi, no puc incentivar-los el amb el cabell llarg. I me'l vaig tallar jo mateix.

—*De matinada.*

—Efectivament, però em vaig deixar aquesta petita cua que porto al clatell com a record dels anys en què portava cabellera.

—*Si que és seriós en qüestió de predicar amb l'exemple. La seua proposta per aquest estiu, Straight, es basa en una imatge radical i abstracta. Com ho vendrà a la clientela típica —i molt més clàssica— de les seues perruqueries?*

—Les meves apostes, diguem-ne, estel·lars, sempre són molt avançades. L'única manera que la gent faci evolucionar la seva imatge és que

capti les essències avantguardistes i les adapti a ella mateixa. És també una mentalització del professional perquè miri la clientela com una unitat en ella mateixa.

—*Sempre insisteix molt en la vàlua d'aquests professionals i del seu equip, que es compon de 1.200 empleats, i també que s'autoapliquin el "mètode" Llongueras. En què consisteix?*

RAFA GIL

—La tècnica en qüestió és una manera determinada d'afrontar el treball dels pentinats aplegada en diversos llibres. Però això és només una part del "mètode". Aquest, i per això és innovador, es podria definir com una filosofia de desenvolupament psicològic del treballador.

—Sí? Què diferencia, segons això, l'esperit d'un establiment Llongueras d'un altre qualsevol?

—En principi, la gent que hi ha dintre gaudeix d'aquest treball, no ho fa només pels diners. Busquem persones que volen anar millorant-se, que tenen un toc d'ambició. Però has d'estar molt a l'aguait, perquè pots seleccionar professionals molt preparats, però que menen una vida irregular... nosaltres procurem treballar amb gent amb una existència equilibrada... això és bàsic per a la clienta. Més que una educació conductual, indiquem unes coses que s'han de fer i d'altres que no. Es a dir, per exemple, s'ha de tenir molta cura de la higiene personal. Una clienta no pot aguantar l'olor de l'aixella d'un perruquer.

—Ni d'un perruquer ni de ningú.

—Sí, però et poso aquest cas tòpic perquè entenguis que el nostre professional ha de tenir un autocontrol absolut en favor de la persona que atén, molt més enllà de la seva perícia amb les tisores. Quan aconseguim que la senyora que ve aquí digui "em trobo com a casa meva", hem trobat la clau, perquè ella sempre hi tornarà. Mira, fins i tot ens hem prohibit parlar de política.

—Però, home, no li sembla que això és exagerar?

—No, perquè parlar de coses que no siguin allò que el client proposi està prohibit. Com que al nostre país no anem quasi a cal psiquiatre i ens confessem poc, a Llongueras fem també aquesta funció. A més a més, hem de tenir en compte que pertot arreu hi ha una indiferència tremenda envers els altres, envers les persones.

—Vivim al segle de la solitud, no ho oblida. Vol dir que als seus locals es ven també solidaritat?

—No, però sí una atenció molt còmoda per al qui hi acudeix.

—Quan va començar ja tenia clar aquesta forma psicològica de plantejar l'empresa, tan inusual en la indústria cefàlica?

—Va anar definint-se a mesura que ho vaig fer jo i el negoci. El meu pare volia que em matriculés en belles arts, però jo intuïa que el meu talent anava per altres direccions. Ell era modista, i, quan ens vàrem traslladar a Barcelona, vestia les grans senyores que anaven al Liceu. Es va emipar molt quan vaig rebutjar els estudis que ell volia, i em va posar a treballar de pastisser. Però ell també pentinava les senyores, i va pensar que si jo aprenia perruqueria, podria ajudar-lo. I vaig treballar d'aprenent en diversos locals, i vaig quedar fas-

cinat per fer maques les dones. Jo tenia accés a revistes, vaig tenir clar que havia de viatjar i veure, veure molt. A mi m'encisaven les actrius tan plenes de *glamour*, l'estil meravellós que tenien i que aquí ningú no posava en pràctica. Em vaig fer perruquer per elles.

—Per les actrius?

—No, per les dones, perquè les estimo, perquè sempre m'han agradat molt i volia estar a prop seu.

—Molt poc corrent en un treball com el seu, on la majoria dels grans professionals són homosexuals.

—Sí, això diuen. Però, saps?, l'altre dia vaig llegir una mena d'informe que assegurava que la professió on treballen més gais és la de cambrer.

—Que curios.

—Sí, ho és. Però ja et dic, vaig aconseguir que les dones que venien a vestir-se a casa meva, també es pentinessin i ja aplicàvem als seus cabells el tipus d'imatge sofisticada que es duia a Europa. I a poc a poc

va córrer la veu, i hi havia moments en què les senyores feien cua al portal esperant que les pentinés. Des d'un primer moment, vaig insistir al pare que aquests serveis s'havien de cobrar bé, no com feia ell, que treballava amb una capacitat molt superior al preu que cobrava. I això no era correcte.

—I com es va donar el big-bang, l'expansió estatal i internacional, estil gran cadena comercial japonesa o ianqui?

—Sempre he estat organitzat, i he sabut que si aconseguies un bon equip, que jo formava en principi a base d'ajudants, d'aquest en podies treure dos. I d'aquest, dos més.

—En progressió geomètrica.

—Pràcticament. Em vaig capficar a aconseguir que gent del meu equip inicial contactés amb altres professionals nous per crear quadres amb esperit afí, i així anar estenent el complex Llongueras. Vaig ser pioner a posar dempeus escoles de perruqueria a Barcelona, París i Milà, que servien per augmentar i nodrir el meu projecte. I així de mica en mica, vàrem créixer. El salt internacional va venir perquè jo sempre havia mantingut contacte amb la premsa més reconeguda del sector de tot arreu. Els enviava fotografies de moda, i lluitava perquè sabessin de mi. Així, quan començarem a obrir establiments pel món, Llongueras no era un desconegut.

—De quantes perruqueries disposa?

—De seixanta-dues. Dinou al Principat, tres a les Balears, dues a València i disset a la resta de l'estat. Les altres, estan escampades per Buenos Aires, Tòquio, Suïssa, París i Lisboa.

—També meditava expandir-se a Nova York.

—Ahh, sí, però hem preferit implantar-hi primer els productes per al cabell Llongueras (una secció important de la casa) abans d'obrir-hi cap saló, perquè inau-

"El rei d'Espanya es va quedar enamorat d'una altra obra meva, i ens ho va dir la cap de protocol de sa majestat. Li la vaig regalar, i la tenen al palau de la Zarzuela, i el dia que morin, serà part del museu reial."

gurar allí seria perillós de moment. A Nova York només importen els calés.

—Com a tot el món.

—Sí, però allí més. Pots tenir el millor equip del món que si ve algú amb més diners, el teu equip se n'anirà sense pensar res més. És la força total del dòlar. Les perruqueries que eren moda la temporada passada ja no hi són, les han convertit en hamburgueseries. Va tot massa de pressa.

—Es estrany que algú a qui li concedeixen, precisament a Nova York, el *International Legend Award*, no hi puga obrir un local.

—En el món professional, que és qui atorga aquest premi, ens coneixem tots, però una altra cosa és muntar un local, i en aquest terreny no donen cap facilitat a l'estranger.

—Aquest premi vol dir que ja ha arribat al cim?

—En teoria se li atorga al perruquer viu i en actiu que és una llegenda. Ho trobo molt maco.

—Jo també ho trobaria si em digueren que sóc un mite.

—Més que això, és un reconeixement als trenta-vuit anys que he passat al peu del canó. I a tot el grup de col·laboradors, i al meu germà Enric, i a la meua filla que em fan costat en el projecte. Som una empresa familiar.

—També en l'escultura?

—Noo, això és estrictament personal. Va arribar un moment, ja fa catorze anys, que jo vaig dir: no aguant més, perquè treballava quinze hores cada dia sense dormir a penes. Si no agafo un *hobby* que em pugui distreure, malament. I a ma casa de Formentera —el meu recer— vaig començar a pintar. Però em vaig adonar que jo, més que treballar dimensions planes, havia estat des de sempre treballant volums, perquè què són els modelats de perruqueria sinó volums? I vaig començar a fer escultura amb fang només per distreure'm. Però, com que sóc molt racional, vaig estudiar en una escola per perfeccionar-me.

—I li va sortir bé al final, perquè una escultura seua

—Quins famosos ha pentinat?

—Moooolts. La Bianca Jagger, unes quantes Miss França i grans dames de la Costa Brava, algunes esposes de l'Aga Khan, els reis d'Espanya, la infanta Cristina, Raquel Welch, la Jacqueline Bisset.

—I qui li ha impactat més?

—Salvador Dalí. Era un geni absolut, no una mentida com alguna gent ha intentat fer creure. Recordo que li posava rul·los perquè volia dur arrissada la part més alta del cap. Em va canviar la vida.

em va deixar rebaixar-li ni una pesseta. I em digué que posaria la peça en la seua col·lecció de Lugano. A més a més, el rei d'Espanya es va quedar enamorat d'una altra obra meua, i ens ho va dir la cap de protocol de sa majestat. Li la vaig regalar, i la tenen al palau de la Zarzuela, i el dia que morin, l'escultura quedarà com una peça de museu, del museu reial.

—Tot el que toca es converteix en or. I és cert que vostè a Formentera va a la platja nudista?

—Sí, i vaig nu en moltes platges d'allí perquè a Formentera ningú no mira ningú. Home, sí és cert que de vegades passa una noia molt maca i la mires discretament. I veig que de vegades la meua senyora mira, de manera maca, alguns nois que li passen per davant. Hi ha una educació en el mirar, tot i que hi ha gent que està tan ben formada que et desperta un cert desig... però això és normal!

—I tant.

forma pat de la col·lecció de la baronessa Thyssen-Bornemisza.

—Sí, una de les meves obres va ser seleccionada amb catorze més d'un total de cent cinquanta per a ser exposades en diverses galeries internacionals. I la baronessa Thyssen... bé, Tita Cervera, va veure la meua obra, i preguntà de qui era la peça. Li varen dir que era meua, i va dir "ui, si és el meu perruquer." Llavors baixà a presidir un sopar que teníem aquests quinze seleccionats, i em va dir "Llongueras, que no em saludes?" Es clar, la vaig saludar, tot i que no la coneixia de res perquè jo no l'havia arreglat mai personalment. Comentàrem que l'arreglava en tal i que estava contenta, i que, vés per on, quina feina no tenir una perruqueria a Lugano, que a veure si anava a visitar-la... Em va parlar de l'escultura, que li havia agradat molt. Em va dir: "a veure, Llongueras, jo aquesta escultura, la puc comprar sí o no?, perquè a Heini, mira, no sé què regalar-li, perquè té de tot! I això estic segura que li agradarà. Quant val?" La peça valia 150.000 pessetes, i no

RAFA GIL

El sud-est asiàtic i algunes zones de Llatinoamèrica s'han omplert de prostíbuls per atendre la clientela distingida del primer món. Però el perill del contagi de la sida ha convertit els nens en les principals víctimes d'aquest negoci.

El turisme occidental busca sexe fàcil

Fa anys que el mite de les platges paradisíques, les pells brunes que es passegen gairebé nues, l'hospitalitat i desinhibició sexual de les dones asiàtiques, africanes o latinoamericanes, que atreïa milions de turistes a Tailàndia, Brasil o Kenya s'ha començat a veure com el que és en realitat: un dels sectors més rendibles de la gran indústria del sexe,

est asiàtic en els prostíbuls dels països més desenvolupats. Turistes d'Alemanya, Japó, els Estats Units, Holanda i França són els seus millors clients. El perfil és el d'un home de 35 a 60 anys, solter o separat i no necessàriament de classe social alta.

Sexe de risc. L'any 1988, en una trobada de ministres de Sanitat de

converteixen en una vertadera ruleta russa. Aquesta amenaça, però, no ha frenat el negoci sinó que, més aviat, ha fet canviar els hàbits dels clients que el mantenen. Els turistes han començat a buscar noies cada cop més joves i els nens s'han acabat convertint en l'objectiu més preat entre els clients. L'Organització Mundial del Turisme denuncia, fa anys, aquestes pràctiques: "hi ha turistes estúpids que encara creuen que practicar l'activitat sexual amb nens és menys perillós per la salut que fer-ho amb adults", diu Henryck Handszuh, directiu de l'OMT, però els menors obligats a prostituir-se són, en realitat, més proclius a contraure malalties. Organitzacions no governamentals calculen que hi ha més d'un milió i mig de nens a tot el món que exerceixen la prostitució. A Tailàndia se n'han comptabilitzat 200.000, 300.000 a l'Índia i un estudi governamental que es va fer al Brasil reconeix que hi ha mig milió de nens i nenes que viuen de la prostitució a tot el país. El ministre brasiler de Benestar Social va admetre, fa alguns mesos, que moltes nenes de deu a catorze anys moren periòdicament a l'Amazònia a conseqüència de malalties venèries o simplement assassinades pels proxenetes que se les treuen del damunt quan estan tan malaltes que no poden treballar. El 50% dels menors que es prostitueixen a Cambodja tenen la sida.

Però aquest no és un negoci exclusiu del Tercer Món. Praga, la capital de la República Txeca, s'està transformant darrerament en

L'OMS ha comprovat que en els últims anys ha tornat a créixer el nombre de pacients amb malalties venèries. L'any 1988, en una trobada de ministres de Sanitat de 150 països d'arreu del món, es va relacionar per primera vegada el turisme sexual amb l'extensió de la sida.

on hi ha implicades 30 milions de dones a tot el món. Pobles sencers de Tailàndia i les Filipines i altres països del sud-est asiàtic han estat transformats pels militars i els homes de negocis en centres turístics dedicats exclusivament a la prostitució. La pobresa dels països de destinació i les promocions d'aquesta nova indústria clandestina, que arriba a incloure una prostituta en el paquet de l'oferta turística de les agències viatges, ha convertit algunes zones d'Àfrica, bona part de Llatinoamèrica i el sud-

150 països d'arreu del món, es va relacionar, per primera vegada, el turisme sexual amb el risc d'extensió de la sida. L'Organització Mundial de la Salut ha comprovat, a més, que en els últims anys ha tornat a créixer el nombre de pacients amb malalties venèries, en una societat on ja estaven pràcticament eradicades. La falta d'infraestructures i solucions mèdiques per combatre aquestes malalties ha fet que les experiències exòtiques que els turistes del sexe buscaven als països menys desenvolupats es

Organitzacions no governamentals calculen que hi ha més d'un milió i mig de nens a tot el món que exerceixen la prostitució.

ARXIU / RAFA GIL

una de les parades del turista sexual de Centreuropa que no té diners per travessar l'Atlàntic o el Pacífic. Uns 500 clubs eròtics de tota la ciutat ofereixen serveis més econòmics que els de les prostitutes holandeses i "un estricte control mèdic", diu un dels seus propietaris. Praga ha editat ja el primer mapa eròtic de la ciutat. Les diferències de nivell de vida entre l'Europa de l'est i la de l'oest han portat moltes dones russes, poloneses o romaneses a emigrar amb promeses incomplertes de treball a l'estranger, que les acaben obligant a prostituir-se. Les màfies lloguen avions sencers per traslladar-les a qualsevol part del món i els asseguren que treballaran com a ballarines o cambreres. El fet és que cada cop hi ha més bars de categoria al Japó que anuncien les seves acompanyants rosses i d'ulls blaus, quasibé sempre, acabades d'arribar de Rússia.

El turisme sexual no és, tampoc, un luxe exclusivament per a homes, tot i que en són els clients majoritaris. Moltes dones han co-

Alguns centres de Tailàndia i Filipines arriben a incloure una prostituta en el paquet de l'oferta turística de les agències de viatges. Però aquest no és un negoci exclusiu del Tercer Món. Praga (esquerra) s'està transformant en una de les parades del turista sexual de Centreuropa que no té diners per travessar l'Atlàntic.

On és aquell "Spain is different?"

Eivissa és una illa "sorollosa i de vegades poc segura" i a Espanya "no tot és sexe, sexe, sexe, també hi ha una mica de sol i platja". Són els eslògans que han il·lustrat les campanyes publicitàries d'alguns agressius operadors turístics britànics. Per segon any consecutiu, partits polítics balears han denunciat l'agència majorista anglesa Club 18-30 per les seves promocions turístiques "lesives" per a la imatge i els interessos econòmics de les Illes Balears. Amb l'objectiu de captar clients joves, el Club de Vacances 18-30 ha llançat una campanya d'alt contingut eròtic on es descriu Mallorca com una destinació turística sexual. L'any passat l'organisme internacional regulador de la publicitat, Advertising Standards Authority, ja va obligar aquest operador britànic a retirar tots els seus anuncis sobre l'estat espanyol, escampats pels principals carrers de Londres, Manchester, Liverpool, Leeds i Newcastle. L'Oficina Espanyola de Turisme a Londres va protestar enèrgicament quan va veure que l'estat es promocionava amb les fo-

ARXIU / RAFA GIL

Eivissa és una de les destinacions europees més triades pels turistes amb ganes de sol, marxa i sexe. Algunes agències de viatges promouen aquest objectiu.

tografies d'uns nois amb pantalons ajustadíssims i una frase que deia: "noies, us podem interessar en un paquet de vacances?". L'Oficina de Turisme va dir que els anuncis "sobre-

passaven els límits del bon gust que mereix el públic britànic". La veritat és que el Club 18-30 va aconseguir augmentar un 30% les seves vendes l'any passat. C. C.

Cuba és un altre dels centres de turisme sexual.
L'illa del Carib és el país escollit per aquells turistes que marxen a buscar sexe en solitari.

ARXIU / RAFA GIL

mençat a reclamar també aquests serveis. Cuba i el Carib en general s'han convertit en el paradís de milers de dones nord-americanes de mitjana edat que busquen tenir relacions sexuals amb joves nadius. També s'ha vist, els últims anys, que cada cop hi ha més joves japoneses que s'inicien en el sexe amb viatges a Tailàndia. Tot i això, l'únic club especialitzat en prostitució masculina que es va obrir a Praga va haver de tancar per falta de clients.

Empreses de tot el món aposten, fa temps, per premiar els seus millors treballadors de gènere masculí amb incentius sexuals. Compagnies japoneses organitzen viatges col·lectius a Tailàndia, Filipines i altres països asiàtics on el sexe està inclòs i contractat amb antelació per garantir la diversió dels seus empleats. Es tracta, diu un agent turístic organitzador d'aquest tipus de viatges, de fomentar

l'esperit d'equip i una relació de complicitat entre aquells que han compartit una aventura comuna. Brasil és la destinació preferida de les empreses espanyoles que utilitzen aquest tipus d'"incentiu". Cuba és, en canvi, el país escollit per aquells turistes que marxen a buscar sexe en solitari. Segons aquest agent turístic, l'amenaça de la sida no ha variat els costums dels espanyols, tot i que l'agència sí que els ofereix més informació sobre mesures per evitar el contagi.

Mesures en contra. "Cap govern no promou oficialment el turisme sexual —diu un informe d'UNICEF— però indubtablement uns fan més que altres per protegir la infància d'aquest tipus de pràctiques". L'Organització Mundial de la Salut, per la seva banda, considera que la informació sobre el perill de contraure malalties és una mesura més efectiva encara que dictar normes de prohibició del "turisme sexual". Tot i això, diversos estats europeus han començat a legislar pel seu compte sobre el tema. El Parlament britànic està pendent d'aprovar una llei que il·legalitzarà els viatges de vacances a tercers països amb la intenció de mantenir relacions sexuals amb menors. També el Parlament Europeu s'ha proposat de "combatre el turisme sexual". Però, fins ara, Alemanya és el primer país d'Europa que ha emprès accions judicials en contra. La fiscalia de Colònia ha obert una investigació per processar dos alemanys per presumptes delictes sexuals comesos amb nens menors d'edat a Sri Lanka. A més, el majorista turístic més important del món, la companyia alemanya TUI, s'ha compromès públicament a prohibir el turisme sexual infantil a la xarxa d'hotels amb què treballa. Tot i la protecció dels menors, les lleis europees són, en general, permissives amb la prostitució. Les agències turístiques continuen promettent tots els plaers dels paradisos exòtics i els governs d'aquests països, mentrestant, miren cap un altre costat.

Carme Colomina

ARXIU / EFE

Pobles sencers de Tailàndia i Filipines han estat transformats en centres turístics dedicats a la prostitució. A Tailàndia es paguen 6.000 pessetes per una nena verge.

SAGUNT

TEATRE ROMÀ

del 8 al 30 d'Agost
23:00 h.

DIJOUS 8
MALEVAJE en concert. Presentació del seu nou disc «Con su permiso, don Carlos» — Homocatu i a Carlos i Jardi.

DIVENDRES 9 i DISSABTE 10
EL SI DE LAS NIÑAS de Leandro Fernández de Moratín. Direcció: Miguel Narros, amb Emilio Gutiérrez Caba, Lola Cardona, etc.

DIMECRES 11 i 14
LUIS EDUARDO AUTE en concert. Presentació de les cançons del seu últim disc «Alevosia».

DIJOUS 15 i DIVENDRES 16
RAFAEL ÀLVAREZ «EL BRUJO» en «ANFITRIÓN» de Plauto. Versió i direcció: José Luis Alonso de Santos.

DIMECRES 17 i 20
FESTIVAL FLAMENCO. Organitzat pel programa «Oído al canto» de Onda Cero.

DISSABTE 24
ANTIGONA de Sòfocles. Versió i direcció: Francisco Suárez, amb Juan Luis Galiardo, Blanca Apilanez, etc.

DIJOUS 29 i DIVENDRES 30
ANTONIO Y CLEOPATRA de William Shakespeare. Traducció i versió: Jenaro Talens. Escenificació: José Carlos Plaza, amb Magüi Mira, Chema Muñoz, etc.

VENDA D'ENTRADES
De dilluns a dissabte

Ajuntament de Sagunt- Autonomia, 2-Sagunt
De 10 a 14 hores i de 18 a 21 hores.

Libreria El Puerto- Av. Camp de Morvedre, 151-Port de Sagunt
De 10 a 14 hores i de 18 a 21 hores (excepte entrades del mateix dia).

Libreria Crisol- Burriana, 2-València
De 10 a 14'30 hores i de 16'30 a 22 hores. També diumenges de 11 a 15 hores i de 17 a 21 hores (excepte entrades del mateix dia).

Taquilla Teatre Romà- Sagunt
De 21'30 a 23 hores (només dies de funció).

RESERVA D'ENTRADES: Tel. 265 08 17 de 10 a 14 hores.
INFORMACIÓ: Tel. 266 52 50 de 10 a 14 hores.

Amb la col·laboració de:

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS

Teatres
DE LA GENERALITAT VALENCIANA

FUNDACIÓ
BANCAIXA
Sagunt

EL TEMPS 12-8-96 41

Helms-Burton, peça a peça

La política exterior de la UE ha rebut un impuls important de coherència i cohesió amb l'aprovació del Conveni d'Extradició i, sobretot, amb el front contra la llei Helms-Burton. L'eurodiputat de CiU Joan Vallvé repassa aquests aspectes comunitaris.

"Europa no es farà d'un sol cop, ni en una construcció conjunta. Naixerà de realitzacions concretes, creant primer una solidaritat de fet". Amb aquestes paraules, Robert Schuman, un dels pares fundadors de la Comunitat Europea, avançava, el 9 de maig del 1950, l'esperit de la Unió que es disposaven a crear; un projecte que gairebé mig segle més tard encara va creixent amb petits acords comunitaris sobre interessos conjunts.

Justament aquestes últimes setmanes, els Quinze han fet gala d'una gran cohesió interna i un pas de gegant en Política Exterior i Seguretat Comuna (PESC), un dels tres pilars comunitaris que s'han de reforçar enguany amb la Conferència Intergovernamental. Objectiu: dotar Europa d'una identitat exterior i d'una política comuna de defensa i fer que esdevingui un autèntic actor en l'esfera internacional. Últimes "realitzacions concretes": el front obert contra la llei Helms-Burton, i el Conveni d'Extradició.

Unió contra Helms-Burton. Pel que fa a la decisió de Brussel·les d'oposar-se, amb mesures de retorsió comercial si cal, a la llei del senador Jessie Helms que reforça l'embargament a Cuba, Joan Vallvé, diputat al Parlament Europeu, la interpreta com "una actitud coherent dels Quinze", els quals d'una banda desitgen "una evolució pacífica de l'illa, sense acorralar-la, sense ofegar-la, deixant espai a un cert tipus d'intercanvi econòmic, d'inversió estrangera, que permeti la democratització de la vida política"; però també perquè signant aquesta llei amb efectes extraterritorials, Bill Clinton trenca els principis més bàsics del Dret Internacional i atempta contra la sobirania dels estats membres. Una enèrgica reacció que el president nord-americà potser no s'esperava.

"Clinton sap que a Europa hi ha una política exterior —afegeix Joan Vallvé— però que encara no és comuna, unitària, forta, d'aquelles que tenen un pes específic important. S'ha vist molt pressionat a l'interior pels exiliats cubans nord-americans en un moment molt delicat de campanya electoral, i ha mirat de presentar-se davant els seus compatriotes i davant el món com un home dur, coratjós, com un president enèrgic que planta cara al règim de Castro".

Vistes les protestes dels seus aliats internacionals, Clinton ha posposat de sis mesos l'aplicació del títol III de "la llei de la discòrdia", el punt més conflictiu del text, que preveu la possibilitat de demandar davant els tribunals dels Estats Units les empreses estrangeres que inverteixin o negociïn amb propietats "confiscades" pel règim castrista a firmes o ciutadans nord-americans.

Però, en una jugada a dues bandes, ha ratificat al mateix temps la totalitat de la llei i ha anunciat que enviarà un ambaixador especial al vell continent per forçar una coalició internacional que continuï pressionant Castro.

L'europarlamentari Joan Vallvé assegura que la UE és conscient que la posició de Clinton no és fàcil, però que s'hi mantindrà ferm. "El president nord-americà no pot fer ara recular, vol demostrar que no

cedeix, però la seva actitud és totalment electoralista, i a l'hora d'aplicar-la haurà de modular aquest discurs perquè es troba amb uns aliats internacionals que defensen una altra tesi. Els europeus hem d'entendre què representa Cuba per a un nord-americà. Ells tenen molt viu el record de la crisi dels míssils del 1962, l'únic moment en què han vist amenaçat el seu territori amb un atac directe. És cert que el ciutadà europeu és més obert, en aquest sentit, a les relacions internacionals, però de totes maneres la Casa Blanca tampoc no

La UE ha aturat el projecte d'acordar una cooperació econòmica i comercial amb Cuba el primer semestre del 1996.

"Calen ajudes perquè la població pugui respirar, però sense consolidar el poder totalitari de Castro", explica Joan Vallvé.

pot ignorar la importància que té per a Europa Cuba i la possibilitat de comerciar-hi lliurement”.

La torna: sancions europees als demandants.

El 16 de juliol, el consell de ministres de la Unió (que té pendent des del desembre un acord de cooperació econòmica i comercial amb l'illa caribenca que hi afavoreixi l'obertura i una transició pacífica a la democràcia) aprovava un paquet de represàlies comercials, si Washington continuava aplicant la llei Helms-Burton. Entre les possibles sancions se'n destaquen quatre: sol·licitar un dictamen vinculant l'Organització Mundial de Comerç (OMC); replantejar-se la concessió de visats d'entrada als executius nord-americans amb interessos a Europa; introduir en les legislacions nacionals noves normes que neutralitzin l'aplicació del text Helms-Burton, com ara la de no reconèixer les sentències dictades pels tribunals nord-americans en aquest afer; i la creació d'una llista negra amb els noms de les empreses que demandin les europees, els béns de les quals en el nostre continent podrien ser utilitzats per compensar les pèrdues de les firmes europees castigades als Estats Units. Només aquesta última mesura resta pendent de la decisió de Clinton de suspendre l'article III o no (1 de febrer del 1997). Els Quinze estudien, a més, la possibilitat de sancionar, ells també, les empreses europees que se sotmetin a la Cuban Liberty and Democratic Solidarity Act of 1995 del Senador Helms, i negociïn una suavització de les sentències. Unes mesures que encara que puguin enemistar Europa amb el gegant nord-americà, segons Joan Vallvé, arribat el moment, es duran a terme. “Crec que les pressions de la Unió Europea faran la seva funció, i que les nostres tesis són les que progressaran, perquè el camí de la democratització del sistema cubà necessita una liberalització econòmica. La Unió ha pres una posició, una posició correcta per a l'evolució del règim de l'Havana, i la mantindrà.

La Unió Europea, Cuba i els Estats Units han anat movent els seus peons des del mes de març. Arribats en aquest punt, ningú no es dona per satisfet. Fidel Castro agraeix el suport internacional a la seva condemna, però recorda que el seu poble continua sofrint els efectes negatius del bloqueig nord-americà, agreujat per les noves amenaces. Els Quinze es comprometen a no trencar la unitat interna i a fer costat a les empreses europees —que ja comencen a rebre avisos i sancions de l'administració Clinton— fins al final. I el líder demòcrata, alhora, no pensa deixar que qüestionin el seu lideratge internacional. Acaba d'anunciar que tornarà a posar a prova la força de la màquina europea ratificant, amb la seva signatura, la nova llei Kennedy-D'Amato, que proposa de castigar el comerç internacional amb Llíbia i l'Iran. Les principals inversores en aquests països són, de nou, empreses europees. “Reforçar l'embargament de Llíbia i l'Iran —puntualitza Vallvé— és un punt en què treballem ara, però aquesta situació no té res a veure amb la cubana. En aquest cas es tracta de dos règims absolutament totalitaris, que controlen una societat amb menys possibilitats de canviar el sistema per ella mateixa, i que a més són ex-

portadors de moviments desestabilitzadors, terroristes. En aquest sentit s'han d'adoptar mesures més dures”. Però la prudència expressada per Vallvé ha estat superada pels esdeveniments, i ara hom espera una resposta contundent de Brussel·les, si Clinton signa la llei. De moment, ja han accelerat l'aprovació del “reglament antibloqueig” que preveu represàlies comercials contra el Capitoli per les seves lleis extraterritorials.

Al marge de la polèmica amb els EUA, la Unió Europea ha fet aquests dies un altre pas important per reforçar la PESC signant el Conveni d'Extradició forjat a Florència. Un acord especialment valuós per a Espanya, que fa uns mesos exigia al Parlament Europeu que condemnés la decisió de l'estat belga de no extraditar dos presumptes etarres. Joan Vallvé recorda aquell moment: “Europa era la responsable d'aquella decisió belga perquè no havia creat un conveni d'extradició, quan l'asil polític no té sentit entre estats democràtics a l'interior de la UE”. Arribar a l'acord, en aquest cas, tampoc no ha estat fàcil: “La Unió és l'Europa de la diversitat i de la pluralitat, de quinze estats amb quinze banderes i en què cada estat té les seves nacions. I cadascun, la seva manera d'entendre el projecte comunitari”.

Joan Vallvé.
L'ex-comissionat d'Accions Exteriors de la Generalitat de Catalunya creu que, després de les eleccions, Clinton farà cas de les pressions dels seus aliats internacionals i es replantejarà l'aplicació de la llei Helms-Burton. (fotos: Ricard Cugat)

Virgínia Arqué

L'ALGUER, UN POBLE CATALÀ D'ITÀLIA

L'Alguer, que era el punt equidistant entre els grans centres polítics de la Corona catalano-aragonesa, resta en la perifèria més extrema des que començà el període hispànic de la nostra història. Avui diverses minories intel·lectuals treballen per la recuperació de la pròpia identitat. I totes n'han parlat amb EL TEMPS.

L'Alguer de lluny encara sembla una ciutat antiga, malgrat el creixement demogràfic i turístic. Venint per mar, o per carretera des de l'aeroport, presenta un aspecte molt equilibrat, d'expansió horitzontal. Les formes agullades dels dos vells campanars –de la Seu, el més imponent, i el més humil de Sant Francesc– es destaquen sobre la massa construïda, disposada al voltant d'un arc ampli de mar plana i lluminosa. És sens dubte un lloc amable i grandios per a fer-hi cap, admirat i ple d'esperances. El viatger només pot, a la vista d'això, sentir-se content d'haver triat aquest punt d'arribada.

Podríem sospitar que aquesta excel·lent primera impressió és enganyosa. Una guia turística m'avisa que hi ha una "perifèria, fruit de la caòtica i desordenada política urbanística de la postguerra, anònima i incolora, com el de tota ciutat 'que es respecte'" i que els "serveis públics i d'interès col·lectiu són al límit de la mitjana meridional". Ja ho veurem. De moment no pense rectificar. Al lloc d'on vinc el turista no sol ser informat amb tanta sinceritat, ni tampoc no troba un respecte urbanístic tan gran, almenys pel que fa al litoral.

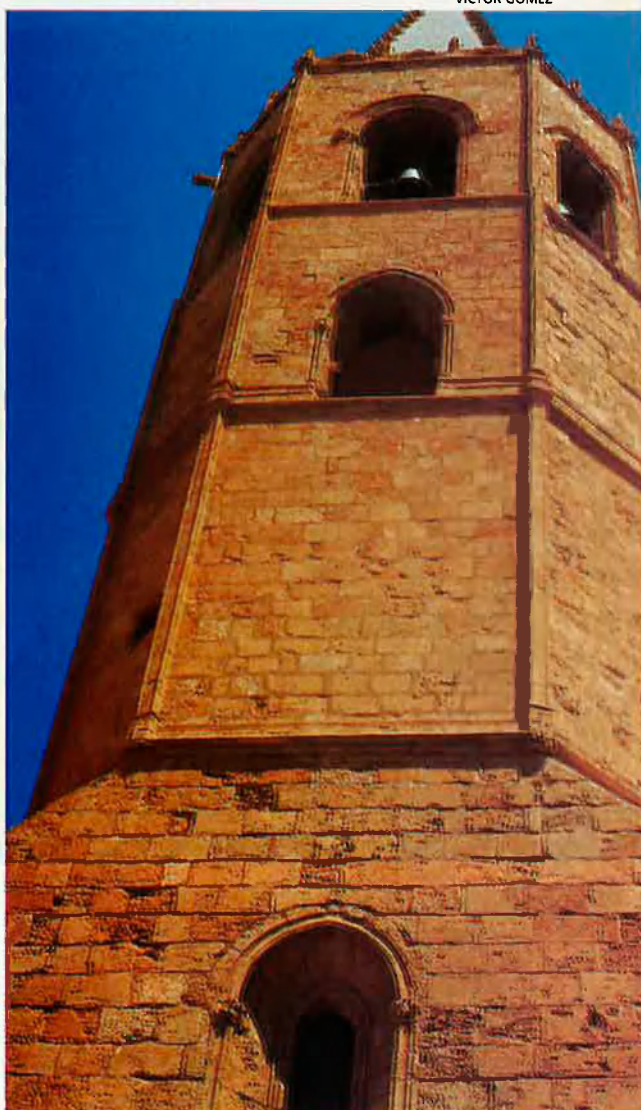
El centre històric de l'Alguer no té una gran disposició hotelera. De fet compta amb un sol establiment obert, l'hotel San Francesco, dit així perquè realment ocupa l'antic edifici o solar dels franciscans. Supose que he tingut molta sort de trobar-hi habitació. És modest i silenciós, es diria que informat per l'esperit dels antics frares. I ho és molt més que no em pensava de primer moment. L'endemà matí d'arribar, m'indiquen que he de prendre la col·lació al cap d'un passadís estret, que fa colze i finalment s'aboca a una porta que dona a una galeria: un seguit d'arquets semicirculars molt senzills, que és l'estatge superior del claustre medieval, molt ben conservat. Les tauletes i cadires del bar s'arramben a les parets de dues ales del claustre de dalt, i alguns estadants hi prenen el ca-

puccino en silenci. Al claustre baix, d'arcs i columnes de pedra més noble, un frare impassible agrana el terra, il·lustrós i fresc. Més amunt les oronelles fan acrobàcies al voltant del campanaret. No es pot demanar més. Mentre em prenc el meu *capuccino*, observe una planteta que creix en un test. En alguna guia he llegit que a l'Alguer es treballa la jardineria a partir de la flora autòctona. Aquesta que tinc a la vora és sens dubte, per a mi, una flor de marge que, en les serres d'Alcoi, anomenen sabateta de la Mare de Déu.

Confirmada, doncs, la inicial impressió satisfactòria, comence l'exploració de l'entorn. M'informe que, al claustre de baix, només

"Em prenc el 'capuccino' i observe una planteta; he llegit que aquí es treballa la jardineria amb flora autòctona."

s'hi pot accedir des del carrer, passant per l'església. A la façana de l'hotel, ben visible, hi ha l'antiga porta del convent, ara aparellada. L'arc, fent un ample ventall de dovelles molt primes, té el mateix estil radial de les portalades dels palaus gòtics de València i de tota l'àrea catalana. Aquest vestigi venerable i amistós no és l'únic a recordar-me que a l'Alguer un catalanoparlant es troba a casa. Dins l'església, molt prop de la porta, hi trobe una urna funerària amb les quatre barres esculpides. A la part de baix hi ha una inscripció impossible de llegir per a un aficionat, "*una epigrafe in caratteri gotici, di difficile interpretazione*" que diu la guia, a la venda en les dependències culturals del temple. L'espai arquitectònic

Dalt, la Seu. El seu campanar és el més imponent i destaca sobre les cases del port (baix).

MARIELLA CARBONI

Dalt, vista de l'Alguer amb una vela llatina en primer pla (Foto: Rafa Gil). A l'esquerra dalt, làpida amb l'escut de Barcelona i la llegenda "(sepu)ltura de la nació ca(talana)"; baix, sarcòfag amb les quatre barres.

MARIELLA CARBONI

és de dimensions modestes, de formes finament treballades, molt agradós. Els ulls s'hi acostumen fàcilment a l'ombra. En un costat de la nau central penja una imatge de Jesús lligat a la columna i brutalment apallissat, de gust dubtós.

Més endins de l'església, en un racó imprecís, hi ha una altra inscripció, sobre una làpida fosca i escantellada, amb l'escut de Barcelona, que deixa endevinar una lectura inquietant —al marge de la intenció primera dels autors— i que la guia manual confirma: "(sepu)ltura de la magnífica nació ca(talana)".

Els turistes, almenys avui, no són matiners, i trobe els carrers buits. El sol encara es comporta benignament i és una hora excel·lent per a anar a fer la volta de la muralla. El vent a males penes arrixa la mar i l'aigua just si ve a llepar els fonaments dels murs, que encara ceneixen tota la ciutat vella per la banda de mar. Observant les fortificacions hi ha

manera d'imaginar la història d'aquest racó de món, que un dia devia ser estratègicament important. La muralla ha tingut una llarga vigència i ha estat refeta successivament. L'estil més esvelt que devia tenir en l'època medieval ha desaparegut del tot; hi ha en canvi torres cilíndriques i bastions poligonals, d'arquitectura massissa i sovint rabassuda, pensats per enfrontar-se a una artilleria sempre més potent. La nostra presència ací —tot passant m'arriben frases dites en català per vells que conversen prenent l'aire i el sol d'esquena a mar— hi va deixar una penetració molt profunda. L'Alguer era el centre geogràfic de la Corona catalano-aragonesa, en una mar que era camí i no frontera, un punt exactament equidistant dels grans centres polítics de la Confederació: València, Mallorca, Tortosa, Barcelona, Perpinyà, Sicília, Nàpols. I l'escala hi devia ser obligada. Supose que el nostre va ser el darrer gran estat

Passejada turística

El turisme a l'Alguer va rebre un gran impuls durant els anys 40. Diuen que els pilots de l'aviació aliada que solien atacar l'illa, i també els oficials i soldats italians que la defensaven, acabada la guerra van voler admirar sense presses ni perills la geografia que havien entrevist mentre s'ocupaven en les obligacions militars. Recuperada la condició de ciutadans sedentaris, tornaren pacíficament als llocs de combat o de tedi, en un viatge no exempt d'emoció, supose que animats per l'èpic plaer de sobreviure.

Aquells primers curiosos devien popularitzar Sardenya en els llocs d'origen, i amb fonament: els paisatges de l'illa són francament admirables. Cinquanta anys després, l'economia de vacances ha crescut i s'ha desenvolupat molt a l'Alguer. Com les platges i les discoteques, els carrers de la ciutat vella són el domini dels turistes: estrets i profunds, molt apropiats per a passejar-hi a l'estiu. Les façanes són altes, amb carreus de pedra tosca, molt ben tallats, que apareixen rossos i nets, revaloritzats, allà on la iniciativa municipal i comercial ha arrencat la crosta grisa de barri vell i degradat. Teulades i interiors de les cases s'han esfondrat o enderrocat, però les façanes, de factura sòlida, s'han reutilitzat sempre. S'hi han aparedat portes i finestres i se n'han foradades de noves, contínuament. El resultat és, ara mateix, un inacabable laberint de murs amb vestigis de cinc o sis-cents anys de gustos i possibilitats econòmiques molt diversos, que finalment ha esdevingut barri comercial. Els carrers, doncs, són una mica comprimits d'història i de turistes, no aptes al trànsit rodat. Se'n podria fer una classificació elemental: n'hi ha de botigues, amb una presència humana més espessa; i sense botigues, molt menys poblats.

Passejar anònimament, entre desconeguts, per aquests carrers pot ser molt agradable, aturant-se als aparadors del corall. Perquè, a més dels establiments

Aparador d'una botiga d'objectes de corall. Tot i que el corall ha servit de matèria prima per a l'artesanía tradicional, aquest material prové avui en gran part del Pacífic.

dedicats als *souvenirs* més tòpics, com ara postals, figuretes i altres endergues, el petit comerç alguerès presenta aquesta especialitat: el sector del corall, de bon tros majoritari sobre la resta. Les botigues del ram, abundantíssimes, presenten als aparadors una variada fantasia de corall en enfilalls de boletes, en ram o esculpit, que sorprenen la curiositat dels passants. Es tracta d'una artesanía tradicional, basada en la pesca del corall que es practica des de temps molt antics per aquestes mars; encara que —em diuen persones probablement ben informades— la primera matèria no és ja en gran part autòctona. La vella Mediterrània s'esgota, i cal importar-ne del Pacífic.

Una singularitat de les botigues algueresses, que les fa ben dignes d'admirar, és la mateixa botiga, com a construcció. El local és, invariablement, un espai adaptat a l'ús comercial, original de les velles cases, amb sostre baix, de volta, semblant a un celler, i tot de bona pedra picada, d'un cert caràcter massís i indestructible.

Quan un hom ja ha vist prou botigues i ha fet les compres, pot fer cap a una terrassa, per exemple, a l'aire lliure i demanar un refresc. Si té un paladar inclinat a les experiències antropològiques, hi ha dues begudes anisades d'herbes típiques sardes, fàcils de trobar en qualsevol establiment: el *mirto*, que és més suau, i el *filuferru*, que té reputació de perillós. Molt de compte —diuen—, si fas

amistats a l'interior de l'illa i te n'ofereixen d'aquell que es fan ells, en destil·leries casolanes, al marge dels procediments industrials i de tot control sanitari. Sembla que pot produir desvaris molt greus, fins i tot en persones experimentades en la beguda. El nom de *filuferru* popularment s'explica perquè en un temps l'obtenció d'aquest licor havia estat rigorosament prohibida per les autoritats, i els qui en volien tenir no el podien guardar a casa, sinó que, astuciosament, feien un clot enmig del camp i, després de col-

gar-lo, assenyalaven aquell lloc secret precisament amb un filferro. La paraula *filuferru* com a nom d'un licor funciona perfectament, emperò, sense cap justificació mítica, és poderosa i suggerent, fa pensar en un líquid de sabor penetrant i metàl·lic, embolcalla la beguda d'un prestigi maligne, d'un atractiu cert per a aquells qui hi cerquen un mitjà d'autoagressió. El visitant de bons costums, si sent la temptació del tipisme, farà bé d'acostar-se al *filuferru* amb una certa prudència.

Van passant els dies i un hom es fa la il·lusió que comença a penetrar el caràcter de l'illa. Per a un catalanoparlant això és més fàcil: sovint un cambrer o botiguer o taxista indígena pot sentir per ell un interès no professional, potser li demanarà d'on ve, i començarà una conversa. Uns dies després disposarà d'un modest cabal d'informacions i coneixences que li permetran de trobar-s'hi menys foraster. Així, per exemple, un cambrer natural del lloc l'assabentarà que la desgana que el pren assegut a la terrassa del bar és exactament la "llua", que es diu en alguerès: una cosa diferent de la pura mandra, perquè és un suau deixeu-me estar sense consciència de culpabilitat, molt semblant a la "gossera" valenciana, quan no hi ha obligacions a la vista. És una forma còmoda i accessible de la felicitat que molts de nosaltres ja només sabem sentir lluny de casa. V. G.

VÍCTOR GÓMEZ

Dalt, bugaderia catalanista. Baix, el Trenino catalano, un trenet de juguina dedicat al transport de turistes que circula pels carrers de la ciutat vella a pas de bou.

mediterrani; el Tirant, la darrera gran narració èpica mediterrània. Tot això es va acabar. Quan vam ingressar en el període hispànic de la nostra història, l'Alguer es va veure desplaçat a la perifèria més extrema, i va perdre tot sentit polític. Dins el conjunt català vull dir, òbviament.

L'oblit i l'aïllament van arribar al punt que, al segle passat, Catalunya va descobrir l'Alguer. De fet, va ser més aviat al revés: la iniciativa es va prendre des de Sardenya. Va ser el senyor Ignazio Pillito, arxiver de Càller, qui va declarar l'existència d'una ciutat catalanoparlant a l'illa enviant uns poemes seus als Jocs Florals del 1864 i, després, informació diversa que li van demanar per correspondència els encuriosits membres del jurat. Seguint aquesta pista, el senyor Eduard Toda,

aprofitant la seua destinació de diplomàtic a l'illa, va visitar l'Alguer i va publicar, l'any 1888, el llibre *Un poble català d'Itàlia. L'Alguer*, tradicionalment considerat l'acta del descobriment.

Avui la catalanitat de la ciutat és un fet indiscutit i conegut, potser també trivialitzat. En un pla estrictament turístic, per referir-nos a un estat d'opinió multitudinari, per exemple la revista *Bell'Italia*, en el número de juny-juliol 96, diu de l'Alguer que és una ciutat *"legata alla Sardegna ma in qualche modo lontana nelle tradizioni e nella cultura. In quelle radici catalane rivendicate ancora oggi con orgoglio dai suoi abitanti"*.

La revista 'Bell'Italia' (juny-juliol 96), diu de l'Alguer: "In quelle radici catalane rivendicate ancora oggi con orgoglio dai suoi abitanti."

Una guia de quiosc que faig servir diu encara això: *"Nel 1728 contava appena 4.583 abitanti, tutti parlanti l'algherese, un curioso dialetto risultato della plurisecolare convivenza di catalano, sardo e castigliano, con influenze liguri, campane e provenzali"*. Diré finalment que, pels carrers de la ciutat vella, cada dia circula a pas de bou el Trenino catalano, que és un trenet de juguina dedicat al transport i il·lustració de turistes, en una mena de creuers comentats en altaveu destinats a gent de molt bona voluntat.

Pel que fa a la vigència actual del català com a llengua parlada a l'Alguer, és més difícil de fer-se'n una idea exacta. La llengua ambiental és l'italià. El català se sent poc pels carrers, i sempre a gent d'edat. La massa turística és de procedència italiana. Les successi-

ves onades d'immigrants que s'han produït des dels anys 30 fins avui s'han originat des de l'interior de l'illa, i també des de la península. L'escolarització i els mitjans de comunicació necessàriament havien de trencar el delicat equilibri d'una comunitat lingüística tan petita i tan indefensa. Els càlculs més optimistes consideren que a la ciutat no hi ha més de 20.000 habitants que parlen o siguin capaços de parlar l'alguerès, d'un total de més de 40.000. Uns residents molt amables que m'hi faciliten la visita em diuen, acabat d'arribar, que s'hi pot parlar català "si es troba la persona justa". La meua experiència personal, incapaç com sóc d'expressar-me en un italià penós sabent que en català m'entenen, és que si t'adreces en català a qualsevol, com a client o com a vianant despistat, tens moltes probabilitats que et responguen en alguerès. La llengua catalana hi té una existència subterrània per a un foraster, però ben real.

I no tot és inèrcia històrica en la menor o major vitalitat de la cultura algheresa de tradició catalana. Diverses minories intel·lectuals s'hi plantegen un activisme -polític o cultural- tendent a la supervivència i recuperació de la pròpia identitat. Això és un fet. Des del govern municipal presidit pel senyor Carles Sechi fins a la dinàmica secció algheresa d'Omnium Cultural; des del sector agrupat al voltant de l'Escola d'Algherès Pascual Scanu, dedicada a l'ensenyament del català als adults, fins al Centre de Recursos Pedagògics Maria Montessori, que malda per introduir el català a l'escola; des de les diverses iniciatives de l'Obra Cultural -de l'Alguer, independent de Mallorca-, des de l'Associació per la Salvaguarda del Patrimoni o des de l'Ateneu Algherès fins a la *Revista de l'Alguer*, dirigida per Rafael Caria, que és una publicació erudita feta pensant alhora en l'Alguer i en el conjunt de la cultura catalana, hi ha un espai on s'expressa i actua públicament la voluntat de supervivència col·lectiva.

Víctor Gómez

Carles Sechi, batlle de l'Alguer

És l'home del recanvi després de mig segle de Democràcia Cristiana. Des de fa dos anys ostenta el càrrec de batlle –"síndic" pels algheresos– pel partit Sardenya i Llibertat.

Té una reconeguda trajectòria com a home d'esquerres i activista per la identitat algheresa. Procedent de l'entitat Obra Cultural –de l'Alguer– i del partit polític Sardenya i Llibertat, va ser el candidat d'una plural coalició d'esquerres que, àmpliament votada en les darreres eleccions, avui ocupa el govern municipal. Em rep amablement, assegut a la seua taula de treball, un moble d'aparença noble que no dificulta la seua manera planera i directa de fer-se entendre. Celebra la meua condició de valencià. Ell coneix la ciutat de València i admira algunes de les iniciatives culturals que s'hi emprenen, com ara els Premis Octubre.

"Nosaltres –diu el síndic–, des del municipi tenim un interès especial a contactar amb la perifèria dels Països Catalans: Catalunya Nord, les Illes i el País Valencià. De fet, des de l'Alguer ja hem signat un conveni de col·laboració cultural amb la Universitat de les Illes Balears i en negociem un de similar amb la de València, en què, no cal dir-ho, la normalització lingüística és una qüestió principal. Hi ha d'haver una col·laboració entre tots els territoris de llengua catalana, que ha de ser pactada d'institució a institució. No han de venir de fora a dir-nos què hem de fer. Ja ho sabem nosaltres, què cal fer. El problema és fer-ho. Si volem preservar la catalanitat de l'Alguer i volem tirar endavant, cal anar més enllà d'historiadors, poetes i intel·lectuals. Hi hem d'interessar la gent que mou els diners: botiguers i empresaris, que han d'entendre que, a ells, també els interessa la cultura i la llengua de la ciutat. Els algheresos, per reivindicar la nostra identitat, ens hem de presentar com a comunitat catalana d'Itàlia, que és una marca que pot particularitzar la ciutat".

La situació del català a l'Alguer sembla precària. La transmissió de la llengua als joves s'ha interromput en les darreres generacions. Una actuació en aquest sentit, pense, necessàriament ha de comptar amb l'escola. Ara bé, sense la col·laboració o el consentiment de l'estat italià, aquesta actuació es pot fer? L'estat italià en aquest punt de les minories lingüístiques té una manca de pressa exasperant.

"Tenim una llei que preveu la protecció de les mino-

ries lingüístiques, però la llei és ara aturada per un conflicte de competències entre l'estat i el Consell Regional, per causa d'un parell d'articles. És la llei de Tutela e Valorizzazione della Cultura e della Lingua della Sardegna. Mentre es resolen les qüestions legals que permeten l'entrada de la llengua a l'escola, el municipi emprèn diverses iniciatives, i és important que així siga: el prestigi de la institució oficialitza l'idioma, i això no s'havia fet mai. Els cursos de llengua que organitzem, a què també assisteixen molts mestres, ens permetran de disposar dels professionals ben preparats que puguem ensenyar el català, i que aplicaran la llei en l'escola, quan s'aprove".

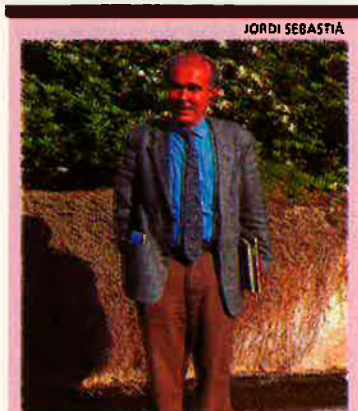
L'optimisme del senyor Sechi és gairebé contagiós. Demostra una gran confiança en la resposta del seu poble i en la bona voluntat de l'administració. "Sóc optimista perquè partim d'una posició ja favorable. Els habitants de la ciutat han viscut des de sempre la seua condició d'algheresos amb orgull, barrejada amb un sentiment de superioritat, no com una condició vergonyosa que cal oblidar. Això augmenta les nostres possibilitats de recuperació cultural". De fet, i això és curiós, entre els algheresos, els sards són els altres. Entre ells i els altres, a banda les diferències lingüístiques, es pot observar una mena d'oposició tradicional entre ciutadans i camperols, entre litoral ben comunicat i interior endarrerit, que dona als algheresos un balanç íntimament satisfactori.

Continuem la conversa amb el senyor Sechi passejant pels vells carrers de l'Alguer, parlant una mica

de tot, d'urbanisme, dels esforços per a allargar la temporada turística, tan important per a l'economia de la ciutat, de l'edició de llibres i cartells en català, de la recuperació de festes tradicionals, com ara la de sant Joan, de l'arxiu municipal, que han instal·lat dignament, de les dificultats de tota mena. "L'Alguer –confessa– és un paradís si t'agrada viure bé i prendre el sol. Si vols canviar les coses és quan tens problemes".

—Què esperen de nosaltres?

—Crec –diu somrient– que un català de ponent hauria de venir a l'Alguer almenys una vegada en la vida, com els musulmans a la Meca. V. G.

"Els de ponent han de venir almenys una vegada en la vida, com els musulmans van a la Meca."

Matteo Guillot, president d'Òmnium Cultural de l'Alguer

Guarda un important cabal de memòria ciutadana. A més del ric arxiu de la família Simon, heretat per línia materna, ell mateix, amb 82 anys, abasta moltes dècades d'història algueresa.

Viu en un modern apartament de façana molt discreta que no faria sospitar el mobiliari i la biblioteca que posseeix. Mentre observe admirat els prestages atapeïts de volums relligats en pell, m'adverteix que, els millors, li'ls van confiscar durant la guerra. Uns bibliotecaris de la universitat de Càller, amb molt bon ull, van triar-los i endur-se'ls després del bombardeig de l'Alguer, per posar-los en lloc segur, i ja mai no hi ha hagut manera de recuperar-los. S'imposa el record de la ciutat ferida.

"Els avions dels aliats ja havien matat alguns pescadors". Una lenta barca de pesca, enmig de la mar, sense cap possibilitat de fugir ni d'amagar-se, rebent el foc dels avions "enemics". Igualment injustificat va ser l'atac a l'Alguer. L'aeroport militar, des d'on els avions alemanys i italians empenien accions contra Malta i Gibraltar, es trobava a una distància de la població que no permetia confusions. El jove sots-tinent Guillot va obtenir un dia de permís l'endemà del bombardeig, el temps just per a fer-se una idea del desastre i comprovar que la família no havia rebut cap mal. Un mes abans l'havien destinat a Sardenya, procedent d'Albània.

El senyor Guillot recorda un Alguer molt diferent del d'avui. Explica que la casa pairal és, des de fa anys, inhabitable perquè caldria disposar-hi com a mínim de tres dormitoris, i això no és ja possible. No lamenta gens els canvis absolutament radicals que ha viscut la ciutat i recorda amb pietat els anys 20 i 30, i la misèria que sofria aleshores la bona gent algueresa. Remarca la bondat dels seus conciutadans, que tenien motius per a fer no una, sinó cent revolucions, però el màxim que feien, i encara els més atrevits, era furtar quatre figues o un grapat d'olives per sobreviure. Ell mateix recorda un cas, quan tenia vint anys, que va sorprendre un home collint-li les olives: entre ell i el capatàs el van agafar i el van fer pujar al carrossí amb què recorria les propietats familiars, juntament amb el sac d'olives;

i quan el pobre home es pensava que farien cap als carrabiners, es va trobar que l'amo el deixava al molí d'oli, li cedia les olives furtades i manava al moliner que li les molgués gratuïtament.

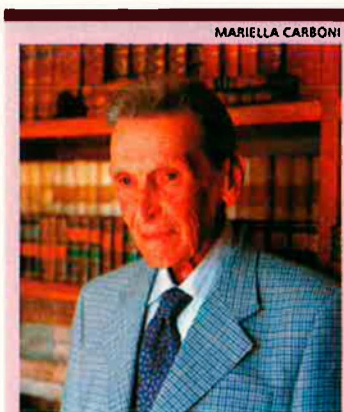
El senyor Guillot pot ser una mica irònic quan jutja les modes i altres qüestions superficials de la vida actual, però pel que fa al benestar material assolit avui pels seus conciutadans, hi troba una satisfacció sense

reserves. Parla del present amb una gran modèstia, concedint que ell viu ja "fora del temps" i que, per tant, aquestes opinions podrien no ser encertades. Aquest reconeixement de la pròpia caducitat és, però, bastant relatiu, i no del tot sincer. Encara es vigila de prop les terres i, tot i haver estat allunyat alguns anys de la vida cívica, quan li van oferir la presidència d'Òmnium Cultural a l'Alguer, finalment va acceptar.

—És anat així: era president un amic meu, don Manunta, un sacerdot; un estudiós, que sempre venia a l'arxiu a prendre documents. Érem molt amics i és mort l'any passat. Era una brava persona. M'han dit que fos jo president i els he respost: preneu un jove. M'han dit que era per emprendre les relacions culturals amb Catalunya. Jo havia participat en el retrobament amb els catalans de l'any 60, perquè era amic del general Catardi. He vist que Òmnium era una cosa seriosa, no aquelles associacions que naixen

avui i moren demà. He acceptat i m'ha fet plaer.

Ha acceptat convençut que cal fer alguna cosa per la llengua que ell ha vist decaure. Ell va conèixer un Alguer catalanoparlant, de vida primitiva, on potser la gent no es matava a treballar, però tenia unes altres grans virtuts. Després va veure l'evolució: la construcció de l'aeroport, la colonització dels aiguamolls en temps de Mussolini, l'arribada del turisme en la postguerra... El català perdia posicions amb els canvis socials. Avui la llengua i les tradicions de la ciutat es troben amenaçades, i cal actuar per salvar-les, des d'Òmnium, per exemple. V. G.

MARIELLA CARBONI

"Òmnium és una cosa seriosa, no aquelles associacions que naixen avui i moren demà."

Antoni Nughes, de l'Escola d'Alguerès Pasqual Escanu

Pilota una vespa que li configura un perfil de capellà actiu i postconciliar tot i que no té parròquia. És una referència obligada: s'ocupa de l'Escola d'Alguerès Pasqual Escanu.

Antoni Nughes és un capellà sense parròquia, dedicat als joves. A més d'ocupar-se de l'escola d'Alguerès Pasqual Escanu, diu la missa en català de Sant Francesc, dirigeix la revista *L'Alguer*, promou edicions diverses... La capacitat de convicció de don Nughes és molt alta. L'Alguer és un món molt petit, un espai de maniobres reduïdíssim.

—Sem quatre o cinc capellans algueresos; però que s'interessin al problema de la llengua, només n'hi ha un altre: mossèn Peana, i jo. Ara pràcticament sóc jo sol a dir la missa en alguerès.

Tradicionalment l'església algueresa s'havia caracteritzat per un exquisit respecte a la llengua catalana. Aquesta tradició s'havia interromput fa moltes dècades.

—Jo la primera volta que só estat a Catalunya, só anat a Montserrat, l'any 70, i he vist que feien la missa en català.

—Evidentment.

—Per a mi no era evident. I això m'ha donat la idea de provar a fer-ho també a l'Alguer. I el bisbe m'ha dit que no: no era el cas. Ja hi havia una missa en català el dia de Pasqua, perquè arribaven catalans. El bisbe m'ha dit: "Mira, quan vinguen els catalans ja la faràs en català". "Els catalans..." no m'interessa. Jo he dit: "A mi m'interessin els algueresos. Els catalans, un dia que vénen, si ouen missa en italià, no passa res". Deu anys més envant, però, n'hem tingut la possibilitat. El bisbe ha dit: "Bé, fes". Hem començat a dir la missa cada diumenge a Sant Francesc. L'abat de Montserrat, que era Cassià Just, ha dit que m'enviaria els fullets amb els textos de la missa. Però no era el cas, perquè era un català massa distant del català de l'Alguer. El poble no l'entendria com a llengua de casa, com a cosa sua. Hem començat a adaptar el text a les variants alguereses, no fent massa cas de normes: feiem servir "ama" per "amb", que no era una forma legalitzada, però era la manera d'acostar la gent a aquella missa. O era la llengua de la gent o no tenia sentit. Ara n'havem fet ja

quatre edicions. Fem servir pràcticament el text oficial.

—I quina ha estat la resposta dels fidels?

—Magnífica. L'església és sempre plena.

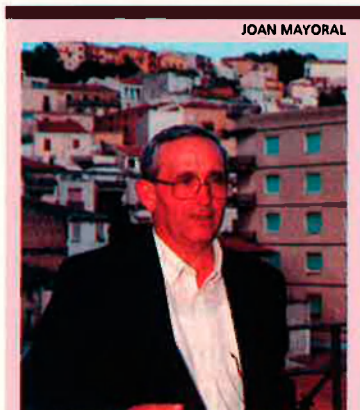
La conversa fàcilment es desvia cap a l'àmbit de les minories intel·lectuals de l'Alguer. En fa un breu resum: "Nosaltres tenim una llarga tradició de contactes amb Catalunya, que no sempre han estat positius. De vegades han portat a dinàmiques una mica disgre-

gants: com recuperem l'alguerès?

Hi ha gent que diu: 'l'alguerès no m'interessa'. Vol fer el salt al català. Jo no tinc aquesta idea. Crec que la llengua és un fet lligat a l'home; si no, tant s'hi val l'esperanto. Aquí podem aplicar aquella llei que jo veig a l'Evangeli: 'El dissabte és fet per a l'home i no l'home per al dissabte'. La unitat de la llengua és feta per a qui parla la llengua, però qui parla la llengua no ha de fer sacrificis en nom d'aquesta unitat. També hi ha el problema: 'Sí, però nosaltres els literats tenim de fer d'una manera, i la gent, pobres desgraciats, que facin lo que vulguin. No, jo he de portar la gent a utilitzar la llengua a nivell escrit i literari. Com que jo crec que l'alguerès té de passar de casa a l'escola i a l'església i a la premsa, tinc de fer de manera que la gent de l'Alguer, i salvant les lleis de gramàtica, d'ortografia, s'hi identifique al més possible. Ara, problema gros, que aquí sí que som diferents nosaltres de vosaltres els valencians. L'Institut d'Estudis Catalans diu: 'oi que bé que sí que poden dir *la seua* els catalans de València'. Perquè sou dos milions. Nosaltres aquí sem 20.000. No podem dir 'lo sou'. S'ha de dir 'el seu'! Si crec que és una solució catalana, la utilitzaré. No és una problema de números, sinó de llengua".

—Es optimista, respecte al futur de l'alguerès?

—Jo sóc capellà i, si un capellà no té esperança, qui en tindrà? A part això, si jo tingués el dubte que no hi ha ninguna possibilitat, ho deixes tot i faig de capellà. V. G.

"La unitat de la llengua és feta per a qui la parla, però qui la parla no ha de fer sacrificis en el seu nom."

El Centre Maria Montessori

El Centre de Recursos Pedagògics Maria Montessori, el van instituir Òmnium Cultural i la Universitat de Sàsser l'any 1994 com a extensió de la Càtedra de Llengua i Literatura Catalanes.

Mentre s'aprova o no s'aprova la llei de Tutela e Valorizzazione della Cultura e della Lingua della Sardegna, que ens els articles 23 i 24 tocava competències reservades al Ministeri d'Instrucció Pública i, per això, s'ha encallat ja fa dos anys al Tribunal Constitucional italià, aquest grup de joves professors i universitaris han començat la tasca, empesos molt més per la urgència que no per les facilitats. Tenen una seu atrotinada en un vell edifici del carrer de la Marina que respira activitat, adaptat com a sala de projeccions, magatzem de material imprès i audiovisual, etc. Em reben al voltant de la taula de reunions en nombre de set o vuit.

Anna Scala exposa els projectes:

—El nostre objectiu és introduir l'alguerès a l'escola, l'alguerès com a variant del català, perquè les persones i els mestres que s'ocupen d'aquesta feina són molt poques. Per això intentem de produir una sèrie de materials, per ajudar els mestres en aquesta feina, i també alguns de nosaltres anem a les escoles per fer lliçons d'alguerès. Editem un periòdic infantil amb il·lustracions, que es diu *Mataresies*, havem fet l'adaptació de *Pinocchio* a l'alguerès, també d'un *Tintín* i de diversos contes de Tolstoi. I amb aquest material els mestres intenten construir una lliçó...

—Això es fa en hores lectives?

—Sí, en horari normal, perquè hi és la possibilitat de fer classes d'alguerès, aquells mestres que volen.

—Els pares o l'administració els podrien crear problemes?

—Sí, podrien, però normalment no hi van contra. Perquè hi ha molta curiositat sobre l'alguerès.

—Quants mestres ensenyen l'alguerès ara mateix a l'escola primària?

Respon Josep Piga:

—Quatre, una hora la setmana. Potser n'hi ha uns altres que ho fan per compte d'ells. N'hi ha més que ho voldrien fer. El problema dels mestres que volen fer català a l'escola era de començar a aprendre català, a parlar-lo, perquè l'entenen, però no el saben escriure, ni llegir...

Pren la paraula Daniela Tillocà:

—No tenim un programa de com els mestres han

d'intervenir el primer any, el segon... Hem començat una programació que pot omplir un espai de tres cursos. No l'havem feta encara, és el projecte que tenim de realitzar, però ara sem a la fase de trobar alumnes que siguin interessats a aprendre la llengua, perquè hi ha una part de la població que no la sap. Els joves l'entenen perquè els pares encara la parlen. Els joves com nosaltres que ara ja tenen fills parlen l'italià. Aquests...

Josep Piga parla de la captació de nous mestres que s'interessen per l'ensenyament de l'alguerès:

—Un bon mitjà és l'Escola d'Estiu, que es fa a setembre. L'organitza el Centre de Recursos, la Universitat de Sàsser i l'Òmnium Cultural. Ja s'ha fet dues vegades, i aquest estiu serà la tercera. Els mestres s'hi apunten: hi han vingut un centenar de mestres, i l'anterior vuitanta. L'assistència és bona.

—La qüestió de la normativa és un problema?

Respon Daniela:

—Es un gran problema. No trobem la manera de posar d'acord tantes persones.

—Qui és el culpable?

—Tots i ningú. És un problema greu, perquè si continuem a discutir s'acaba l'alguerès. Es parla, es parla, però no es fa res. Per a l'Alguer és un desastre.

Hi intervé Josep Piga:

—Quan trobarem la solució, no el parlarà més ningú.

Cal dir, però, que les paraules de Josep Piga s'han d'entendre en un sentit irònic. El ritme i la varietat d'activitats que es desenvolupen

des del Centre de Recursos no s'entendrien sense una confiança molt ferma en una solució de futur per al català de l'Alguer. Anna Scala n'improvisa un resum:

—Jo i Elisa sem assessores del Centre d'autoaprenentatge, que funciona des de fa un any. La Daniela té un grup que fa llengua catalana, des de fa dos anys: és un curs de traducció de català a l'italià per a estudiants de l'escola secundària. Marcello és el coordinador del grup que va a les escoles. També tenim cinèforum: cada quinze dies es projecta una pel·lícula en català. La gent té curiositat pel català, comencen a adonar-se que és una llengua que es parla a Europa. V. G.

Anna Scala: "El nostre objectiu és introduir l'alguerès a l'escola, l'alguerès com a variant del català. Editem un periòdic infantil amb il·lustracions, que es diu 'Mataresies', havem fet l'adaptació de 'Pinocchio' a l'alguerès..."

Antoni Soggiu, de Ràdio Sigma

Metge a Càller que exerceix d'alguerès a l'Alguer. Això vol dir recórrer incansablement l'illa de nord a sud per atendre alhora el treball i el compromís cívic a Ràdio Sigma, ara "suspesa".

Antoni Soggiu, que fa de metge a Càller, atén el seu compromís cívic quan l'autoritat competent li ho permet. Ara mateix, per exemple, l'emissora de ràdio que ell impulsava, Ràdio Sigma, ha emmudit per disposició governativa. Per telèfon li he demanat que en parlem. Ens trobem al claustre de Sant Francesc. Ell ve de Càller. Parla justificadament dolgut de la pèrdua:

—Ràdio Sigma és una emissora que és estada fundada de mi i altres amics en el 1982, és estada en funció fins a 1994. Després és vinguda una llei en Itàlia que ha tret totes les emissores lliures i ha reglamentat tota l'emissió. Ara s'ha fet una nova llei... i pensem que tornarem a emetre. Era una emissora algueresa, catalana. S'hi feia tot en alguerès: les cançons alguereses i les cançons que m'enviaven de Catalunya, i s'hi parlava exclusivament en alguerès. També els interlocutors que trucaven de fora parlaven o tenien de parlar en alguerès. I això ens manca molt, perquè ara no hi ha ninguna emissora en l'Alguer que ho pugui fer.

—Quina és aquesta llei?

—Es diu la llei Mamí, pel cognom del senyor que la va dur endavant, del Partit Republicà Italià, que ara no existeix. Aqueixa llei, l'ha volgut Craxi per posar, deia ell, una mica d'ordre en les emissions, però què ha fet realment? Ha afavorit les emissores grans i ha aterrat les petites, com ara Ràdio Sigma, que vivia de la publicitat...

—I era econòmicament viable aquesta emissora?

—Certament. S'aguantava amb publicitat, sense cap de problema. Li diré de més: que teníem més diners dels que fèiem servir per mantenir l'emissora, i podíem pagar algun minyó que hi treballava. Ràdio Sigma dava fastidi perquè era molt escoltada. Això és sabut perquè els grans magatzems La Standa, Lupin, que sondegen el públic per veure a quina emissora donaran la publicitat, han vist que el vuitanta per cent dels oients de l'Alguer escoltaven Ràdio Sigma. I el síndic anterior tampoc no volia bé l'alguerès: havia enviat un escrit al Ministeri de Posta i Telecomunicacions dient que a l'Alguer hi havia una emissora que no anava bé: que feia política... Final-

ment, ha estat tancada. Tancada, no: "suspesa" diuen ells.

—Quantes hores d'emissió feia?

—Ràdio Sigma començava a les set del matí i acabava a mitja nit. De mitja nit a les set del matí hi havia una cinta gravada de cançons... o les radio-novel·les que m'enviaven de Catalunya. Jo les tenia de posar cada nit. També fèiem connexions amb la RAI 2 i amb una emissora de l'Hospitalet.

—Serà possible de reprendre les emissions?

—Hem posat l'assumpte en mans d'un advocat. Cal esperar. Amb l'emissora fèiem un periòdic que es deia

Verd Alguer, que tornarà a sortir a final d'aquest mes. Escrit en part en italià, i una altra part en català. Amb articles arribats de la Catalunya o fets aquí a l'Alguer. L'hem fet del 90 al 94. En sortien cada mes 10.000 còpies. Tancada la ràdio, havíem tancat també el periòdic. Ara tindrem almenys el periòdic, amb l'esperança que després s'obri també la ràdio i potser després la televisió algueresa. En alguerès. En relació naturalment amb Catalunya, amb programes que vindran de TV3. Amb el senyor Granados teníem l'acord que, quan hi fos la televisió, m'enviarien els programes fets de TV3.

—Amb Canal 9, de València, ha tingut cap contacte?

—No, els contactes els he tingut amb Barcelona, i també amb l'Hospitalet i amb ràdio Arrels, de Perpinyà.

Aquest desagradable incident ja fa massa que dura. L'alguerès s'ha quedat sense l'únic mitjà de gran

abast que tenia. No devia ser fàcil crear l'emissora i quan, després de molts anys, s'havia consolidat, una disposició administrativa destrueix en un moment allò que havia costat tants esforços. Després diran que la llei és igual per a tothom. I no és cert: la llei, la fa algú, amb una intenció determinada, l'aplica amb més o menys rigor... Les llengües sense ministeris, exercits ni fronteres, si moren no és mai de mort natural. Els estats que les declaren patrimoni propi i es proposen fins i tot de tutelar-les, en el millor dels casos les condemnen a la inanició. En aquesta banda de mar en tenim alguns exemples. Per exemple. V. G.

MARIELLA CARBONI

"L'anterior síndic havia informat al Ministeri de Posta que aquí hi havia una emissora que feia política."

Joan Ferrés era un mestre interessat per la comunicació. Ara és un investigador dels 'massmedia' interessat per l'educació. La seva última constatació és que tots admetem el gran poder de la televisió... però sobre els altres, no pas sobre nosaltres mateixos.

"Un poderós mitjà que no m'influeix gens"

Creu que la televisió influeix les accions i els pensaments de la gent?

—Ho penso jo i ho pensa la majoria: és una convicció social. De fet, un 80% de les persones considera que la TV influeix força o molt la manera de pensar. I com més alt és el nivell d'estudis, més convençuts n'estan.

—*Ho admeto, però, escolti, a mi, la televisió no m'influeix gens, o molt poc...*

—Això mateix considera un 75% de la gent. Tendim a pensar que la televisió és la institució social que menys influència ha exercit sobre un hom mateix, per sota de realitats com la família, els amics, la feina, l'escola, la lectura, o l'església. I a més nivell d'estudis, més convicció hi ha de la pròpia immunitat. D'això, en diem la il·lusió d'immunitat.

—*Molt bé, però escolti, jo sóc una persona lletrada. Els meus programes preferits són informatius i culturals.*

—Això mateix afirma la majoria. Miri: la majoria de persones afirmen que informatius i programes culturals és allò que més veuen, a més de les pel·lícules. Després, diuen que miren programes esportius, serials, concursos i programes d'entreteniment. Finalment, i com a última opció, diuen que també contemplen *reality shows*.

—*Però vostè no s'ho creu tot això, és clar.*

—Passa que jo miro els índexs d'audiència. I comprovo que hi ha un desfasament important entre el que la gent diu que mira i allò que la gent mira realment.

—*És clar. Però és que jo només em deixo influir pels programes seriosos, li ho prometo.*

—La majoria també considera que els programes que més els influeixen són informatius i culturals. Però jo analitzo la forma com funciona la televisió i,

si fos cert que la programació cultural fos la que més ens influeix, la publicitat —tal com va actualment— no existiria. A la TV només hi hauria documentals i debats.

—*Es a dir que...*

—És a dir que tenim un desconeixement molt gran de nosaltres mateixos com a telespectadors.

—*O enganyem els qui fan enquestes.*

—Els enganyem, o ens enganyem, perquè en el cas del nostre estudi els qüestionaris eren totalment anònims.

"Nosaltres vivim en l'orgull de la racionalitat i de la paraula. Vivim en la convicció que el que ens influeix són els discursos i els sermons, quan els mecanismes de la socialització van molt més per la banda de la seducció i de l'emotivitat."

La via emotiva. En l'actualitat Joan Ferrés fa classes a la Universitat Pompeu Fabra. Combina la investigació amb la divulgació, i els seus treballs sobre els mitjans audiovisuals són tan seriosos com atractius. Va començar fent de mestre i potser per això insisteix a analitzar la forma com la televisió ens influeix i ens socialitza.

Publicat només fa dos anys, el seu llibre *Televisión y educación* s'ha convertit en un manual de consulta obligatòria. Ara, justament surt a llum el seu nou llibre: *Televisión subliminal: Socialización mediante comunicaciones inadvertidas*.

En les seves conferències pertot arreu del país, Ferrés lliga el funcionament i la influència real de la te-

levisió amb allò que els telespectadors pensen del mitjà. Informant sobre els llenguatges dels mitjans, Ferrés dona pistes per a descobrir la il·lusió en què vivim tots plegats sobre el poder i la influència de la televisió. Les seves conferències aixequen exclamacions i aplaudiments.

—*Quina és la qüestió?*

—La qüestió és que la televisió influeix. Influeix el veí i m'influeix a mi. Ens socialitza. I la qüestió és que

ho fa d'una manera que, normalment, no percebem. Ho fa sobretot per la via emotiva, no pas per la via racional.

—*Es a dir que la televisió em governa i jo no me n'assabento. Visc ignorant els mecanismes del llenguatge audiovisual. I visc una il·lusió.*

—Fins i tot les institucions i les idees oficials es mouen en uns paràmetres que no són els que regeixen la socialització en l'actualitat. Nosaltres vivim en l'orgull de la racionalitat i de la paraula. Vivim en la convicció que el que ens influeix són els discursos i els sermons, quan els mecanismes de la socialització van molt més per la banda de la seducció i de l'emotivitat.

—*La televisió, eina socialitzadora, no ens convenç a través de discursos i debats, sinó a través de pel·lícules i anuncis bonics.*

—És la seva via principal. La via del relat. Ens narren històries, ens sedueixen, ens influeixen sense necessitat de discursos racionals, sense que en siguem ni tan sols conscients. A través del mecanisme de la transferència rebem contínuament missatges que confereixen valor i sentit a determinades realitats. Per exemple, fumar perjudica la salut, i les autoritats ho escriuen en lletres sota l'anunci, però l'anunci no recorre a les lletres: només fa ús d'una transferència, i així Marlboro no és un cigar que fa mal a la salut, sinó un senyor sa, viril, fort, a punt per a l'epopeia o la gesta, que es troba en un espai obert de natura feréstega, gens contaminada.

—*Es a dir que els anunciants sí que saben de quina forma m'influeix, a mi, la televisió.*

—Oi tant, encara que a vegades ho saben d'una forma intuïtiva. No per res es gasten milions i milions... Ells saben que per la via emotiva, creant un model, nosaltres arribem a un aprenentatge imitatiu, o per condicionament.

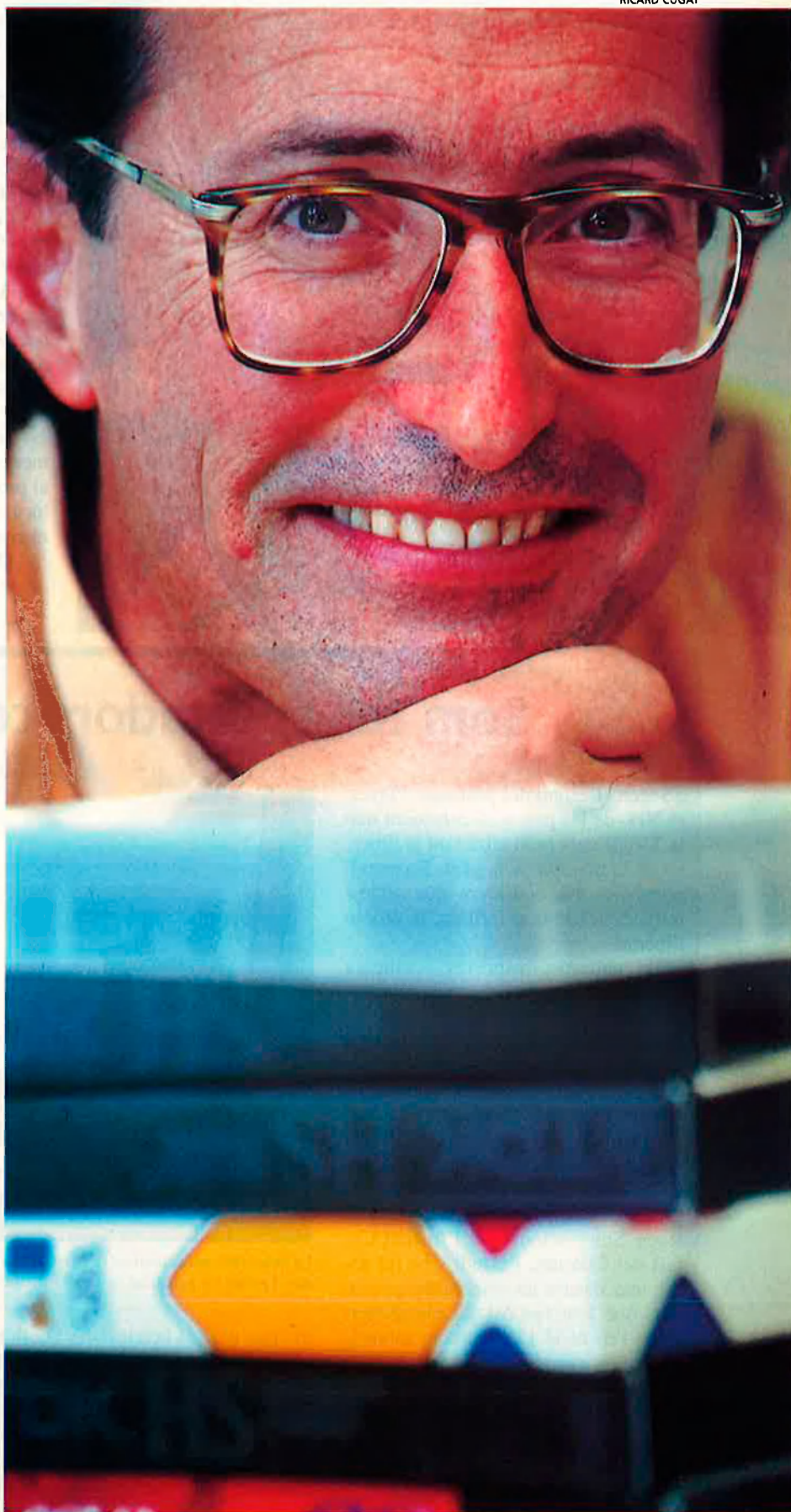
—*I els assessors dels polítics també en deuen saber alguna cosa.*

—En l'àmbit de la política, el mecanisme de la transferència és usat sovint. El polític acosta la seva imatge a allò que la gent vol d'ell en cada moment. El polític diu: "Jo sóc aquell qui tu busques". És la moral del camaleó.

—*Però suposo que ni polítics ni mitjans no fan ús exclusiu de la via emotiva. Suposo que el relat emotiu no es troba en estat pur: deu aparèixer relacionat amb el discurs racional.*

—Sí, però Freud diu que quan hi ha un conflicte entre l'energia emotiva i l'energia racional, sempre guanya l'energia emotiva —o si més no guanya la que té més força—. Ens movem per impulsos emotius, encara que després justifiquem aquests impulsos amb arguments racionals. Més que animals racionals som animals racionalitzadors.

—*Suposo que ara hem de parlar de missatges subliminals.*

RICARD CUGAT

—Subliminal és tot estímulo que produeixi un efecte sense que sigui percebut de forma conscient. És la comunicació inadvertida.

—*I això és el que més abunda a televisió.*

—Sí, perquè els somriures de la pantalla no argumenten res, però van lligats a uns valors sobre l'èxit, sobre les professions, sobre determinats tipus d'home i de dona...

—*I així arribem al fet que jo vull ser periodista d'èxit, ros, metre noranta, ulls blaus, jaqueta Armani, Volvo important, i no sé per què...*

—Arribem al fet que una noia o un noi no es conformen amb el propi cos i pateixen d'anorèxia, i arribem al fet que un munt de japoneses s'operen els ulls per tenir-los com les occidentals.

—*Una última pregunta: vostè criminalitza els mitjans?*

—No, a mi m'agrada de fer conscient el funcionament dels mitjans. No demano que ens fem immunes al procés de la seducció, però sí demano que siguem lúcids, que coneguem aquest procés i els seus mecanismes.

—*Que la seducció no sigui hipnosi.*

—Això mateix.

Narcís Clotet

Som telespectadors conscients?

ARXIU / RAFA GIL

Segons l'estudi del professor Ferrés, el 50% de les persones considera que la TV influeix molt o bastant la llibertat de la majoria de la gent. En canvi, només el 9% considera que aquest mitjà condiciona o influeix la pròpia llibertat.

“En aquestes respostes —comenta l'investigador— es reflecteix una vegada més una visió parcial, miop, de la llibertat humana i, cal tornar-ho a dir, un desconeixement gran del funcionament dels mitjans de comunicació”.

El treball del qual s'han extret aquestes dades ha estat realitzat per Joan Ferrés, amb la col·laboració de la professora de psicologia social, Neus Roca. Subvencionat per l'Institut Català del Consum, l'estudi s'ha fet sobre una mostra de cinc centes persones, que han respost un qüestionari sobre l'ús de la TV, tant com sobre la visió dels programes i la publicitat a la televisió.

Per justificar el treball, Ferrés assegura que, com més escassos són els coneixements del consumidor sobre els mecanismes de persuasió i sedu-

La televisió caracteritza la nostra societat. Ferrés ha estudiat la seva influència.

ció que utilitza la televisió, i com més alta la convicció de control conscient del mitjà, menys immunitat hi ha a les influències inadvertides de la TV. “La influència de la TV —assegura— és més gran que no pressuposem, precisament per la inconsciència i la ingenuï-

tat amb què en consumim els missatges”.

Partint de les hipòtesis que l'experiència de telespectador es viu des de la ingenuïtat i la manca de coneixement, el treball acaba amb la conclusió que els individus falsegem la nostra autèntica relació amb la televisió. Per dos motius: per desmarcar-nos d'allò que anomenem “massa”, i perquè desconexim el funcionament del nostre propi psiquisme. Per Ferrés la televisió socialitza bàsicament a través de les emocions, però nosaltres ho volem ignorar: no estem disposats a admetre que les emocions ens afectin i que ens puguin influir més que no els discursos racionals.

Finalment, l'estudi reclama una educació en el consum de la televisió. “En el marc de la cultura mediàtica cal ensenyar a descodificar la publicitat —diu Ferrés—, i cal ensenyar a veure la TV”. Segons ell, cal que aquest ensenyament vagi més enllà de l'educació a l'escola, i que arribi també als adults que —a voltes a desgrat d'ells mateixos— són influïts, i molt, per la televisió. N. C.

EL TEMPS ambiental

Un suplement
gratis
dedicat al medi

PRÒXIMA APARICIÓ
16 DE SETEMBRE

Un producte formatiu i informatiu
dirigit per l'Estudi Ramon Folch,
amb la col·laboració dels millors
professionals de temes
ambientals del nostre país

EL TEMPS

SETMANARI INDEPENDENT D'INFORMACIÓ GENERAL

A PROP D'ALLÒ QUE MÉS T'INTERESSA

"Hem d'apostar pel turisme de congrés"

Vicent Blasco Infante (València, 1938) és president de l'Associació Empresarial d'Agències de Viatges valencianes i directiu en l'òrgan estatal. Presideix la Comissió de Turisme a la Cambra de Comerç i és vice-president del València Convention Bureau. El 'tout' turístic.

A claresca'ns una mica el batibull d'entitats oficials que tenen competències sobre la qüestió turística a la ciutat.

—És senzill, vostè em demana pel Turisme València Convention Bureau (VCB), que és l'organisme que ara porta el tema a la capital valenciana. Aquest organisme ha resultat d'una fusió de l'antic patronat i el mateix VCB, que abans eren responsables de promocionar els diferents aspectes turístics de la ciutat de forma separada: el patronat tenia molt pocs mitjans econòmics i explotava fonamentalment els aspectes més aviat lúdics, com ara les falles, la fira de Sant Jaume, o els concerts musicals, mentre que el VCB treballava amb els viatgers per motius professionals, això és, convencions i congressos.

—El turisme de València és diferent al de la resta del país, doncs?

—Sí que és diferent del turisme valencià en general; València sempre ha tingut unes bones xifres en turisme de congressos i fires comercials, un poquiu de turisme cultural i una oferta escassa en turisme de sol i platja. Podríem discutir si aquest panorama és positiu o negatiu per a la ciutat, però personalment trobe que ha estat bastant beneficiós per a la conservació del nostre retall de costa, i així, al Saler, ningú no ha provat d'alçar segons quina classe de grans urbanitzacions, posem per cas.

—Vol dir que és preferible el turisme de congrés que no l'estiuenc.

—Els avantatges del turisme de sol i platja no els negarem, seria absurd, perquè en definitiva ha estat i és una de les grans forces econòmiques per a la marxa d'aquest país. Però també té grans complicacions, complicacions que tots coneixem.

—València ja hi ha triat?

—Li diré: la mitjana de despeses diàries d'un viatger de congressos és quatre vegades superior al que gasta un turista de sol i platja. Per posar un exemple, l'assistent a una fira professional de València pot desembutxacar, com a mínim, de 10.000 a 12.000 pessetes per l'habitació; en canvi, a la platja, per un hotel de tres estrelles, que és l'oferta majoritària, els preus poden vorejar les 2.000 pessetes, les 3.500 per pensió completa... es veu clar. A banda, la gent que acudeix a convencions i aquesta mena d'actes consumeix molt en restaurants i en botigues. Per tant, aquesta ciutat ha d'apostar fort pel turisme de convencions i congressos, però complementat amb el tema del turisme cultural.

—...!

—Xe, l'oferta musical és acceptable, de teatre i cinema potser anem fluixos, però la carta museística de la capital és molt bona: tenim un IVAM, el Pius V, la Beneficència... el que succeeix és que no hem sabut vendre aquest apartat dins els canals de distribució, aquesta és una feina en què ens hem d'espavillar més. La prova que podem jugar bé i traure'n profit és que en el camp del turisme esportiu partíem també d'una situació lamentable i avui els nostres espais de golf reben perfectament.

—Llavors, la ciutat de València podria ser més rendible...

—Home, home; cal fer un esforç per recuperar el patrimoni de la ciutat vella, això és evident, cal rehabilitar el centre històric, i tant... jo no puc aportar cap opinió amb valor urbanístic, però sí que li afirme que ja podríem anar fent coses i no solament per als visitants, sinó també per als mateixos valencians.

València té un problema i és que no hi ha visita turística de la ciutat, però de raons n'hi ha un fum; perquè la demanda en aquest sentit és minsa, perquè el

"Hem d'entrar en l'oferta europea, de Viena, París, Madrid, Barcelona, Roma... València, a pesar de la duresa de la competència en el turisme de negocis, té moltes possibilitats. Però hem de fer la 'despertada' al gener del 97 com a molt tard."

turisme majoritari és de negocis i aquests no estan per romanços... el nostre no és un client que vulga conèixer la ciutat. I, a més a més, pensem: podem començar des de la plaça de l'Ajuntament, voltar la Llotja i el Mercat Central i travessar el carrer de Cavallers, veure la Generalitat, la Seu, el Miquelet i tornar per la plaça de la Reina?, i cap a l'altre costat podem visitar l'Estació del Nord, la Plaça de Bous i el carrer Colom, que té un atractiu, diríem, comercial, sí? Conclusió, la volta és pot fer a peu.

—*Sembla que no hi ha lloc per innovacions.*

—Els romans ja deien que no hi havia res de nou sota el sol; jo sóc dels qui pensen que quan hi ha una idea bona bé que podem copiar-la.

Sap?, a Melbourne em vaig trobar un autobús que feia un recorregut gens clàssic i que adaptat ací seria fer-li creuar la primera ronda de circumval·lació de València, per la Gran Via, Guillem de Castro... el bitllet servia per a tot el dia i hi havia parades en punts estratègics. Amb uns prospectes clars als hotels i una bona senyalització, seria cosa feta. Jo ja n'he parlat amb el regidor Alfons Grau, que és l'interlocutor al govern municipal.

—*València ha engegat en els darrers anys projectes que les institucions polítiques han qualificat de decisius, com ara la Ciutat de les Ciències. Suppose que en deu tenir una lectura pròpia.*

—Quant a això, la construcció del Palau de Congressos, en concret, és molt important perquè ompliria un buit que ja no podem arrossegar més en una ciutat com aquesta. Sí, és cert que el Palau de la Música també fa de palau de congressos, però pateix una manca d'instal·lacions de complement com restaurants, salons d'exposicions, i un munt de problemes afegits... resulta que la sala A del Palau de la Música, que és l'espai principal, necessita un manteniment caríssim per conservar-ne les qualitats acústiques, i tot plegat fa que siga poc recomanable el seu ús en congressos; és clar, així no podem anar avant.

—*Les autoritats són prou conscients de la clau de volta que demanen els mecanismes del sector turístic de València?*

—Esperem que el palau de congressos estiga acabat a finals de l'any vinent o a començament del 1998, si l'obra avança d'acord amb les previsions. Ara bé, hi ha un apunt a fer i que ja tenim parlat amb el regidor Grau: cal començar a vendre el Palau ja, perquè no podem obrir les portes i esperar. El període per reservar convencions és de dos a quatre anys, i hem d'entrar en els circuits europeus, hem de ser entre l'oferta de Viena, París, Madrid, Barcelona, Roma... València, a pesar de la duresa de la competència en aquesta qüestió, té moltes possibilitats, però hem de fer la despesa en gener del 97 com a molt tard.

—*Parlem ara del sector de les agències de viatges, si em permet. Què significarà l'adaptació a les directives de la Unió Europea?*

—Sens dubte, el problema més greu que patim és l'atomització. La descripció del panorama actual és que muntar una agència resulta realment fàcil; la legislació només exigeix que siga una societat amb

avals perquè algú se'n faça responsable en el moment que hi haja cap anomalia, això és una fiança de vora deu milions de pessetes.

Una vegada en vigor les modificacions, una agència podrà ser-ho una persona física en comptes d'una societat. La liberalització del sector, en tot cas, serà una conseqüència lògica del règim de competència, vull dir que l'any 2000, posem un any, no hi haurà cap mena de reglament, ras i pla.

—*El món de les agències ho accepta ras i pla?*

—No, no, però és que no podem posar portes al camp. El que realment ens interessa és que la lluita contra l'intrusisme siga efectiva, i la resta, si som eficaços i professionals, no ens ha de fer rodar el cap. Tot i que la guerra d'ofertes actual ens aboca a un excés perillós; les agències minoristes hi pateixen, mentre de l'altre costat hi ha les agències que depenen d'entitats bancàries i trauen profit del maneig dels diners, no dels viatges.

—*Per cert, com va enguany el període de vacances?*

—No és un any bo, això ja li ho puc avançar.

Vicent Blasco assegura que el volum del turisme cultural a València és fàcilment millorable: "La prova és que en el camp del turisme esportiu partíem també d'una situació lamentable i avui els nostres espais de golf rendeixen perfectament." (Foto: David Vijuecas)

Victorià Jiménez

A l'estiu els nostres hàbits ens porten a castigar més la pell. Per això, ens cal tenir en compte algunes mesures de seguretat, tant per evitar un envelliment prematur de la pell com per no fer-hi un càncer, que pot arribar a tenir efectes greus.

La febre del sol: l'altra 'cremà'

És evident que l'estiu és l'època de l'any en la qual castiguem d'una manera més intensa la pell, més sotmesa a l'exposició, sovint excessiva, de la radiació solar. Per tant, ja en els primers moments d'exposició solar, caldrà fer ús dels filtres solars i de les cremes, que, un any i un altre, milloren en textura i potència i, en conseqüèn-

especialistes afirmen que als divuit anys un adolescent ha absorbit gairebé la meitat dels raigs ultraviolats a què s'exposarà durant tota la vida i, en conseqüència, ja haurà rebut el mal d'una excessiva exposició al sol. D'aquesta manera, cal protegir els nens des de ben petits, evitant que hagin de suportar les hores de màxima intensitat solar, pre-

gional o a distància. Això darrer correspon a la denominada metàstasi, és a dir: l'aparició en un punt determinat de l'individu de lesions anàlogues a les existents en un altre, situat a distància, i en relació precisament amb aquest altre. Quant a la pell, els tumors relacionats amb el sol i que es presenten amb més freqüència són el carcinoma basocel·lular, el carcinoma espinocel·lular i el melanoma maligne.

Els dos primers són els tipus de càncer cutanis més habituals, però també els menys greus. El carcinoma basocel·lular és fàcilment guarible, perquè és d'extensió únicament local (en aquest sentit, se n'han descrit molt pocs casos de metàstasi). Tanmateix, també s'ha d'esmentar que n'hi ha formes clíniques invasives d'un caràcter força sever. Aquest tipus de tumor pot presentar-se en persones relativament joves (abans dels quaranta anys) i apareix sobretot a la cara. En canvi, l'epinocel·lular apareix en subjectes d'edat més avançada, i freqüentment és un tumor que pot estendre's als altres òrgans del cos.

El tercer tipus esmentat, el melanoma maligne, és el més terrible dels càncers de pell, perquè habitualment és un tumor que s'estén a òrgans interns, fet que indica clarament la seva perillositat. Es presenta en persones de totes les edats, i és més freqüent en individus de pell clara. A més, s'ha observat que aquests darrers anys es dona amb més freqüència

La prevenció i el control dels nevus pigmentats (les pigues), i l'aplicació dels consells habituals, són bàsics per evitar el càncer.

nent el sol amb moderació, perquè les cremades dels primers anys de la nostra vida repercutiran sempre en la salut i en l'aspecte de la pell.

Com ja hem esmentat, la conseqüència més greu d'exposar-nos de forma excessiva a la radiació solar és la de desenvolupar un tipus de càncer, concretament de pell. Com totes les neoplàsies, aquesta consisteix en una degeneració cel·lular d'algunes de les cèl·lules habituals del teixit en qüestió, amb la característica afegida d'una extensió local, re-

cia, també la nostra pròpia "seguretat" contra la radiació solar, concretament els raigs ultraviolats. Així mateix, la utilització dels autobronzejadors ens permet d'adquirir un bon color de pell amb una menor exposició al sol.

Una qüestió important a assenyalar és la influència que té la llum solar en els infants. Evidentment, la pell dels més petits és molt més sensible als raigs ultraviolats que no pas la dels adults; és més fina i delicada i té menys defenses contra el sol. Els

La utilització d'autobronzejadors ens permet d'adquirir un bon color de pell amb una menor exposició al sol. Ja en els primers moments d'exposició solar caldrà fer ús dels filtres solars i de les cremes.

▶▶

i que afecta de manera apreciable persones joves. En aquest cas cal destacar que la prevenció i el control dels nevus pigmentats (les pigues): una malformació circumscrita a la pell d'origen embrionari, juntament amb l'aplicació dels consells ja dits, resulten d'una importància cabdal per a evitar aquest tumor perillós i agressiu.

Encara que el sol no sigui solament l'única causa que determina l'aparició d'aquesta mena de tumors, sí que sol ser una de les més freqüents de degeneració de cèl·lules normals a tumorals. Amb tot, segons la doctora Isabel Masdeu, dermatòloga del Centre Mèdic Teknon de Barcelona, i de Vic, també hi intervenen factors genètics, el fototip de la pell del pacient, els carcinògens amb què hagi pogut estar en contacte, les lesions cutànies cròniques, etc.

Les zones de la pell més sensibles a l'assentament d'aquests tumors són, de fet, les parts més exposades al sol; així podem esmentar la cara, els llavis o la zona pre-esternal (o de l'escot). A més, en individus de més edat i amb pocs cabells és habitual que aquest càncer es presenti a la zona calba.

D'una altra banda, el càncer de pell té relació amb l'edat, en el sentit que els pacients més grans han rebut una dosi més alta de radiació solar que no pas els més joves. En canvi, no hi ha relació amb el sexe ni tampoc amb l'embaràs. És a dir, una dona embarassada no té per què estar més exposada a l'aparició d'un càncer de pell que una de no embarassada. Així mateix, no s'ha observat cap mena d'influència en el fetus, i per tant aquest queda allunyat de qualsevol perill.

A l'hora de prendre el sol també resulta important de conèixer els possibles efectes afavorits per la ingestió regular de determinats medicaments. Així, per exemple, l'ús d'alguns antibiòtics o d'anti-conceptius pot influir-hi, en alguns casos, perquè pot crear al·lèrgies o desenvolupar pigmentacions.

Com tots els tipus de càncer, el

ARXIU / RAFA GIL

La gent gran (dalt) i els més menuts (a sota) són qui més s'arrisquen a l'exposició prolongada del sol. Els primers perquè hi porten més anys, i els segons perquè tenen la pell més delicada.

de pell també pot ser tractat convenientment. D'aquesta manera, podem utilitzar la cirurgia, l'electrocoagulació i les radiacions, sobretot la radioteràpia de contacte. La guarició dependrà, és clar, de si és un tumor incipient o de més evolució, del tipus histològic d'aquest, de la seva localització, etc.

S'ha comprovat que aquests darrers anys hi ha més càncers d'aquest tipus, en comparació

L'ozó i la moda

EFE

Si les mesures adoptades es mantenen, es fa un seguiment adequat i no sorgeix cap campanya semblant a la de Philips Morris amb el tabac, la capa d'ozó s'haurà normalitzat cap a l'any 2050. És a dir, que els nostres fills encara sofriran els efectes d'una de les nostres activitats, però els nostres nёts tindran la

La disminució de l'ozó no ha augmentat els càncers de pell. A llarg termini podria fer-ho.

possibilitat de posar remei a alguns desastres ambientals actuals.

Però una visió a tan llarg terme no elimina els problemes que els lectors d'aquestes pàgines puguin tenir. Per això, les mesures usuals han de prosseguir, tot esperant que la capa d'ozó millori.

A més a més, els científics opinen que la disminució de la capa d'ozó no té un impacte directe en l'augment de càncer de pell. Potser és perquè els seus efectes són a llarg termini, com explica la doctora Masdeu en l'article, que encara no s'han pogut percebre. Per això, l'única influència negativa clara és la que afecta el plàncton marí a l'hemisferi sud. Tot i així, no es pot descartar que el forat d'ozó influeixi negativament en la pell humana.

Sigui com sigui, la protecció és al nostre abast. I per això hom creu que l'augment de càncer de pell té més a veure amb les modes que des de fa anys obliguen a col·lar-se que no pas amb els efectes dels CFC a l'estratosfera. O bé a les migracions que han portat persones de pell clara i, per tant molt vulnerables als raigs del sol, a viure en latituds que no els correspondrien. Quan només manava l'adaptació biològica, cada ètnia se situava al lloc més adient. Ara que tota la població humana s'estén pertot arreu, la natura recorda que calen mesures especials.

De tota manera, cal tenir present que la nostra pell actua com un registre de la quantitat de sol que rebem i que les insolacions passen factura un dia o altre. Des de ben petits, comencem a fer treballar la melanina. I modes i salut no sempre s'entenen bé. **Xavier Duran**

amb una dècada o dues enrere, possiblement per l'exposició desmesurada d'avui a la llum solar. A més, caldria analitzar el paper o la relació de l'ozó atmosfèric —i la seva disminució aquests darrers temps— amb l'aparició de cremades o tumors. Segons Isabel Masdeu, amb l'alteració de la capa d'ozó s'observa un nombre més gran de reaccions al·lèrgiques i de cremades solars amb poc temps d'exposició; però, per

causa del temps prolongat que necessita l'aparició de tumors, no s'ha pogut observar que augmentin, almenys de moment.

Així, doncs, per evitar els efectes solars i l'aparició conseqüent de diverses anomalies en el nostre cos, cal prendre precaucions. El seguiment d'aquestes indicacions ajudarà, sens dubte, a protegir-nos la pell i la salut.

David Serrador

Art modern al cor del Pirineu

Farrera de Pallars és el poble amfritrió de les noves tendències artístiques. El Centre d'Art i Natura acull durant tres mesos una selecció internacional d'artistes i invita a recuperar la natura i el passat de la terra com a font d'inspiració.

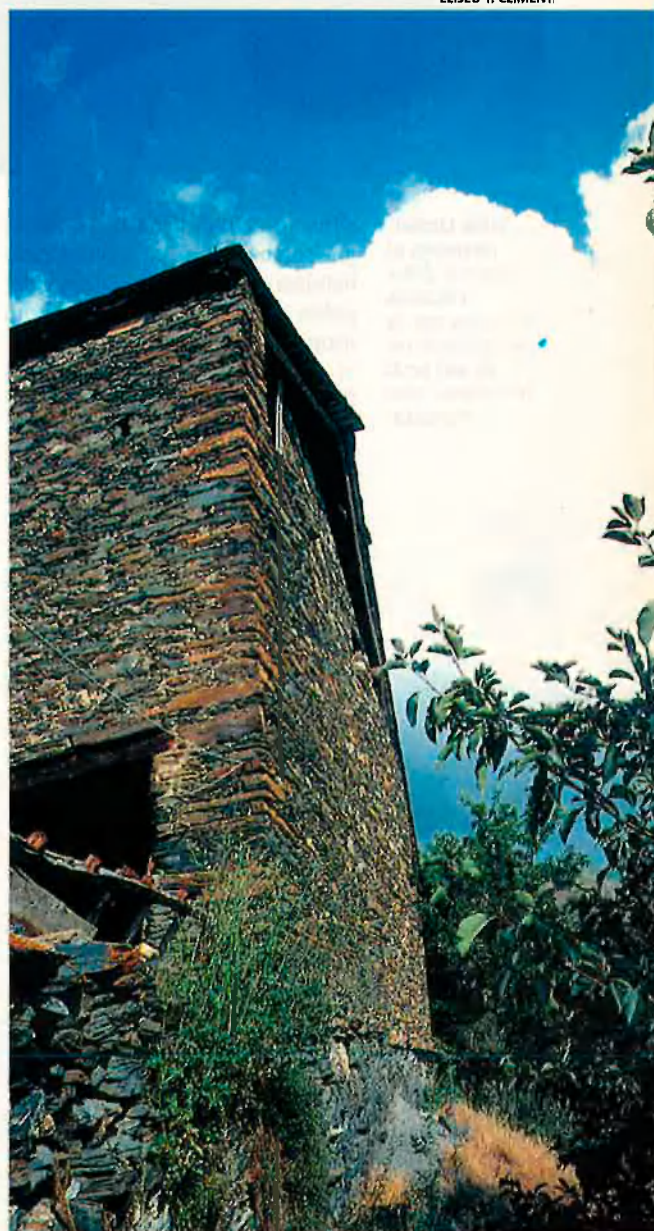
L'art modern ben poc coneix la natura, i menys encara el medi rural i tot el que pugui inspirar. Ben poc s'hi interessa, perquè aquests deuen ser els dominis d'unes maneres de fer un poc *démodées*; d'un paisatgisme ranci i llargament superat. Avui l'art modern mistifica el vídeo, els efectes de la informàtica, la imatge en totes les seues dimensions i qualsevol material que no siga centenari. Urbà i perifèricament cosmopolita, l'art nega el seu passat cultural amb vista a un futur de qualitats mosaïques i sense fronteres. Però aquesta essència artística s'harmonitza, en el Centre d'Art i Natura de Farrera de Pallars (Pallars Sobirà), amb un medi rural i natural que suporta l'abandonament demogràfic i la dissolució consegüent dels costums.

Farrera de Pallars és un d'aquests pobles pirinencs que, a més de mil metres d'alçada sobre el nivell del mar, van acollir l'èxode –o l'exili– d'una modernitat neorural i contestatària, a la recerca de llibertats i valors humans pròxims a un passat encara intacte en les capçaleres de les valls. Corrien els anys 70 i 80 quan aquestes caterves d'urbans renegats aportaren una certa renovació a un cens de reduïdes dimensions. Buscaven l'essència d'una cultura que no en volia saber res, de plans de gestió ambiental, i que es diluïa sota el desenvolupament rabiós dels interessos econòmics. Aquest va ser el cas de Lluís Llobet, gestor

del Centre d'Art i Natura de Farrera de Pallars. Barceloní de bressol, s'hi va establir amb la família al 1981 i va provar de dinamitzar la vida del poble amb un projecte de cooperativa. Després de vuit anys, tornà a l'alta velocitat dels nuclis desenvolupats. Ara fa un any ha reprès, juntament amb la família, la dinàmica de Farrera amb un nou projecte sota el braç: el Centre d'Art i Natura.

Farrera, centre d'artistes. "El nostre objectiu primer ha estat d'unir la natura amb l'art modern", afirma Llobet. De fet, el títol genèric sota el qual s'emmarquen les activitats del Centre per a aquest estiu ho diu tot: *El paisatge en l'art modern*. A tal efecte, a Farrera es proposen tres programes mensuals dins la programació general que es desenvolupa per primera vegada durant aquests mesos de juny, juliol i agost. Cadascun d'aquests programes mensuals analitza un aspecte concret de la problemàtica que afecta el municipi de Farrera i la seua petita geografia circumdant, però que resulta extensible a qualsevol altre punt de la geografia d'alta muntanya. Al llarg del mes de juny, i sota el títol *Retornar el nom de cada lloc*, el coordinador d'aquest programa mensual, Joan López, explicava com el canvi d'activitat econòmica i l'èxode rural havien dut a un abandonament progressiu d'un medi humanitzat feia segles. La mostra era que fins a la

ELISEU T. CLIMENT

Farrera de Pallars. Un poble de muntanya que viu una recuperació a partir de l'art.

Lluís Llobet.
Gestiona el
Centre d'Art
i Natura
i aposta per la
recuperació de
la vall amb
iniciatives com
aquesta.

situació actual, cada racó, paratge, solana o obaga, havien estat batejats; fins i tot, cada casa del poble i cada paller tenien nom propi, independentment del canvi de propietari i dels cognoms familiars. Amb la pèrdua i l'alteració de l'activitat rural, la identitat ha quedat oblidada. I aquest mal de què pateix la muntanya, la decadència dels topònims que no són sinó vestigis d'una cultura ancestral, ha de servir de detonant d'una producció d'una desena d'artistes catalans i estrangers. Igual que la toponímia, un altre tema de reflexió és la xarxa de camins i senders, i la seua recuperació. Un aspecte que determinarà les accions artístiques que es duguen a terme durant el mes d'agost.

Als artistes, els demanen reflexió i que plasmin aquests estímuls o respostes en l'expressió plàstica personal. Cadascun ho fa en el seu estil i gènere habituals; però són la pintura, l'escultura i les instal·lacions les principals activitats. Els espais de treball queden distribuïts per tot Farrera, en les diverses construccions del poble. Des del paller a l'estudi —recentment rehabilitat pel Centre— o a l'església, l'artista crea en solitari al llarg d'unes jornades de poc contacte relatiu, en les

**Cadascun
dels programes
mensuals analitza
un aspecte concret
de la problemàtica
que afecta
el municipi
de Farrera.**

quals es troba per sopar i alguna vegada més. Durant el temps restant, cadascú es dona completament a la seua obra, tal com diu Rafel Seguí, que va participar en l'estada del mes de juny.

La residència, tampoc no la tenen centralitzada. La gent del poble, la majoria forasters establerts, ha cedit els seus espais privats als artistes. "Aquesta convivència no s'hauria pogut donar en un poble més consolidat —assegura Llobet—. En aquest cas, ha jugat molt en favor del Centre el *background* que es va generar amb l'arribada de nova gent". S'ha forjat, no cal dir-ho, una atmosfera d'empatia i d'integració entre els residents i els

nouvinguts en què els resultats artístics, fruit d'aquesta convivència i del contacte amb un medi semiabandonat, no deixen de sorprendre. Art conceptual, instal·lacions amb materials rústics, pintures amb pigments naturals o melodies musicals a base de la bonior dels insectes, són alguns dels fruits d'aquesta proposta que ha aconseguit de desurbanitzar l'art modern i de recontextualitzar-lo en un medi que, si bé no l'havia refusat, sí que l'ignorava.

Projecte europeu. Tot i que enguany es duu a terme per primera vegada el programa trimestral, el projecte del Centre d'Art i Natura va engegar ja fa sis anys. En 1990 Bernard Loughlin, un irlandès que es va instal·lar en Farrera durant els anys 70 i que actualment dirigeix un centre residencial d'artistes en Irlanda, a més de ser el secretari de la xarxa de centres Ress Artists, proposava aquest poblet del Pallars Sobirà com un indret idoni per a desenvolupar-hi un centre d'art en el qual s'oferís la possibilitat d'acollir artistes per tongades d'un mes. "Ens va assegurar que això funcionaria —recorda Lluís Llobet—, i ràpidament va començar la promoció del projecte entrevistant-se amb el conseller Joan Guittart i el president Jordi Pujol".

Igualment, es va realitzar una experiència pilot abans d'engegar definitivament el motor de la nova maquinària. Amb una ajuda del programa Kaleidoscopi que finança la Unió Europea, van participar-hi artistes de centres d'art catalans, francesos i irlandesos, amb el compromís de produir obra i d'exposar-la.

Enguany, després de tres mesos d'eternes negociacions amb l'ajuntament local, el Centre d'Art i Natura ha obert definitivament les portes. Es pot dir que es tracta d'una entitat municipal, per més que l'Ajuntament no hi pose sinó el vist-i-plau. "Hem volgut implicar-hi l'Ajuntament —explica Llobet—. Amb la participació econòmica de la Unió Europea, la gent s'ho ha pres més seriosa-

ELISEU T. CLIMENT

'El paisatge de l'art modern' enclou diverses activitats. Philippe Jacq va preferir de presentar l'obra en la seua furgoneta-habitacle (al mig).

ment. L'Ajuntament ha de posar-hi ganes; tan sols això". Efectivament, finançat per la Unió Europea a través del programa cultural Kaleidoscopi, el Centre rep una desena d'artistes el mes, seleccionats dels centres d'art europeus i alguns de tot arreu del món. Farrera conviu així amb alemanys, francesos, però també amb algun hongarès o australià, tots ells enlluernats per la verticalitat geogràfica del Pirineu. Tòpicament urbans, "la majoria dels artistes queden fascinats per la diferència del medi rural i, especialment, per la vida dels pobles d'alta muntanya". Una geografia en la qual descobreixen, a més, nous recursos per a la pluralitat de discursos plàstics actuals, involuntàriament encasellats en la cultura de l'asfalt.

Futur centre de recerca. De moment, amb una aportació de vuit milions d'instàncies europees, es va duent a terme la consolidació de la infraestructura bàsica per al funcionament normalitzat del projecte. Això representa almenys, fax, modem i la rehabilitació d'un altre paller com a estudi de treball, però també com a futur centre de recerca. Aquest

curs passat ja es va establir un primer conveni de col·laboració amb la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) per tal que els alumnes de l'assignatura de geografia de muntanya realitzaren les pràctiques a Farrera. Igualment, hi ha prevista la publicació d'un estudi i d'un recull toponímic de la vall, incloent-hi el terme municipal de Tírvia.

És clar que tant el pas d'artistes com l'aspecte científic del Centre generen una dinamització del poble i alhora en propicien la rehabilitació, i no sols arquitectònica. També és cert que l'una cosa porta l'altra i que l'estudi del medi com a mitjà productiu i font de recursos econòmics assegura la pervivència d'una natura i d'una cultura seculars en vies de desaparició. L'art la immortalitza, la transporta i l'exposa en ple centre de Berlín. O en fa una simfonia de sons del silenci. El cas és que Farrera de Pallars viu a ritme dels ramats i del cultiu de les patates, quan, al fons de la vall, la Noguera Pallaresa no pot baixar més carregada d'un turisme enfonyat en els bots de sis d'un rafting solvent.

Eliseu T. Climent

Manual d'ús de l'estàndard oral

Josep Lacreu

Tercera edició corregida i ampliada. Aquest estudi contrasta entre el català i el castellà constitueix un manual útil i operatiu per a tot el domini lingüístic.

Universitat de València
"Educació. Materials", 2

El regne de Tentipotenti

Enric Lluch

Ai nou alcalde de Seniil li passà pel cap... Si li passà pel cap convertir el poble en regne independent, amb fronteres, bandera, llengua, himne i tota la pesca. Us imagineu el sambori?

il·lustracions de Robert Amoraga

Edicions del Bullent
"El Gat en la Lluna", 14

Els colors de la solitud

Joaquim G. Caturla

Aquesta novel·la situa el lector en una perspectiva privilegiada per a gaudir, com un 'voyeur', de les vivències d'uns personatges tocats per la solitud.

144 pp. 1.500 ptes.

Bromera
"L'Eclèctica", 38

Somnis de somnis Els tres últims dies de Fernando Pessoa

Antonio Tabucchi

Després de l'èxit d'*Afirma Pereira*, el nou llibre d'Antonio Tabucchi.

140 pp. 1.400 ptes.

Editorial 62
"El Balanci", 290

Joe Jackson, en concert al 33

■ Joe Jackson és un dels músics que, sorgit a l'Anglaterra post-punk de finals dels setanta, ha fet de la seva carrera un exemple d'eclecticisme, personalitat i rigor musical. Aquest músic mai no s'ha deixat atrapar per cap etiqueta i ha experimentat amb el jazz, el jive, el reggae, la música llatina i el pop..., en definitiva amb tots els recursos musicals per aconseguir el que molts somnien: un estil individual, un terreny propi per poder establir una denominació d'origen.

En els anys 90 Joe Jackson ha dosificat molt la seva activitat discogràfica. El que veurem el proper disabte en l'*Sputnik Concert* al Canal 33 és la seva actuació a la gira de presentació del disc *Laughter and Lust* del 1991, un treball que el temps ha convertit en un emblema del que ha estat i és Joe Jackson i la seva riquesa musical, un disc que és el penúltim de la seva discografia i que el temps ha consagrat com el punt final d'una època de la seva carrera.

Night music, del 1994 (fins ara l'últim disc de Jackson), va significar un cop de timó molt important en la seva carrera que li permet d'afrontar els noranta amb una actitud més allunyada del gust massiu.

Entrevista a Jordi Dauder

L'actor que dóna vida a Mateu Montsolís considera que el seu personatge en el fons és desgraciat i com l'Eulàlia és víctima de l'entorn.

TELEVISIÓ DE CATALUNYA

La feina en una telenovel·la com *Nissaga de Poder* significa treballar durant molts mesos amb un mateix personatge. Per un actor és negatiu posar-se tant de temps dins la pell del mateix personatge?

—Jo sempre dic que això és molt relatiu perquè penso que, de fet, tothom quotidianament fa teatre. No tan sols els polítics o l'església, no solament tot l'estament oficial, que diu una cosa i en fa una altra, tothom fa teatre quan es troba algú pel carrer i li diu que està content de veure'l quan en realitat no ho està. La hipocresia de les relacions domina absolutament tot el panorama de la nostra societat. Aleshores, en el cas dels actors, senzillament és una feina i ens paguen per fer-ho. Si vas més enllà del paper que interpretes i entres en la psicologia del personatge pots acabar malament, has de saber contenir-te molt i en tot cas compaginar sempre que sigui possible aquesta feina amb altres coses que et serveixen per mantenir les distàncies.

—*Mantenir les distàncies?*

—Per un actor és important fer creïble els seus personatges sense entrar en la psicosis de convertir-se en ells.

—A *Nissaga de poder* vostè dóna vida a un dels personatges dolents de la història. Té alguna preferència a l'hora d'escollir un paper o un gènere dramàtic?

—No, de fet, no. Darrerament he fet una cosa que a mi m'agrada moltíssim que és la comèdia, tant en teatre com en cinema, però tot i això no hi ha un terreny, una preferència determinada. He fet coses com el monòleg de Josep Maria de Sagarra, amb el qual vaig dismutar moltíssim. Jo penso que qualsevol treball és un repte, no jutjo els papers per la llargada sinó pel que et poden aportar com a papers.

—A Jordi Dauder li agradaria canviar alguna cosa del seu personatge?

—Des del punt de vista personal, penso que, malgrat tot, el Mateu i l'Eulàlia mereixerien ser feliços. En primer lloc perquè el concepte de dolent i de bo és molt relatiu. Els dolents són uns personatges que potser no ho són tant com semblen i el mateix és pot dir pel que fa als bons. El fet de transgredir unes normes no em sembla que hagi de ser castigat.

—El Mateu i l'Eulàlia han demostrat tenir sentiments tot i que també s'han mostrat sovint extremadament cruels. Què en diria en Jordi Dauder de la personalitat d'aquests personatges?

—L'Eulàlia sent un amor desmesurat pel seu fill, que no pot demostrar. No pot fer-li ni tan sols un petó. A aquesta noia li han fet molt de mal. En tot cas si s'hagués de buscar un culpable, jo crec que és la mare. La mare és la dolenta, la que amb les seves normes i els seus prejudicis per guardar les aparences de la família Montsolís ens han destrossat les vides. El Mateu i l'Eulàlia en el fons només són víctimes.

La nit d'Araceli Segarra

Després d'haver fet el cim de l'Everest, Araceli Segarra es disposa a fer 'rappel' a l'espectacular façana del cinema Imax de Barcelona.

La convidada de luxe de la propera *Nit del Maremàgnum* serà Araceli Segarra, la jove catalana que va fer el cim del món i com a actuació especial s'ha preparat l'escalada de la façana del cinema Imax, que està situat en la zona del Port Vell, molt a prop del centre Maremàgnum. En aquest mateix programa tindrem, a l'Aquari, Jordi Estadella; al Dive, Jordi Dauder; en l'actuació musical hi haurà la Salseta del Poble Sec; la secció d'humor anirà a càrrec de Jordi LP i podrem contemplar un passi de models de Teresa Ramallal.

La Nit del Maremàgnum és un espectacle d'humor i música que s'emetrà fins el proper 14 de setembre cada dissabte de 21.30 a 23.00 amb la presentació d'Àlex Casanovas. Aquest programa trenca motllos pel

LLUÍS BOU-LECTURAS

que fa als clàssics magazines. El públic pot actuar de presentador i d'entrevistador. *La Nit del Maremàgnum* és una producció associada de TVC, la productora DTV i Odisea 2000, societat gestora del Centre Maremàgnum. El programa es grava en un escenari situat a l'aire lliure en aquest centre i en alguns dels seus locals.

'El cafè dels malsons'

TV3 presentarà a partir del 16 de juliol una producció de sis episodis que s'endinsa en el món de les tenebres.

El *cafè dels malsons* és un lloc per a aquells que desitgen una segona oportunitat per enfrontar-se amb alguna cosa que els portés fora del desastre més absolut.

En el primer episodi Frank i Fay es disposen a veure la televisió, però enlloc de la programació habitual veuen quelcom que a cadascun per separat els ha passat aquella mateixa tarda: la seva pròpia mort.

Tots dos van a un misteriós cafè i el propietari, Blackie, els explica que han estat escollits per ajudar aquells que entren en el seu pitjor malson. *El cafè dels malsons* és una producció de Wes Craven Films en associació amb MGM.

ARXIU

Santiago Segura, convidat al 'Cosí Cosà'

■ Aquest programa d'entrevistes ha començat una nova etapa amb l'emissió la setmana passada d'una entrevista amb Manuel Vázquez Montalbán.

El convidat d'aquesta setmana serà Santiago Segura i aniran arribant en setmanes successives les entrevistes a Narcís Serra, Òscar Cadiach, Jaume Figueras, Àlex Gorina, Lluís Pasqual i Àngels Gonyalons.

En la seva primera etapa, aquest programa, que es va emetre a partir del 12 de març, Groucho va rebre en el seu plató Andreu Buenafuente, Carles Santos, Montse Guallar, Oriol Bohigas i Xavier Trias.

L'entrevistat no veu, com el telespectador, la figura del seu entrevistador al qual ha de seguir a través d'un monitor i aquesta conversa es produeix en temps real.

Els gestos d'en Groucho en resposta a les frases dels entrevistats són possibles gràcies a dos experts en expressió corporal que mouen el personatge a través d'uns sensors connectats a un ordinador.

Aquesta innovadora tecnologia en el món de la televisió va ser desenvolupada per l'empresa francesa Medialab.

La decisió d'escollir el personatge de Groucho permet jugar amb una gran expressivitat tant del rostre com de les mans i a més incloure algun dels fragments de les seves pel·lícules.

La força gràfica de l'erotisme

Milo Manara és un dels millors dibuixants de còmic del món, i és autor d'un bon grapat de títols imprescindibles d'aquest gènere. La seua obra i les col·laboracions amb artistes de la categoria de Fellini o Hugo Pratt centren l'atenció d'aquesta entrevista.

Abandonat d'un erotisme exquisit, Milo Manara és un dels autors essencials a l'hora de parlar de còmic eròtic. Obres com *El clic* figuren entre els grans títols del gènere. Autor prolífic i incansable durant els anys 80, el seu caràcter continua ben viu avui dia. Norma Editorial acaba de publicar-li l'última obra, *Gulliveriana*, i Ediciones B ha editat un llibre sobre el famós projecte de pel·lícula que Manara compartia amb Fellini i que es va convertir, finalment, en còmic.

—A *Gulliveriana*, la seva última obra, canvia el sexe de Gulliver i en fa una dona preciosa, per què?

—Se'm feia molt atractiva la idea de convertir Gulliver en una dona i jugar amb el seu sexe perquè, a part totes les connotacions eròtiques que crec que conté l'obra original de Swift i que jo volia potenciar, podia donar lloc a un còmic divertidíssim. De fet m'ho vaig passar molt bé fent-lo.

—A la revista italiana *Panorama* també ha publicat fa poc una història, però d'un to molt diferent del de *Gulliveriana*.

—Sí, *Panorama* és una revista que ven un milió d'exemplars la setmana i té un públic molt heterogeni. Em van demanar una història lleugera per a un tipus de públic més ampli. Vaig fer que el protagonista fóra invisible, i per tant que les escenes de sexe foren menys explícites, perquè totes les parts més brutes quedessin a la lliure imaginació del lector. D'aquesta forma, tota la responsabilitat de ser un autèntic porc recau en el lector i, a mi, no em poden dir res perquè no hi he posat res d'explícit.

—Ediciones B ha editat ara un monogràfic sobre el projecte de pel·lícula que tenia amb Fellini i que finalment va ser el còmic *El viaje de G. Mastorna. Quina relació hi va tenir, amb Fellini?*

—Fellini era un geni i una persona excepcional, però estava fart que no li donessin els diners suficients per a posar en marxa els projectes cinematogràfics com ell els concebia. Llavors, la seva reacció natural va ser de fixar-se en el còmic com un mitjà d'expressió vàlid per a les seves idees, perquè per fer una historieta només necessites una ploma, un tros de paper i la imaginació, però per fer una pel·lícula, a part la teva imaginació, has de reunir molts diners. Ens vam conèixer i vam fer un primer còmic que es va dir *Viaje a Tulum*. Vam quedar molt satisfets l'un de l'altre i vam decidir de fer més coses junts.

—El còmic *El viaje de G. Mastorna* se'l va plantejar d'una altra manera perquè era una història que havia estat ideada originàriament per al cinema?

—Sí, és clar. Com que el cinema significa llum, vam creure que un simple dibuix en blanc i negre no era suficient per a posar en escena la història. Així, doncs, vam començar a treballar amb mitges tintes i contrallums. D'aquesta forma dotàvem les escenes d'una altra dimensió i ens acostàvem més a la forma de treballar en cinema. Ell era el director i jo substituïa tot el seu equip: maquilladors, electricistes, operador...

—Fellini tenia fama de ser molt exigent.

—I ho era. Em deia amb exactitud què volia i em passava uns guions detalladíssims que jo havia de respectar al màxim, sobretot els jocs de llum. Si no quedava com a ell li agradava, havia de repetir la pàgina

fins que no quedés perfecta. Era molt primmirat, i treballar amb ell era costós i complicat, però quan veies el resultat final t'adonaves que havia valgut la pena.

—La seva obra sempre ha estat, per una raó o altra, molt lligada al cinema. A més de Fellini, quins altres cineastes l'han influït o interessat?

—Hi ha molts directors dels quals he après coses. En qui més em fixo és en aquells que saben contemplar la realitat des d'una òptica diferent, que hi veuen més enllà de la superfície i que subratllen les altres dimensions. Gent com Peter Greenaway, que és un visionari, o Pedro Almodóvar, de qui vaig il·lustrar una novel·la curta que havia escrit i que ací encara no s'ha publicat. Polanski també és un director que m'interessa, i ara treballem junts en un film d'animació. És un film que recrea l'univers de Kafka, i em resulta fascinant de veure com Polanski interpreta el món de l'escriptor. És excepcional. El que passa és que no sé quin serà el resultat final, perquè ara mateix hi ha moltes dificultats, sobretot financeres, i després el guió no agrada als americans, que en són els productors. En aquest moment l'anem rescrivint. Sé que serà una història completament nova, però se'n mantindrà l'erotisme, que n'és l'eix central.

—Malgrat tot, en una de les seves connexions més directes amb el cinema, l'adaptació que al 1984 va fer Jean-Louis Richard del seu còmic *El clic*, els resultats no van ser gaire satisfactoris.

—Com deia abans, per fer cinema es necessiten molts diners. En *El clic* el plantejament va ser erroni des del principi. Es va intentar, amb molt pocs mitjans, de convertir un divertiment lleuger, que és el que era el meu còmic, en una pretensiosa història policíaca. Jo respectava aquest enfocament, però no hi estava gens d'acord, perquè torçava completament la història. Crec que és una pel·lícula que no val la pena de veure i que és incapaç d'aguantar-se dreta tota sola.

—Però s'hi va involucrar poc o molt, o el van consultar a l'hora de fer-ne l'adaptació?

—Vaig seguir una mica el procés de preparació, la pre-producció i l'ambientació a Louisiana, perquè volien rodar a l'estat més purità de Nord-amèrica. Però a part aquests primers preparatius, després no vaig tenir res a veure amb el rodatge ni amb el rumb que va seguir la pel·lícula. No vaig tenir gens de dret a expressar la meua opinió sobre el resultat final, ni a involucrar-me en el muntatge. De fet com que no m'agradava com havia quedat, vaig fer retirar el nom dels crèdits i només vaig permetre que hi posessin

“lliurement inspirada en una història de Milo Manara”.

—La mort d'Hugo Pratt devia ser una gran pèrdua per a vostè. Junts havien fet *El gauchó*. Els va quedar cap projecte pendent?

—Quedava per fer, precisament, una segona part d'*El gauchó*, car la primera mostrava només la infantesa del personatge i encara no n'havíem tret tot el profit. Després, Pratt tenia al cap la història d'un esclau celta que arriba a Roma en temps de l'imperi. S'interessava molt per mostrar l'enfrontament entre la cultura celta i la llatina, en aquella època en franca decadència.

Milo Manara ha publicat fa poc una història en la revista italiana 'Panorama':

“Vaig fer que el protagonista fóra invisible, i per tant que les escenes de sexe foren menys explícites. D'aquesta forma, tota la responsabilitat de ser un autèntic porc recau en el lector i, a mi, no em poden dir res.”

'El clic' fou adaptat al cinema el 1984, però Manara en renega: "Com que no m'havia agradat com havia quedat, vaig fer retirar el nom dels crèdits."

—Per què creu que Pratt recorria a vostè perquè li fes el dibuix quan ell era un gran il·lustrador?

—Crec que per mandra. A Pratt, el que realment l'interessava era el període d'entreguerres, que ell va viure quan era petit i del qual, per tant, tenia referències directes. És en aquella època que ambienta *Los escorpiones del desierto* i *Corto Maltès*. En les altres històries havia de fer un esforç extra d'imaginació i de documentació per descriure com era la vida, com

eren fetes les cases, com pensava la gent de l'època, etc. Fellini ja deia que tot allò que era anterior a l'arribada de Crist demanava un gran esforç de reconstrucció. Pratt era un tranquil·lès i un mandrós i per això, tot el que havia de dibuixar d'aquest període m'ho demanava a mi.

—I com era treballar amb ell?

—Molt relaxat. Ben al revés de Fellini, Pratt ho portava tot amb molta alegria. Em donava la història i jo podia interpretar-la com volgués, encara que aquesta llibertat de què gaudia a l'hora de dibuixar crec que era més per mandra i deixadesa de Pratt que no pas per raons artístiques.

—Pratt era partidari de no fer política als còmics. Opina igual?

—Políticament tinc els mateixos ideals de quan era jove, però estic d'acord amb Pratt que un dibuixant només ha de dedicar-se a dibuixar i no a fer política. A més, Pratt segur que mostrava més ideologia en les seves vinyetes que no molts altres dibuixants que només dibuixen banderes vermelles.

—Sempre s'ha distingit per dotar la seva obra de bones dosis d'erotisme. Últimament vivim, dins el món del còmic, una onada de censura terrible. En alguns països han segrestat còmics pel seu contingut eròtic. No ha estat el seu cas, però, en una situació com aquesta, pensa prosseguir amb l'erotisme als seus còmics?

—Desgraciadament, en aquests moments l'erotisme és l'única cosa que aguanta els assots de la censura. La violència no és mal vista del tot, perquè els criminals més salvatges i els assassins més cruentos són mostrats per televisió a totes hores. En canvi, l'erotisme és perseguit i restringit. Mentre aquesta situació no canviï, tampoc jo no canviaré i continuaré divertint-me fent erotisme. Veig l'erotisme com una força positiva, una energia que crea i fa renéixer la vida. És un poc com el concepte dels hindús sobre Siva, que ells consideren que és l'energia positiva que mou el món. De fet, quan es perdi l'erotisme ens abocarem a l'ocàs.

Manuel València / Manuel Romo

Borja Papa

Joan F. Mira

Amb *Borja Papa* Mira ha creat una combinació de literatura i de "gran història" que segurament no té precedents en les lletres catalanes.

340 pp. 3.250 ptes.

Editorial 3 i 4

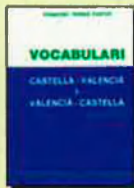
"Narratives 3 i 4". núm. 51

Vocabulari

castellà-valencià / valencià-castellà

Francesc Ferrer Pastor

Una vegada més aquesta obra de consulta és a la vostra disposició. Hi veureu resoltes, en un moment de dubte, les dificultats ortogràfiques, i per facilitar-ne doblement la solució, aquest vocabulari inclou unes normes senzilles d'ortografia.

Denes 10 Editorial

Enric Valor

Rosa Serrano

Cinc capítols al voltant de cinc períodes vitals del patriota Incombustible, del treballador incansable, del rondallaire eficaç, de l'intel·lectual rigorós, de l'ésser humà enamorat de la vida, del poble i del País Valencià.

Editorial Tàndem

"Tàndem de la Memòria". 3

La tornada de l'Orgia

A l'espera de rodar a Alcanar l'adaptació cinematogràfica de *Gràcies per la propina* de Ferran Torrent, Francesc Bellmunt estrena el seu setzè llarg-metratge ambientat en l'illa de Formentera. Si el director sabadellenc s'estrenà amb *Orgia*, ara torna, amb el mateix tema contextualitzat en les Balears. *Escenes d'una orgia a Formentera* és un retrat dels anys 70 des d'una òptica contemporània. Igualment a Formentera, però des de la realitat actual, s'han recuperat les festes tradicionals de Santa Maria: una cita el dia 5 d'agost.

ARXIU

77 'Escenes d'una orgia a Formentera' és la darrera pel·lícula de Francesc Bellmunt, filmada vint anys després d'*'Orgia'*.

i a més...

Mentre que l'equip Límit sorprèn els veïns de Borriana amb el seu elogi del mal gust, una mistificació del *kitsch*, Josep Guinovart serà l'autor del cartell d'Interart, la Fira Internacional d'Art que es farà en València entre el 16 i el 20 d'octubre. En el certamen, amb més d'una cinquantena de galeries, també s'hi presentarà una antològica del pintor català.

En lluita contra la xafogor, l'Ajuntament de Sagunt ha dinamitzat el seu teatre romà perquè done cabuda a un nodrit seguit d'actuacions musicals i teatrals, per així atenuar la baixada d'ànims que va provocar la curta durada del festival Sagunt a Escena del mes de juliol. També, per seguir els recorreguts turístics alguns museus proposen fins al setembre un horari que s'allarga fins després de la caiguda del sol: el Museu d'Art de Girona, el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, que ofereix també circuits urbans d'aspecte temàtic (la Barcelona dels Àustries, per exemple), o el Museu Dalí de Figueres, pioner en aquesta mena de propostes. Quant als llibres, proposem una capbussada en el món de la medicina literària, de la mà d'obres d'autors com Oriol Casassas o Felip Cid.

76 Les festes de Santa Maria arriben puntualment a Formentera.

79 Els museus també obren per la nit.

El bisturí de la nostra història contemporània

A manca d'una història general de la medicina catalana, diverses obres omplen alguns buits. És el cas del llibre de Felip Cid sobre la medicina i la cirurgia a la guerra civil o la biografia d'Alsina Bofill, a càrrec d'Oriol Casassas, entre d'altres.

La guerra civil espanyola iniciada ara fa seixanta anys es trobà al bell mig de dues conteses que significaren tristes fites en la tecnologia bèl·lica. Armes químiques, avions, les V-2 i la bomba atòmica en són alguns dels elements destacats.

Per trist que sigui, les guerres, juntament amb les epidèmies, han estat molt importants en el desenvolupament de la medicina moderna. I quan de les guerres a l'antiga es passa a les noves armes destructives és lògic pensar que la medicina de guerra també es torna més complexa.

Malgrat els diversos estudis que la guerra civil ha promogut, hi mancava un llibre com el que fa poc ha publicat Felip Cid: *La contribució científica catalana a la medicina i cirurgia de guerra (1936-1939)*. Editat per la Fundació Uriach 1838, constitueix un amplíssim i detallat estudi que serveix tant per conèixer la forma com la medicina catalana va afrontar els efectes de la guerra com per entendre molts elements del context en què això es produí.

L'extens llibre del doctor Cid és una aportació a un camp malauradament –i estranyament– poc explorat: la història de la medicina catalana. Ultra les aportacions del mateix Cid i d'Oriol Casassas i altres autors que esmentarem, resta sense elaborar la gran obra que ens mostri l'evolució d'aquesta pràctica científica a Catalunya, malgrat el seu indiscutible nivell i el seu impacte social.

En l'atenuació d'aquesta mancança, Felip Cid i Oriol Casassas destaquen per la seva tasca constant i rigorosa. Felip Cid és catedràtic d'Història de la Medicina a la Universitat Autònoma de Barcelona i va fundar i dirigeix el Museu d'Història de la Medicina de Barcelona. Aquest darrer posseeix un important patrimoni, equiparable al d'altres museus del món amb molts més mitjans. I malgrat això,

resta desconegut, no ja de la majoria de ciutadans, sinó, malauradament, sembla que també de les institucions.

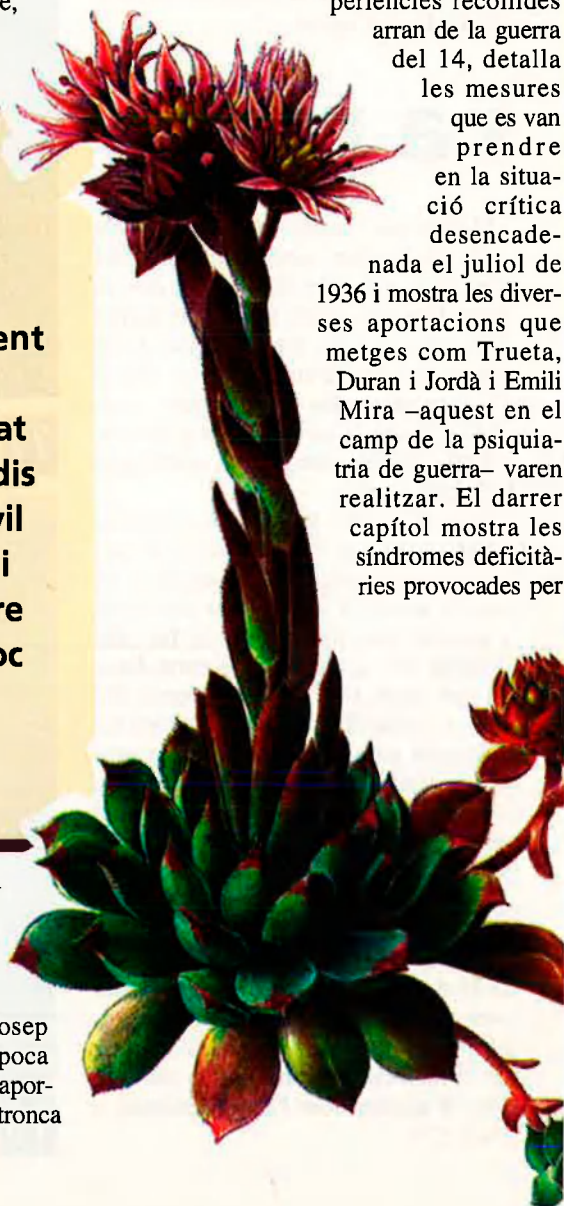
Felip Cid ha escrit diverses obres monogràfiques sobre la medicina catalana. El 1969 va escriure una història de la medicina a Catalunya, obra que, pel pas dels anys, caldria reconvertir en una visió molt més

La darrera obra de Cid, com és usual en l'autor, conté unes descripcions detallades i un estil literari molt ric. Repassa el nivell mèdic i el coneixement sobre la medicina de guerra a Catalunya als inicis dels anys trenta, descriu les experiències recollides arran de la guerra del 14, detalla

• • •
Les guerres han estat molt importants en el desenvolupament de la medicina moderna. Malgrat els diversos estudis que la guerra civil ha promogut, hi mancava un llibre com el que fa poc ha publicat Felip Cid.
• • •

àmplia. També ha elaborat un detalladíssim diccionari històric d'instruments i tècniques mèdiques i ha escrit la biografia de tres metges il·lustres: Pedro i Pons, Ferrer Solervicens i Josep Trueta, aquesta darrera, per l'època que tocà viure a Trueta i la seva aportació a la cirurgia de guerra, entronca amb l'obra sobre la guerra civil.

les mesures que es van prendre en la situació desencadenada el juliol de 1936 i mostra les diverses aportacions que metges com Trueta, Duran i Jordà i Emili Mira –aquest en el camp de la psiquiatria de guerra– varen realitzar. El darrer capítol mostra les síndromes deficitàries provocades per

la guerra —com ara la desnutrició— i assenyala els metges que hagueren de prendre el camí de l'exili.

Aquesta obra es complementa amb la que Cid ja va dedicar a Josep Trueta el 1991. A manca d'una història general de la medicina sí que tenim biografies de metges. Ja hem esmentat les tres més recents de Cid. Un altre autor que ha compensat amb els seus treballs les mancances de la historiografia mèdica catalana és Oriol Casassas. Pediatre, a l'exercici de la seva professió hi ha afegit una intensa tasca cultural i nacional, que l'ha portat a impulsar o fer costat a diverses iniciatives. Curiosament, tant Casassas com Cid han fet les seves incursions a la poesia.

Casassas va publicar, el 1970, a Edicions 62 *La medicina catalana al segle XX*, i juntament amb Joaquim Ramis una història dels darrers cent anys de la pediatria a Catalunya. La seva obra més recent, però, és d'aquest mateix any: *Josep Alsina i Bofill: l'exemple*. Es tracta d'una biografia del metge empordanès (1904-1993), que al costat de les seves aportacions a la medicina també va tenir una intensa activitat cultural i social. D'aquí l'adjectiu que l'autor ha afegit en el títol al nom del biografiat. La biografia de Josep Alsina i Bofill parteix d'un personatge, però aporta dades sobre l'ambient cultural i social que envoltà la seva llarga vida.

Un altre autor que ha fet aportacions sobre la trajectòria d'alguns metges és Jacint Reventós. Cosí de l'actual president

del Parlament de Catalunya, amb qui esgrigué *Dos infants i la guerra* (1973), Reventós ha exercit com a metge en diversos països i ha tingut responsabilitats institucionals. La seva afeció a la literatura —compartida amb el seu cosí— l'han portat a escriure diverses obres, com ara la ja esmentada abans i la biografia de Ramón Fernández Jurado.

Pel que fa al camp mèdic, es va estrenar amb una obra sobre el seu pare: *El doctor Cinto Reventós i el seu entorn* (1984). Era el representant d'una medicina pacient i pragmàtica. El seu fill traça la seva trajectòria personal i professional.

Reventós també es autor de *Jordi Gol, metge per a una societat de persones*. El títol ens trameta a la pràctica d'una medicina humanitzada. Però ser metge per a una societat de persones no implica només considerar el malalt com a ésser humà. Jordi Gol buscava també el compromís social. Profundament religiós, Gol, traspassat prematurament el 1985, no sols era exemple de dedicació als pacients, sinó de compromís amb el país. Per això, aquesta biografia poc extensa descriu no sols els anys de formació i la vida personal de Gol, sinó també els seus plantejaments sobre la medicina i els pacients i les seves visions sobre l'impacte de la seva professió a la societat. En podem destacar *Reflexions científiques a propòsit de la Humanae Vitae*, escrit amb cinc metges més i que va ser retingut nou mesos pel tribunal d'Ordre Públic, fins que el 1970 va ser publicat.

Per acabar, citem una obra breu, integrada en una col·lecció de tant de renom com els episodis de la història que l'editor Rafel Dalmau publica des de fa tant de temps. Es tracta d'un llibre de Jaume de Ramon i Vidal que parla dels problemes que el subministrament d'aigua i el tifus provocaren a Barcelona entre 1914 i 1915. En menys d'un centenar de pàgines l'autor ens descriu un episodi concret, que a més del seu interès científic mostra l'estreta relació entre les ciències mèdiques i l'evolució socioeconòmica i cultural de les ciutats.

Xavier Duran

Bibliografia:

—Oriol Casassas. *Josep Alsina i Bofill, l'exemple*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1996. 139 pp.

—Oriol Casassas i Joaquim Ramis. *Metges de nens. Cent anys de pediatria a Catalunya*. La Magrana. 1993. 400 pp.

—Felip Cid. *La contribució catalana a la medicina i cirurgia de guerra (1936-1939)*. Fundació Uriach. 1996. 572 pp.

—Felip Cid. *Josep Trueta, esbós d'una obra mèdica i biològica*. Tibidabo. 1991. 333 pp.

—Jaume de Ramon i Vidal. *Subministrament d'aigua i tifus a Barcelona (1914-1915)*. Rafael Dalmau editor. 1996. 78 pp.

—Jacint Reventós. *Jordi Gol, metge per a una societat de persones*. Edicions 62. 1991. 110 pp.

LES NOTES DE

VÍCTOR RIPOLL

J. Sebastià Pons?

El cognom de l'escriptor Josep Sebastià Pons és Sebastià, segons l'índex del llibre *25 anys de Festes Fabra*.

Parés... i Artur Ramon

Josep Corredor-Matheos diu en el volum IX de la *Història de l'Art Català*, dedicat a estudiar *La segona meitat del segle XX* (Edicions 62), que l'exposició "Pintura Privada" del maig del 1994 es va fer a la Sala Parés. Es va fer a la Sala Parés i a la Sala Artur Ramon. Serra de Rivera, un dels artistes representats, és artista exclusiu de la Sala Artur Ramon. El fet que dues sales privades de Barcelona organitzessin una exposició conjunta va donar més relleu a la iniciativa.

El sentit d'"estricada"

L'any 1982, Joan Coromines (pàgina 806 del volum III del *Diccionari etimològic*) advertia que el sentit del mot *estricada* no és pas "caminada", contra el que van establir els diccionaris Alcover-Moll i Fabra, copiant a tort el Diccionari Aguiló. *Estricada*, diu Coromines, indica "distància considerable que hi ha d'un lloc a un altre", "trajecte". L'Alcover-Moll, recorda, "en dona cites de Girbal i Jaume, Narcís Oller i Prudenci Bertrana: 'hi ha una bona estricada a Cardona' (*AlcM*) sí que és una frase que he sentit centenars de vegades a tot el Nordest i fins Centre del Princ. (però no cal en absolut que sigui caminant ni que s'al·ludeixi necessàriament al fet de desplaçar-se ningú)." S'explica, diu Coromines, que des del sentit etimològic d'"acció d'estirar" s'hagi passat a "estirada", "tirada", "trajecte". El *DIEC* continua definint el mot com una "caminada grossa".

"El lector dels meus contes veurà que sóc científic"

XAVIER GÓMEZ

Antoni París, biòleg i comunicador científic, ha publicat el seu primer llibre de contes, *Dèries, histèries i altres misèries* ("La primera Columna"). Nascut a l'Hospitalet de Llobregat l'any 1966, viu al Masnou, col·labora a "EL TEMPS Ambiental" i treballa a l'Estudi Ramon Folch.

—Heu triat el títol perquè fa rodolí o perquè realment hi parleu de dèries, histèries i altres misèries?

—El títol va sorgir amb dues paraules i després el vaig acabar arrodonint amb una tercera. Però és veritat que els personatges són mediatitzats per les seves dèries o per les dèries de la societat. La societat, per més que no tingui intel·lecte ni pugui afaïçonar idees, funciona com un organisme que té dèries. Finalment, el títol no deixa de ser el producte d'un joc de paraules.

—Teníeu pensat el llibre quan escrivíeu els relats?

—No. El recull és fruit d'uns anys de feina. És una tria d'uns contes que em semblaven que tenien una línia de continuïtat. I com que són fruit d'uns quants anys de feina, hi ha una evolució personal i literària, si els comparem els uns amb els altres.

—Creieu que el lector s'adonarà que hi ha contes menys evolucionats que no els altres?

—És probable que no, perquè abans de la publicació sempre hi fas una darrera ullada des del teu prisma personal. Potser en alguns pot semblar que el llenguatge s'hagi descarregat d'una determinada terminologia i s'hagi simplificat, però això no deixa de ser també un recurs literari.

—El lector hi veurà el biòleg?

—Sí. Per descomptat. Tots estem deformats, no tant per la nostra formació, autodidàctica o universitària, com per les inclinacions que has tingut al llarg de la vida, i la meua ha estat per les ciències. Hi veurà el biòleg perquè quan escric contes et reflecteixes a tu mateix. Ara, més que el biòleg hi veurà algú que s'interessa per la ciència.

—Hi escoleu cap missatge o reflexió ecologista o naturalista?

—No, ni de lluny. Sí que hi ha un conte, el darrer, en què ironitzo sobre determinades actituds proselitistes en aquest àmbit, però sense

Antoni París ha publicat el seu primer llibre de contes.

voluntat d'ofendre ningú que se senti naturalista o ecologista.

—Presenteu-vos. De qui us considereu hereu o deixeble?

—Cadascú és hereu de tota la cultura que el precedeix i no pot dir que l'hagi influït un autor o que segueixi un corrent literari. Ha llegit múltiples autors, ha estudiat a l'escola, a l'institut, a la universitat, i ha après de molts mestres i professors, i ha llegit des d'un escriptor sud-americà a un llibre de filosofia. Això dona un bagatge molt ampli i variat. Si cal reduir la qüestió a les persones que t'agraden més de llegir, en un moment determinat parlaria dels contistes sud-americans. He llegit, és clar, Pere Calders, Quim Monzó i Tom Sharpe. I obres de divulgació científica.

—La nota de la contracoberta us presenta com un observador de la fauna humana. L'home, en col·lectivitat, és una fauna?

—El terme *fauna* no és del tot ben emprat biològicament parlant, i més que observador de la fauna humana caldria dir de la variabilitat de l'espècie humana. I és aquesta variabilitat, aquesta diferent resposta a l'ambient, el que m'agrada de captar i, sobretot, de parodiar.

—Feu cap conte abans de saber-ne el final?

—Acostumo a començar els contes a partir d'una idea o d'una sensació que em provoca l'observació de la vida quotidiana. El final tant és. L'evolució mateixa del conte te'l dona sense adonar-te'n. El que més m'importa és de desenvolupar la situació amb ironia i humor. El final no deixa de ser una anècdota. **Lluís Bonada**

La pagesia benestant del Bages, a estudi

Carme Sanmartí, llicenciada en història de l'art i doctora en història, cabalera d'una casa de pagès de la Catalunya interior, el mas Sanmartí de Serraià (Bages), va fer la tesi doctoral sobre la seva família. La tesi, presentada l'any 1992, s'ha convertit en un volum de 270 pàgines de format gros, el llibre *La pagesia benestant. El mas Sanmartí*, de la Fundació Caixa de Manresa. És, diu l'autora, un cas paradigmàtic de la Catalunya rural entre els segles XIII i XX.

Després de la descripció geogràfica, la historiadora hi estudia l'evolució patrimonial del mas, el règim senyorial, l'obtenció de la renda de la terra i les relacions contractuals, la producció agrícola, l'ús del capital, els impostos, les relacions familiars i l'evolució de les edificacions.

La nova col·lecció 'Zitzània' vol viure en la modèstia

El director de la nova col·lecció 'Zitzània', Jeroni Salom, no pensa publicar més de tres o quatre títols l'any.

Han començat amb tres títols de cop, però no volen publicar-ne més de tres o quatre l'any. És la col·lecció eclèctica i bilingüe catalano-castellana "Zitzània", emparada sota l'editorial illenca Di7 Grup d'Edició de Binissaleu.

Jeroni Salom, nascut a Binissaleu l'any 1960, n'és el director i un dels tres primers autors. "És una col·lecció molt eclèctica. De moment, publiquem llibres que fan al voltant de les cent pàgines i no tenim pensat de publicar, ara com ara, novel·les. Publicarem relats i assaig, fonamentalment. Sí que farem els possibles per crear una col·lecció de poesia".

El llibre de Jeroni Salom

Antoni Serra ha estrenat la nova col·lecció mallorquina.

es diu *Mossatge* i és un recull de crítiques, escrits i notes sobre lectures que l'autor ha fet, sempre tenint en compte, diu a la contracoberta, que "no deixa de ser un acte grotesc matar l'estona tractant de les obres dels altres." Un autor que es presenta, també a la contracoberta, d'aquesta forma: "Les dades sobre la seva vida són tan insignifi-

cants que no val la pena detallar-les."

El que sorprèn agradablement de la col·lecció és el disseny, d'un aire força modern, inhabitual a les Illes. Fa goig de veure'n els llibres als taulells de les llibreries.

El que sorprèn desagradablement és, per exemple, que s'escriguin a les contraportades coses com aquestes suara esmentades, que les dades sobre la vida de l'autor són tan insignificants que no val la pena detallar-les, tic troncat que és un signe evident d'immaduresa editorial. O bé, i això també és un signe d'immaduresa professional dels creadors de la col·lecció, que el llibre de textos diversos de Salom no tingui índex.

Tampoc no en té el primer títol de la col·lecció, *La insostenible levitat dels coscos*, aplec de tres relats d'Antoni Serra. Sense parlar, és clar, del bilingüisme... LI. B.

QUÈ FA

Ramon Solsona

TV3 l'ha llogat, fet i fet, en exclusiva. "Només faig els guions d'*Estació d'enllaç*, deixant a part una col·laboració a la ràdio. Hi treballo des del novembre. Amb aquesta sèrie vaig de bòlit. Els quatre guionistes hi hem de treballar com a negres. Escriure, rescriure, repassar, tornar a muntar històries... És molt absorbent. Per això vaig deixar l'*Avui*. Espero que no m'impedeixi de fer uns dies de vacances. És una feina incompatible amb la creació".

QUÈ LLEGEIX

Maria del Mar Bonet

La cantant mallorquina llegeix un llibre de filosofia: *Només sé que no sé res*. "Vaig escoltar un comentari sobre aquest llibre a Catalunya Ràdio. Aquella crítica i el meu gust per la filosofia em van fer comprar el llibre. És un assaig que planteja una visió diferent dels filòsofs, encara que és solament una aproximació. Considera la filosofia com un divertiment i no com una disciplina extremadament pesada".

Dues setmanes de música i conferències a Formentera

MÚSICA

Quan es compleixen 300 anys del seu repoblament, l'illa de Formentera celebra la festa de Santa Maria –el dia 5 d'agost, dilluns– amb un programa d'actes que va començar el passat 28 de juliol i que acabarà el 10 d'agost. Un torneig de futbol-sala, una exposició de pintures, una fotomarató, una cantada pagesa i una nit de jazz han estat les activitats que farceixen dues setmanes en què els plats forts de la programació els trobem en la música i en un atapeït cicle de conferències.

El concert estrella de l'edició de Santa Maria d'en guany, que té lloc el mateix dia 5, corre a càrrec dels mallorquins Ocults, que en acabar la seua actuació hauran deixat endarrere tres dies de música i la participació de vuit grups més: Impresables, Aires Formenterens, Mount Zion, Spioks, Puc i Poc, No Name, Tancat

Els mallorquins Ocults posaran el colofó a tres dies de concerts en què hauran tocat nou grups de música.

per Defunció i Escac i Mat.

L'endemà, el dimarts dia 6, comença el cicle de conferències. La presentació, la farà la senadora per Eivissa i Formentera Pilar Costa. L'ex-diputat formenterer Isidor Torres, el sociolingüista eivissenc Bernat Joan, l'escriptor Ignasi Riera, el responsable de l'oficina de la Prestació Social Substitutòria de l'Ajuntament de Barcelona Enric Barot i el pre-

sident de l'Institut d'Estudis Eivissencs Joan Marí Cardona són la resta de participants en un cicle la cloenda del qual anirà a càrrec del conseller de Cultura del Consell Insular d'Eivissa i Formentera, Joan Marí Tur. El conseller s'ha compromès amb l'Associació de Festes de Santa Maria a publicar un llibre amb tots els textos de les conferències.

El funcionament del teatre romà de Sagunt és ja un fet aquest mes d'agost. Programades per l'ajuntament, es podrà gaudir de diverses actuacions musicals com les de Malevaje (dia 8) o Luis Eduardo Aute (dia 14). I, sobretot, d'acurats muntatges teatrals com *El sí de las niñas*, dirigit per Miguel Narros (dies 9 i 10), *Anfitrión*, interpretada per Rafael Alvarez, "El Brujo" (foto de dalt) en versió de J. L. de Santos (15 i 16 d'agost), o *Antígona* (24 d'agost), per Francisco Suárez. Tot un recital escènic per omplir de dignitat les nits estiuenques.

Josep Guinovart, eix d'Interart'96

EXPOSICIONS

Un dels artistes més representatius de les avantguardes del nostre país, el barceloní Josep Guinovart, és qui ha dissenyat el cartell anunciador de l'edició número onze d'Interart. Aquesta fira internacional de l'art, que se celebrarà a València del 16 al 20 del proper octubre, tindrà

com a part important la revisió de l'obra de Guinovart a través d'una mostra antològica del pintor.

En aquesta ocasió, participaran en Interart almenys 50 galeries de dins i fora de l'estat espanyol. El certamen és pioner en el seu camp, perquè estableix uns criteris professionals en la participació de galeries sense cap esperit comissarial. Una de les ca-

L'obra de Josep Guinovart serà revisada a Interart. "Homenatge a Joan Prats-2"

racterístiques de la fira és no premiar la participació de cap galeria per mantenir-se fora de criteris subjectius.

Al centre La Mercè de Borriana (Plana Baixa) es pot contemplar l'última obra de l'equip Límit, duet d'artistes plàstics seduïdes pels contrastos del concepte *kitsch*. L'exposició és dins del cicle "Femení plural", organitzat per la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana.

L'altra orgia de Bellmunt

Han passat gairebé vint anys des de la primera 'Orgia' de Francesc Bellmunt. Vint anys i deu pel·lícules. En el seu últim film, 'Escenes d'una orgia a Formentera', el director sabadellenc fa un retrat dels anys 70 des d'una òptica contemporània.

A bans d'endinsar-se a partir de l'octubre en el rodatge a Alcanar (el Montsià) de l'adaptació cinematogràfica de la novel·la de Ferran Torrent *Gràcies per la propina*, Francesc Bellmunt degusta el plaer de poder estrenar a Barcelona el seu setzè llarg-metratge, *Escenes d'una orgia a Formentera*. Una comèdia amb Rosa Maria Sardà i Joaquim Kremel que ha tardat més de mig any a estrenar-se per un problema de drets televisius per la dificultat de trobar una sala a la ciutat.

—Escenes d'una orgia a Formentera és un homenatge implícit a *L'orgia de 1978*?

—Són dues orgies diferents. L'orgia primera era el centre de la història, i aquí en canvi, l'orgia és un complement de la trama central, que és la història de la parella protagonista

—Però al principi, la història no era ben bé així.

—No. Al principi tenia més valor l'orgia en si, perquè era on desembocaven tots els personatges. Era més comèdia. Però després em vaig adonar que l'estructura em permetia centrar-me en els personatges principals, el conflicte entre la Rosa i el Joan. I em va deixar d'interessar l'orgia com a fet col·lectiu. Al final he preferit posar-la al servei de la història entre ells dos.

—La visió idealista que de vegades es té de les orgies xoca amb un fons més dramàtic, que es deixa entreveure a la pel·lícula. Es així com ho recorda?

—Sí, perquè si no seria una visió falsa. Aquí, de l'orgia només en surten traumatitzades dues persones, les altres no. I justament ens fixem en aquestes dues persones. No dic que majoritàriament fos així, però probablement, d'aquells ambients de llibertat que es respiraven en una comuna, algú si que en sortís rebotat.

—La pel·lícula s'estrena en un moment on tornen a ser moda els anys setanta.

Bellmunt és un director incombustible.

—Jo crec que és excessiu. Hi ha un excés de nostàlgia cronològica. Els 70 els trobo molt enriquidors visualment, perquè va ser una àrea de llibertat aparent, tot i que va afectar una petita illa de la societat. No crec que la pel·lícula faci ni apologia ni detracció dels anys 70, simplement utilitza el pont que hi ha

entre els anys setanta i els anys noranta.

—Se sent vostè un llop solitari estrenant una comèdia catalana, quan gairebé ni se'n produeixen?

—No em sento sol. Possiblement, si hi hagués més pel·lícules i més directors en cartell hi hauria millor ambient de mercat. Però el que es tracta ara és de fer bones pel·lícules. Aprofitar aquesta etapa que hi ha ara d'una mica de silenci per intentar aprofundir en el contingut de les pel·lícules. Aparcar una mica el concepte de cinema català, i anar a buscar més la història.

—O assumir que l'única indústria cinematogràfica que funciona és l'espanyola.

—No en tic ganes. Considero que la indústria catalana hauria d'existir, i tenir la seva xarxa i els seus contactes. Això ho tinc molt present. El que passa és que ara no exerceixo les funcions associatives que vaig deixar fa dos anys. I estic molt tranquil. No em vull trencar el cap amb qüestions estructurals. Crec que hi ha d'haver un cinema català, però amb unes condicions determinades. I potser el camí bo és el d'ara. **Ignasi Abad**

'Escenes d'una orgia a Formentera' és el setzè llarg-metratge de Francesc Bellmunt.

PLOU I FA SOL

La brisa del metro

Si, a la costa, hi bufa la marinada, al subsòl de les grans ciutats amb metro, s'hi genera un vent artificial que pot assolir velocitats superiors als trenta quilòmetres l'hora.

Totes les xarxes de metro de les grans ciutats tenen grans ventiladors que en canvien l'aire enrarit de l'interior. A cada túnel, situat entre dues andanes, sol haver-hi una boca de ventilació. La xarxa del metro de Barcelona en té 90, i cada una pot moure 140.000 m³/h. Com que durant el dia sempre s'extreu aire de l'interior dels túnels, al passadís del vestíbul, acostuma a bufar-hi un vent que entra al metro a uns 10 km/h. En canvi, durant la nit s'hi injecta aire fresc per les boques de ventilació.

Ara bé, el moviment del tren fa variar tant la intensitat com la velocitat del vent. Així, per exemple, quan el tren arriba a una andana, desplaça l'aire que té al davant. Això fa que transitòriament surti aire calent de la boca del metro per comptes d'entrar-n'hi. En canvi, quan la màquina deixa l'andana, produeix una succió que reforça l'entrada d'aire més fresc de l'exterior. Aquest canvi de temperatura i de sentit del vent, percebut a l'entrada del metro, permet a molts usuaris de saber si el tren ve o se'n va. El va-i-ve de l'aire produït pel desplaçament del tren a l'interior del metro rep el nom popular d'efecte pistó. Un efecte que pot atènyer velocitats

superiors als 15 km/h. D'una altra part la gent caminem a una velocitat mitjana d'uns 5 km/h, però en cas de pressa podem superar els 7 o 8 km/h.

Cada cop que baixem del metro i abans de sortir al carrer, el tren que ens hi ha dut se'n va. Això crea una succió que augmenta la velocitat d'entrada de l'aire exte-

rrior pel vestíbul. Per tant, dels 10 km/h originats per la ventilació del metro, passem a 25 per l'efecte pistó. Però, a més, com que solem marxar molt ràpid, a uns 7 km/h, és com si el vent incrementés la velocitat contra nostre. Tot plegat fa que centenars de milers de persones que diàriament surten del metro, sempre es trobin de cara al passadís de

sortida un vent superior als 30 km/h.

Un vent tan intens fa que el cos experimenti un refredament de 8 graus. És l'anomenada temperatura de sensació. A l'estiu s'agraeix molt perquè, per exemple, els 32 graus de l'exterior es transformen en 24, però a l'hivern no gens: els 5 graus d'una matinada de gener signifiquen -3 graus. Per això és fàcil que a l'hivern la gent surti de la boca del metro sentint més fred que no el que indiquen els termòmetres. **Toni Mestres**

ARXIU

EL REBOST

La crema

La crema agrada a grans i menuts, la seua dolçor suau i la seua blenor amable són accessibles a tots els paladars i a totes les edats i l'etèria i delitosa aroma oriental de la canyella sembla com si haguera estat inventada a posta per a perfumar-la i fer-la més abel·lidora. Les cuineres la preparen de bona gana, segures que és l'únic plat que no en sobrarà per molta que en facen; només cal vigilar que algú d'entre la xicalla no es faci un fart massa gros i hi pugui haver cap disgust.

La variant més típica catalana, tot i que no és exclusiva de Catalunya, perquè també en fan així a les Balears i a la Provença, és la "crema cremada", amb una lleugera i deliciosa crosta de sucre cremat per damunt; la recepta més antiga que en conec és del segle XVIII, d'un receptari franciscà conservat a la Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona.

Al País Valencià s'anomena "sopada", possiblement perquè els bescuitets amb què s'hi sol barrejar li donen aspecte de sopes. L'àpat d'any nou que celebren els protagonistes de l'obra *Arroz y tartana*, de Vicent Blasco Ibàñez, es clou amb una sopada. **Vicent Marquès**

IDEEES !!!

Entomologia i jocs

Estem acostumats a un determinat tipus de joguines, però n'hi ha d'altres. Així ho demostra el catàleg de jocs d'estiu de la firma CPA, on es pot gaudir d'entreteniments tan originals com alternatius. Per exemple, una granja per a

formigues, un parc d'atraccions per a insectes o diverses casetes per a aranyes. Els productes CPA uneixen el nen amb l'aire lliure i part del benefici que generen passa a organitzacions com ADENA i Ajuda en Acció.

Art, artistes, cultura, circuits de nit

L'alternativa a la calor en aquesta època de l'any és el turisme noctàmbul. Alguns dels centres catalans han posat de moda tenir les portes obertes després de la caiguda del sol. Així, el Museu Dalí de Figueres, el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona i el Museu d'Art de Girona, que en són els pioners, però segur que n'hi haurà força més.

ARXIU / RAFA GIL

Estius musicals a Torroella de Montgrí

La Costa Brava pot ser alguna cosa més que un centre d'afluència de turisme internacional. Al marge de la massificació d'alguna de les poblacions marineres, aquesta geografia costanera acull també uns cursos internacionals d'interpretació musical, que enguany arriben a la tretzena convocatòria. Organitzats per les Joventuts Musicals de Torroella de Montgrí, aquests cursos pretenen donar una oportunitat d'ampliar els coneixements tècnics i interpretatius als estudiants de música. Adreçat a estudiants de cursos de grau mitjà i superior, aquests hauran d'interpretar en con-

cert públic els treballs que hauran anat preparant durant el curs.

Entre la plantilla de professors es destaquen figures com ara Vicenç Prats, primer flautista solista de l'Orquestra de París i col·laborador de Zubin Metha; Félix Ayo, conegut per la seua activitat solista, discogràfica i didàctica; o el tenor Jaume Aragall.

Els cursos es divideixen per modalitats instrumentals: flauta, violí, clarinet, guitarra, percussió, piano, violoncel i viola. Igualment, també hi haurà un curs de cant.

Podeu anar a la pàgina <http://www.ddgi.es/tm/fimtdm.html>, si desitgeu obtenir-ne més informació.

ARXIU

EL ARCÓ DE LES WEBS WWW

Viatjant per terres del Rosselló

Si la vostra destinació d'estiu són les terres de Catalunya Nord, una eina imprescindible abans que hi feu cap és la web que us introduirà al Rosselló. Sota el títol *Sous le soleil*, us presentarà l'emplaçament geogràfic del Rosselló, tot amant amb una sèrie de detalls sobre economia i recursos turístics, però també amb alguns apunts sobre aspectes culturals i tradicionals i, cosa que agrairan els amics del vi, amb una guia dels vins del país.

Adreça: [<http://www.lagare.fr/roussillon/>]

Dos per un

Mots encreuats a dos Temps

Instruccions d'ús

Per resoldre aquests dos mots encreuats en una sola graella haureu de fer servir llapis o dos exemplars d'EL TEMPS. Les dues solucions són diferents. Només comparteixen els quadres negres. Sort.

Deu minuts amb l'Anna Maria Genís

Horitzontals: 1. Apugen el mercuri fins a límits anormals. Beceroles alfabètiques. 2. Alabar. Arriba bufant des del nord-est. 3. Unió de conjunts. Jueu afincat a Mallorca. Aquest parent sempe resulta un mal soci. 4. Còlera a l'Ulster. Dóna la nota a la trobada sardanista. Pronom existencial. 5. Devot abstencionista. Sedueix pel seu magnetisme. Un bocí de brioi. 6. L'endeutat sempre en té algun per tapar. Carficia. 7. Sagí. Divideixo un terreny en erols. Obre el gas. 8. vocal absent a la reunió. Veles quadrades hissades prop de la popa. Afegitó fiscal. 9. Travesso. Hostes de l'aquari. 10. Divisa nipona. El llencem daltabaix del globus per enlairar-nos. O afirma o condiciona. 11. Bòvid rugulant. Cerimònia. 12. Filera d'allis en processó. Preus del catàleg.

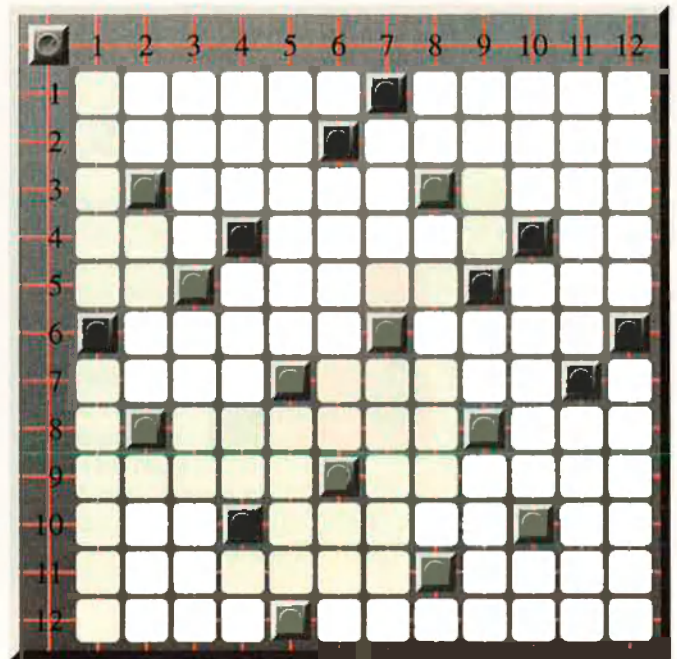
Verticals: 1. Líquid que corre

amb naturalitat. Afatar. 2. Un article d'élite. Torna a començar de zero. De la Renània. 3. Per practicar aquest esport hi ha qui dóna bufetades. Percepcions auditives. 4. Afaita. Munteu l'arsenal. Quarts de vuit. 5. Enravenada. Corral de porcs. 6. Dòlar sense barrar. Giragonses. Extra nadalenc en espècies. 7. Alaba a l'antiga, com si fos del Garraf. S'aclofa al sofà. 8. Arròs negre. Pomposes. La més tossuda. 9. Una pensió per a alumnes pobres o avantatjats. Principi elemental. La Y de la taula periòdica. 10. Amor platònic del narcisista. Rònc com un brioi mossegat. Acabament invertit. 11. Majordoma que frissa per trobar un bon partit. Vos. 12. Lloc de pau i felicitat on anaven els antic virtuoses després de morts. Garrepes.

Mitja horeta amb en Màrius Serra

Horitzontals: 1. La peça de mobiliari més confortable.

Aquest llum il·lumina des de fa uns quants anys el teatre català que més ven. 2. Rampinyi. Dona que sobreviu a una catàstrofe sense fer-se ni una rascadeta. 3. Matrícula de Madrid. Beuen en companyia de na Carme. Emprenyat amb Ian Paisley. 4. Fa servir a l'americana. Actuem entre paletes. Sis que beuen. 5. Vibració audible. El provoca la cançó de l'enfadós. La preposició que més multiplica. 6. Fer mal. Preguem o especialitat olímpica. 7. Aturo. Les cartes menys llegides. Pintada anarquista. 8. Volem el cap de l'equip. Derivats de l'oli. Aquest és blanc des que va nàixer, però si el capgires el trobaràs ben tou. 9. Cas llatí. Deixo anar sense miraments. 10. Símbol blaugrana de la tercera edat. Els dipòsits d'aigua dels camells. Sí provençal. 11. Tancant una carta amb un dispositiu de seguretat. Qui la du al coll té les hores comptades. 12. Foll que repassa el rosari. La conselleria més hospitalària.

Verticals: 1. Xato famós fill d'una menorquina que cognomava Sintès. Faig avançar la bicicleta. 2. Principi d'ofici. Tron de teleaddicte. Garrepa de Molière. 3. Buida totes les ampolles que li posen a l'abast. Diuen que el poder en genera una de ben particular, però francament no us ho puc dir del cert. 4. Daltabaix marí. Divideixi un camp en petits sembrats. Art degollat. 5. Du banyes i se'n vanta. La reina de l'hipòdrom. 6. Alfa. D'ivori. Entitat. 7. Acrònim dolorós per al cristianisme. Recull almoines. 8. Mitja flor. La qualitat pròpia de qui té autèntics problemes per no pensar en ell. Nitrogen. 9. És olímpic però no fa el cim. Arpa sense as. De l'esquelet, o no? 10. Aliatge clàssic. Peça metàl·lica semblant a una moneda que es feia servir per comprovar el pes de les monedes. El bruixot d'en Picanyol. 11. Empràvem. Permet que algú visqui a despesa en una habitació de casa. 12. Exhibicionista pervertit. Vessat de la gerra al got.

SOLUCIONS:

DEU MINUTS AMB L'ANNA MARIA GENÍS
Horitzontals: 1. Còlera. 2. Alabar. 3. Unió. 4. Còlera. 5. Devot. 6. L'endeutat. 7. Sagí. 8. Vocal. 9. Travesso. 10. Divisa. 11. Bòvid. 12. Filera. **Verticals:** 1. Líquid. 2. Rampinyi. 3. Matrícula. 4. Fa servir. 5. Vibració. 6. Fer mal. 7. Aturo. 8. Volem. 9. Cas. 10. Símbol. 11. Tancant. 12. Foll.

MITJA HORETA AMB EN MÀRIUS SERRA
Horitzontals: 1. La peça. 2. Rampinyi. 3. Matrícula. 4. Fa servir. 5. Vibració. 6. Fer mal. 7. Aturo. 8. Volem. 9. Cas. 10. Símbol. 11. Tancant. 12. Foll. **Verticals:** 1. Xato. 2. Principi. 3. Buida. 4. Daltabaix. 5. Du. 6. Alfa. 7. D'ivori. 8. Mitja. 9. És. 10. Aliatge. 11. Empràvem. 12. Exhibicionista.

MONTSERRAT Divendres, 9

Cants de la Mare de Déu a l'època del renaixement, a càrrec de Pro Cantione Antiqua. A la basílica. 21 h.

VALLS 6 i 7 d'agost

Firagost 96. 42a fira-exposició del camp català, amb la participació de més de 300 expositors. El Pati, 6.

CALONGE Diumenge, 10

Dins del festival de Música de Calonge, "Homenatge al cinema", de 2111 Gòtic Brass, grup de metall. Castell de Calonge. 22.30 h.

BAGES

ALT CAMP

BAIX EMPORDÀ

TARRAGONÈS

MONTSIÀ

AMPOSTA Dissabte, 10

Concert de Sangtraït. Recinte municipal de festes.

TARRAGONA Dissabte, 10

Teatre musical, *El retaule del flautista*. Teatre auditori del Camp de Mart. 22.30 h.

SUERA Dimarts, 6

Neteja i protecció del paratge natural de Castro. Eixida de la plaça a peu. 9 h.

BAIX MAESTRAT

PLANA BAIXA

PENÍSCOLA Dilluns, 5

Festival Internacional de Música Antiga i Barroca. La Capella de Ministrers interpretarà *El cant de la Sibila* (Cançon de Gandia). Al pati del castell del Papa Luna. 22.30 h.

MALLORCA

SAFOR

COMTAT

GANDIA Diumenge, 11

VIII Festival Internacional de Música. Actuació de Música Ficta-Ensemble Instrumental Fontegara. Col·legiata. 22.30 h.

SA POBLA Dimarts, 6

Concert de blues a càrrec de Big Mama and the Mouserockers. Plaça Major. 23 h.

COCENTAINA Dilluns, 5

Concert de música festera interpretada per la Societat Ateneu Musical Contestà. A la nit, al Palau Comtal.

MARINA BAIXA

CALP Dimarts, 6

El senyor Tornavís, dels Volantins de Xarxa Teatre. A la nit.

I N T E R N A C I O N A L

NIÇA

Fins al 15 de setembre

"Químics polímers, el plàstic en l'art contemporani". Museu d'Art Modern i d'Art Contemporani, Passeig de les Arts.

LONDRES

Fins el 22 de novembre

Exposició de l'escultor mexicà Gabriel Orozco. ICA, The Mall / Museu del Disseny, Shad Thames.

Podeu enviar les vostres convocatòries al fax 93-323 35 41.

EL TEMPS QUE CORRE per JOAN F. MIRA

Bikini, cinquanta anys

“Cal tenir-ho ben present, perquè aquesta és la substància de la història: parlem d’un vestit de platja, no d’un simple banyador. Parlem d’un invent per definir i marcar les glòries de l’anatomia, no per dissimular-les, parlem d’una fita en l’evolució de les cultures humanes. Parlem de teologia. Perquè a les platges de l’islam les dones de totes les edats es mullen els peus cobertes amb túniques infinites.”

Segons alguns historiadors el dia més important de la segona meitat del segle XX va ser aquell en què Ursula Andress eixia de la mar amb un caragol molt gran en cada mà i un punyal a la cintura. No és segur. Tampoc no sé si és casualitat el fet d’escriure aquest paper mentre escolte el Bolero de Ravel —no l’he posat jo, l’han posat els de la ràdio— i per tant he de recordar la Dona 10 en una altra platja i després revelant-se a l’homenet obsedit mentre pujava el bolero. L’homenet no podia fer-hi res, i l’homenet-poca-cosa som més o menys tots. Per això són tan importants les commemoracions històriques, reals i no fictícies, perquè afecten la major part de la població. Segons altres intèrprets, més important que el dia d’Ursula va ser un altre dia del 1978, quan Cheryl Tiegs mostrà a les ciutats i al món les possibilitats de la reducció al mínim. Un bikini, mini-kini, teeny mini, etcètera, començava a entrar en el joc de la llengua anglesa, i per tant en la roda de la cultura universal, que és com ha estat, cada any més, d’ençà que un tal Guillem S. va reinventar el teatre. Vostès diran que tot això no és tan important, que compta més l’església romana i el llatí, i que en una casa de Pompeia o d’Herculà ja es veuen pintades senyorettes en bikini. O fins i tot que se’n veuen, amb bona voluntat, en alguns vasos grecs. Potser, però no era bikini autènticament, històricament: era una manera d’amagar, no una manera de mostrar, una forma de cobrir, no de descobrir.

El bikini, amb k, per favor, no biquini, almenys en aquesta celebració, el va inventar un modista francès que li deien Louis Réard, i no he vist que li hagen dedicat carrers ni homenatges públics, ni ara mateix, cinquanta anys després. Era l’estiu del 1946 i Monsieur Réard, que abans de dissenyar banyadors havia estat enginyer de la Renault, degué pensar que s’havien acabat els temps de les tenebres i el món tenia davant un futur resplendent. A pesar que al remot Pacífic, en uns petits illots de nom bikini, esclataven enormes fongs terrorífics. Potser llavors la bomba encara no era el pànic, sinó una altra cosa explosivament optimista: atòmic, i més encara atòmica, podia ser

un senyal de modernor o un compliment exuberant. El cas que va confegir un vestidet de platja que, vist ara en blanc i negre com jo l’he vist en la foto, era ja una perfecta delícia. No una armadura de doble peça com les americanes del nord ja començaven a portar, que eren architectures anatòmiques de ciment armat. No era això, era un bikini. Parent pròxim del que portà gloriosament, deu anys després, Brigitte Bardot en *Et Dieu créa la femme*. Potser es tractava d’això, d’una nova creació de la *femme*: una auto-creació, encara que no ho sembla. I qui se’n recorda, també, de Micheline Bernardini, ballarina del Casino de París, que va ser la primera model que portà el vestidet de Louis Réard?

Ara, revisant la història de mig segle, les protagonistes (són *elles* les que han canviat el curs del món: els homes només hem pogut mirar) s’acumulen, anònimes o amb nom. Com aquella Micheline, i com el d’una xiqueta, noia, menina o girl, de nom Heloisa Mendes, que el 1964 tenia quinze anys i passejava en breu bikini per la platja d’Ipanema: Vinicio de Moraes i Antônio Carlos Jobim li van fer una de les cançons més importants del segle. Ara la xiqueta d’Ipanema té els anys que vostès poden calcular, es diu Mendes Pinheiro, és casada i mare de quatre fills, i no tinc constància de quins vestits de platja porta aquest estiu. Cal tenir-ho ben present, perquè aquesta és la substància de la història: parlem d’un vestit de platja, no d’un simple banyador. Parlem d’un invent per definir i marcar les glòries de l’anatomia, no per dissimular-les, parlem d’una fita en l’evolució —cap a no se sap què— de les cultures humanes. Parlem de teologia. Perquè a les platges de l’islam les dones de totes les edats es mullen els peus cobertes amb túniques infinites. I a les costes de tot el món poc o molt cristià els homes, de l’adolescència a la darrera senectut, s’aferren incomprensiblement als saragüells de platja. Un temps semblava que els mascles evolucionaven també: ara sembla que no. Potser tenen por del propi cul, volums i cuixes. O vergonya, que és pitjor, i així no es pot fer història. Per cert, no estic segur del lloc que li correspondrà, en les cròniques futures, a la senyoreta Pamela Anderson Lee, de professió vigilant de platja.

Descobreix un lloc on les
 coses que una família pot
 fer junta, no es redueixen
 solament
 a veure la
 televisió

Ha arribat el moment d'apagar la televisió.
 El moment que siguis tu qui parli. I els teus
 fills els qui et facin somriure. Encara estàs
 a temps d'acostar-te a ells i d'intentar
 conèixer-los. I per a aconseguir-ho no
 cal fer el que només t'agrada a tu o el

Per rebre la guia o informació:
902 10 11 10
 IBERTEX 031 LLEIDATUR#

que només els agrada als nens. Existeix un
 lloc anomenat Lleida on podeu divertir-vos
 tots plegats. Passejar a cavall, visitar cas-
 telis centenaris, fer excursions en bicicleta
 tot terreny i gaudir de l'agroturisme. Tot
 en un entorn en què la natura és qui

mana. On en deu segons ja no recordes que exis-
 teix la televisió. I on tu, la teva dona i els teus fills us
 podreu oblidar de tot excepte de vosaltres mateixos.

EXPOSICIÓ BARCELONA, UNA TRANSFORMACIÓ CONSTANT

AJUNTAMENT DE BARCELONA,
PLANTA BAIXA. ENTRADA PEL CARRER CIUTAT
DEL 28 JUNY AL 24 DE SETEMBRE

Ajuntament de Barcelona